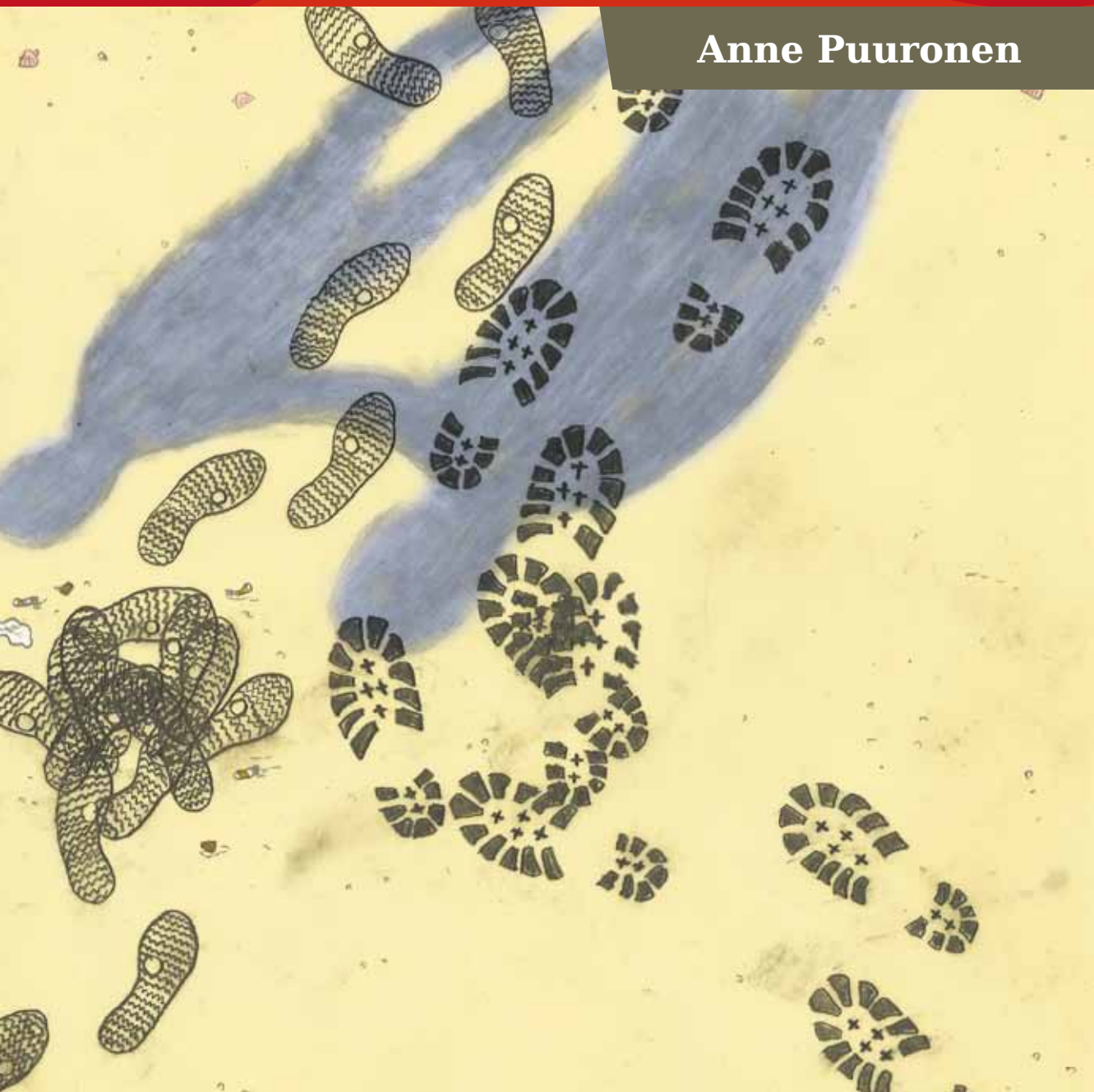


Etsivän katse

Etsivä nuorisotyö ammattina
ja ammattialan kehittäminen
- näkökulmia käytännön työstä

Anne Puuronen



Etsivän katse

**Etsivä nuorisotyö ammattina
ja ammattialan kehittäminen
– näkökulmia käytännön työstä**

Anne Puuronen

Kansikuva: Amanda Vähämäki
Kustannustoimitus ja taitto: Ari Korhonen
Tiivistelmien käännökset: Ditte Kronström (ruots.), Sheryl Hinkkanen /
AS English Specialists Oy (engl.)

© Nuorisotutkimusseura ja kirjoittaja

2014. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura,
verkkojulkaisuja 70
julkaisuja 144

ISBN (PDF) 978-952-5994-47-6
ISSN-L 1799-9227
ISSN 1799-9227

Nuorisotutkimusverkosto
Asemapäällikönkatu 1
00520 Helsinki
www.nuorisotutkimusseura.fi/catalog

Sisällysluettelo

KIITOKSET	5
JOHDANTO	6
Kenttätyö ja aineistot	6
Tutkimuksen rakenne	11
Tutkimuksessa käytettävistä termeistä	13
I ETSIVÄÄ NUORISOTYÖTÄ PAIKANTAMASSA	17
1. YKSILÖOHJAUSTA VAI MASSOJEN POLUTTAMISTA?	17
1.1. Etsivä toiminta yksityisellä alueella	17
1.2. Etsivä katutyö – jalkautuva etsivä nuorisotyö	17
1.3. Instituutiotason etsivä toiminta	19
2. KONTAKTISSA ETSIVÄÄN NUORISOTYÖHÖN	22
2.1. Esittäytyminen	22
2.2. Työmuotona yhteistyösuhde	24
2.2.1. Vapaaehtoisuuteen sitoutuminen ja nuorilähtöisyys työväliseenä	24
2.2.2. Persoonan käyttö työssä	27
2.2.3. Seinättömyys ja työmuodon muita ammatillisia käytäntöjä	28
2.2.4. Yhteistyö etsivässä nuorisotyössä	30
3. TAPAAMISEN DOKUMENTOINTIA	33
3.1. Etsivän työn prosessi	33
3.2. Seurantatyö etsivän työn prosessissa	35
II MONIALAINEN VERKOSTOTYÖ JA ETSIVÄ NUORISOTYÖ	40
1. ETSIVÄN NUORISOTYÖN TUNNETTAVUUS KUNNAN PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ	40
2. VERKOSTOYHTEISTYÖKOKEMUKSET	43
2.1. Etsivä nuorisotyö osana ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmää	43
2.2. Etsivä nuorisotyö osana verkostoyhteistyötä	45
2.3. Verkostoyhteistyön kieli	47
3. ETSIVÄÄ NUORISOTYÖTÄ TUKEVAN VERKOSTOTYÖN KEHITTÄMISNÄKÖKULMIA	49
III TYÖOTTEEN NÄKYVÄKSI TEKEMINEN JA VAIKUTTAVUUS	51
1. PALVELUOHJAUSTEN MÄÄRÄ	51
2. ETSIVÄN NUORISOTYÖN LAATU	53
2.1. Näkymättömät työn osa-alueet	53
2.2. Näkymätön työ seurattavissa olevaksi suureeksi	57
2.3. Kehittämistarpeena työn laadulliset mittarit	60
3. NUORISOLÄHTÖINEN ETSIVÄ TYÖOTE ≠ NUORISOTAKUU	62

IV TYÖHYVINVOINNIN JA AMMATILLISEN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	67
1. TYÖHYVINVOINTIA KOSKEVAT KOMMENTIT	67
1.1. Työssä jaksaminen ja työn rajaus	67
1.2. Työsuunnittelua ja johtamista koskevat kehittämisodotukset	71
2. TEHTÄVÄALUEIDEN JA OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	73
2.1. Hiljainen tieto ja auttaminen ammatillisena osaamisena	74
2.2. Etsivä nuorisotyö ja terveydenhoito	76
2.3. Etsivä nuorisotyö ja perhetyö	79
V KEHITTÄMISNÄKÖKULMIA ALAN TÄYDENNYSKOULUTUKSEEN	82
1. KOULUTUSTAUSTA JA TYÖKOKEMUS	82
2. ALUEELLISUUS	88
VI AMMATTIALAN KEHITTÄMISMAHDOLLISUUDET JA EDUNVALVONTA	90
1. AMMATTIALAN KOORDINOINNIN JA HALLINNOINNIN KEHITTÄMINEN	90
2. AJATUKSIA ALAN YHTEISKUNNALLISESTA ARVOSTUKSESTA JA AMMATILLISESTA TYÖMARKKINA-ASEMASTA	93
YHTEENVETO	97
VIITTEET	103
LÄHDELUETTELO	104
LIITTEET	112
TIIVISTELMÄ	118
SAMMANDRAG	120
SUMMARY	122
KIRJOITTAJAESITTELY	124



Kiitokset

Ilman Karstulan ja Turun etsivää nuorisotyötä tätä tutkimusta ei olisi olemassa. Kiitos molempien kaupunkien nuorisotoimille mahdollisuudesta kurkistaa etsivän nuorisotyön ammatilliseen arkeen. Kiitokset myös tutkimukseen osallistuneille etsivän nuorisotyön yhteistyökumppaneille molemmissa kaupungeissa. Lämpimät kiitokset erityisesti Karstulan Evankelisen opiston ”aamutiimille” vieraanvaraisuudesta ja sydämellisyydestä.

Kiitän Nuorisotutkimusseurasta tutkimushankkeen mahdollistajia sekä käytännön tukijoita Leena Suurpäättä, Minttu Laasalaa ja Vappu Helmisaarta. Anne-Mari Soudolle ja Elina Pekkariselle erityiskiitokset hankkeen käynnistämistä avusta sen alkumetreillä. Tutkimuksen rahoituksesta kiitokset opetus- ja kulttuuriministeriölle. Tutkimuksen kyselyosuuden saaminen nopeassa tahdissa *Nuorisotyö*-lehden verkkosivuille on Kirsi Alasaaren ansiota. Kiitos hyvästä yhteistyöstä. Tutkimusaineiston kerryttämisestä kiitos Merja Kylmäkoskelle, jonka ansiota on myös tutkimuksen HUMAK-yhteistyön sujuvuus. Tutkimuksen kannustavasta seuraamisesta ja muusta tärkeästä taustatuesta, lämmin kiitos teille: Erik Häggman, Jaana Walden, Tarja Tolonen ja Niclas Risku.

Suurkiitos myös tutkimuksen käsikirjoituksen kommentoinnista niin ammatillisen etsivän nuorisotyön käytännön kuin nuorisotyön tutkimuksenkin näkökulmista ”lukija-boardille”, johon kuuluivat Anu Gretschel, Tomi Kiilakoski, Tapio Kuure, Anna-Maija Kuusela, Kristiina Lehmuskoski, Reetta Pietikäinen ja Sami Renberg. Tekemienne huomioiden arvo tutkimukselle oli tärkeä – lämmin kiitos ajastanne ja asiantuntemuksenne jakamisesta. Tutkimuksen puutteista vastaan itse. Kustannustoimittaja Ari Korhoselle kiitokset huolellisesta paneutumisesta tekstiini. Amanda Vähämälle kiitokseni kansikuvan ideoinnista ja toteutuksesta.

Hankkeen toimitutkimuksellinen lopetus järjestettiin yhteistyössä Nuorisotutkimusseuran, Pohjanmaan ELY-keskuksen ja AMET:in kanssa. Kiitän yhteistyöstä Annikka Kattilakoskea tutkimuksen loppuseminaarin järjestämisessä. Kiitän myös kaikkia loppuseminaarin puhujavieraita tutkimuksen pääteemojen hedelmällisestä käsittelystä ja mahdollisuudesta saattaa ne suoraan keskusteluyhteyteen tutkimuksen pääasiallisen kohderyhmän kanssa.

Littoisissa, 3.12.2013

Anne Puuronen



Johdanto

Ammatillista etsivää nuorisotyötä ja sen kehittämistä käsittelevä toimintatutkimus, jonka tulos käsillä oleva julkaisu on, alkoi allekirjoittaneen osalta tammikuussa 2013. Kysymyksessä on Nuorisotutkimusseuran tutkimushanke *Etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen: nykytilanne ja tulevaisuuden tarpeet*. Tutkimushankkeen alkuperäisen tutkimussuunnitelman tekemisestä vastasi nuorisotutkija FT Anne-Mari Souto, suunnitelman uudelleenmuokkaamisesta, tutkimuksen käytännön toteuttamisesta, analyysistä ja tutkimuksen vuotta 2013 koskevasta raportoinnista vastaa allekirjoittanut. Tutkimushanke on saanut rahoituksen opetus- ja kulttuuriministeriön *Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmasta* (Lanuke 2012–2015).

Kenttätyö ja aineistot

Toimintatutkimuksen idean (ks. esim. Kuula 2000; Heikkinen & Rovio & Syrjälä 2006) mukaisesti käsillä oleva tutkimus on syntynyt tutkittavaan toimintaan osallistumalla ja toiminnasta tietoa esille nostamalla. Tutkimuksen ensimmäinen kenttätyövaihe käynnistyi *Nuori 2013* -päivillä, ja erityisesti päivien työskentelysessioissa, niiden keskustelujen kautta, joita tutkimuksen tekijä kävi etsivää nuorisotyötä tekevien kanssa. Sessiotyöskentelyistä keskeisimpiä tutkimuksen aloittamisen kannata olivat: ”Oma koti nuoren syrjäytymisen ehkäisyä parhaimmillaan”, ”Kiittääkö työ tekijäänsä? Kohtaavatko nuorisotyön uudet muodot, koulutus ja palkkaus?” ja ”Etsivä nuorisotyö”. Session ”Etsivä nuorisotyö” kautta käynnistyi myös tutkimuksen yhteistyö Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) kanssa. Sessioissa etsivää nuorisotyötä tekevät jäsenivät työtään HUMAK:in yliopettaja FT Merja Kylmäkosken johdolla neljän kentän kautta: asiakas, työyhteisö, yhteistyökumppanit, koulutus ja tutkimus sekä jokeri-kenttä. Sessiotyöskentelyn tuotoksia on käytetty osana tutkimuksen aineistoa.

Yllä kuvatuunlainen tutkimuksellinen ensitapaaminen synnytti noin kolmisenkymmentä A5-kenttämuistiinpanosivua. Sisältöteemoittelun kautta näistä nousi esille seuraavia aihealueita ja kysymyksiä: Mitä etsivän nuorisotyön työote pitää sisällään? Tietävätkö muut toimijat, mitä etsivässä nuorisotyössä tehdään? Näiden kysymysten kautta esiin tuli monialaisen yhteistyön teema – yhtäältä ajatus tällaisen yhteistyön välttämättömyydestä ja toisaalta toive tällaisen yhteistyön lisäämisestä. Erityisesti pohdittavaksi nousi vuorovaikutuksellisen ihmissuhdetyön luonne verrattuna esimerkiksi sellaisiin työskentelytapoihin, joissa professiota pidetään vahvasti esillä. Samassa yhteydessä huomio kohdistui kohderyhmänuoren yksilöllisiin tuentatarpeisiin vastaamiseen ja räätälöityihin tukimuotoihin. Pohdinnan kärkenä tässä yhteydessä oli ongelmallisuus, joka liittyy etsivän työn vaikuttavuuden (asiakasprosessissa rakentuvaa yksilötason tukea) mittaamiseen työmarkkinasuuntautuneen nuorisotakuun kautta. Tämän lisäksi askarruttava kysymys oli yksilötyön ja ryhmien kanssa tehtävän työn välinen suhde. Ammatillisen kehittämisen kysymyksiksi nousivat myös etsivän nuorisotyön



tehtäväalueiden laajentumat, kuten nuorisoterveytyö ja perhetyö. Missä määrin ne tulisi etsivässä nuorisotyössä huomioida? Työhyvinvoinnin suhteen pääaiheena oli työssäjaksaminen työn rajausta ja työn johtamista koskevana kysymyksenä. Ammatti-identiteettiään ja sen sijoittumista työmarkkinakentälle etsivän nuorisotyön tekijät lähestyivät punnitsemalla kysymyksiä siitä, keitä ”me” olemme ja minkälaisia odotuksia tähän identiteettiin liittyy – ammatillisesti, koulutuksellisesti ja edunvalvonnallisesti. Kun nämä alustavat kysymykset pääsivät kosketuksiin tutkimuksen muun aineiston kanssa, ne täsmentyivät ja rakensivat toimintatutkimuksen aikana analyysin päärungon, jonka loppumuoto on nähtävissä tämän julkaisun sisällysluettelosta.

Tutkimuksen toinen kenttätyö jalkautui tutustumaan kahden pilottikunnan, Turun ja Karstulan nuorisotoimien etsivän työn rakenteisiin ja käytänteisiin. Turussa etsivää nuorisotyötä on tehty pitkään. Turun etsivässä nuorisotyössä painottuu nuorten tavoittaminen katutyön metodeja käyttäen. Yhteistyö koulujen ja nuorten työpajojen kanssa on kiinteää. Turun etsivän työn muita painopisteitä ovat maahanmuuttajanuorten (maahan juuri tulleet) ja hiljaisten nuorten kanssa tehtävä työ. Karstula puolestaan on pieni kunta Keski-Suomessa. Karstulan etsivään työhön ei kuulu katupäivystystä. Työtä kuvaa monialainen verkostoyhteistyö, työn koordinointi osaksi palveluverkostoa ja nuorten palvelunohjaus. Keskeisiä ovat yksilölliset asiakastapaamiset. Kenttätyöjaksot kestivät molemmissa kunnissa viikon ajan. Kenttätyön aikana allekirjoittaneella oli mahdollisuus seurata ja havainnoida etsivän nuorisotyön käytännön toteutusta. Kenttätyön aikana haastateltiin sekä etsivän nuorisotyön tekijöitä että heidän yhteistyökumppaneitaan molemmista kunnissa. Haastatteluja kertyi yhteensä 16 yksilöhaastattelua ja kaksi ryhmähaastattelua. Tutkimuksen tekijä osallistui kenttätyöviikoilla myös etsivän nuorisotyön toiminnallisiin työmenetelmiin ja monialaisen verkostotyön kokouksiin sekä alueelliseen kehittämisspäivään havainnoijan roolissa.

Tutkimuksessa mukana olevien kahden kunnan valinnassa on painotettu sitä, että ne toteuttavat etsivää nuorisotyötä toisistaan poikkeavilla tavoilla ja avaavat siten työn moninaisuutta Suomessa. Tutkimustekstissä kenttätyöpaikkoja ei erotella aineistoanalyysin tuloksia esiteltäessä. Siten Turun ja Karstulan etsivää nuorisotyötä koskeva tutkimusmateriaali ei ole yksilöitävissä tutkimuksesta. Kenttätyöpaikkojen mukainen kuntakokoero ei myöskään käy ilmi tutkimustekstistä. Tapauksissa, joissa kuntakoko mainitaan, kyseinen aineistoesimerkki on valittu niin, että se ei ole peräisin kenttätyöpaikkakuntien tutkimusmateriaalista vaan tutkimuksen kolmannesta aineistosta, joka on *Nuorisotyö*-lehden keskustelufoorumin kautta kerätty verkkokeskusteluaineisto.

Tutkimuksen kolmannen aineiston kenttä on siis verkkoperustainen. Kuntien ja järjestöjen ammatillista etsivää nuorisotyötä tekeville avattiin *Nuorisotyö*-lehden verkkosivuille valtakunnallinen keskusteluareena kahden kuukauden ajaksi (maalis–huhtikuu 2013). Keskusteluareenan tutkimuksellisenä tavoitteena oli, että osallistujat voivat keskustelun kautta muun muassa jakaa suoraan keskenään etsivän nuorisotyön paikallisia koordinointi- ja yhteistoimintamalleja, hyviä käytäntöjä ja työn rajaamista koskevia ehdotuksia. Tämän verkkoperustaisen aineiston tarkastelussa huomion



kohteina ovat etsivän nuorisotyön käytännön moninaisuus, alan yhteiskunnallinen ja nuorisotyöllinen asema sekä täydennyskoulutustarpeet.

Nuorisotyö-lehden verkkokeskustelun tavoitteena oli saada tutkimuksen käyttöön laaja ja monipuolinen materiaali etsivän nuorisotyön käytännön kentältä. Kyselystä tiedotettiin *Nuorisotyö*-lehden numerossa 1/2012 ja lehden verkkosivuilla ennakkomainoksena (ks. liite 1). Keskustelufoorumista lähetettiin tietoa opetus- ja kulttuuriministeriön etsivien nuorisotyöntekijöiden sähköpostilistan kautta noin 450 henkilölle. Tämän lisäksi sama tieto tutkimuksesta ja keskustelufoorumista lähetettiin valtakunnalliselle etsivän nuorisotyön tekijöiden Facebook-sivulle (ks. liite 2). Facebook-sivuston kautta tieto tutkimuksesta välittyi kaikille etsivää nuorisotyötä tekeville, joita vuonna 2013 on tilastoinnin mukaan noin 400. *Nuorisotyö*-lehden keskustelufoorumin kyselyyn (ks. liite 3) oli huhtikuun 2013 alkuun mennessä käynyt vastaamassa neljä henkilöä. Muistutusviesti tutkimuksesta lähetettiin uudelleen kaikille Facebook-sivujen kautta tavoitettavissa oleville etsiville nuorisotyöntekijöille huhtikuun alussa. Lopullinen vastaajamäärä oli 24.

Odotukset vastaajamäärästä olivat tätä korkeammalla, perustuen *Nuori 2013* -päivillä saatuun käsitykseen ammatillisen asiantuntijuuden määrästä ja tahtotilasta seurata ja kehittää omaa ammattialaansa. Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että tämän tutkimuksen kysely ajoittui kentällä osin samaan aikaan opetus- ja kulttuuriministeriön etsivän nuorisotyön tilastoitavaa toimintaa seuraavaan PAREnt-kyselyyn¹ vastaamisen kanssa. Samanaikaisesti etsiville nuorisotyöntekijöille on kohdistunut ainakin kaksi muuta laajempaa työntekijöiden aikaa vaatinutta kyselyä. Vastausten vähyyden yhtenä selittäjänä voi olla myös tämän tutkimuksen kyselyn ei-perinteinen keskustelumuofo *Nuorisotyö*-lehden keskustelufoorumilla. Johtuen lehden verkkosivujen rakenteesta vastausten kategorisointi ei ollut vastaajan kannalta selkein mahdollinen. Monipolkuiseksi muuttunut vastauspolku ja keskustelulohkojen kerroksellisuus on saattanut nostaa kynnystä perehtyä kyselyyn. Koska kysymykset olivat muodoltaan avoimia, kysely ei ollut vastattavissa ”rasti ruutuun”-menetelmällä. Vastauksia haluttiin ohjata pohdinnan suuntaan juuri siksi, että tavoitteena oli synnyttää keskustelua. Tämän tyyppinen vastaaminen ja osallistuminen keskusteluun vaatii vastaajalta aikaa ja voi olla vaikeaa järjestää työpäivän puitteissa.

Johtuen pienestä vastaajamäärästä *Nuorisotyö*-lehden keskustelufoorumin aineistoa ei ole tutkimuksessa käytetty määrällisen tutkimuksen tapaan. Tämän sijaan saadut vastaukset käsiteltiin laadullisesti. Lisäksi keskustelufoorumin vastauksia on käsillä olevassa teoksessa käytetty tutkimuksellisesti niin, että niiden osuus kasvattaa kaikkien tutkimukseen osallistuneiden anonymiteettiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että verkkokeskustelussa pieniin, keskisuuriin ja suuriin kuntiin paikantuvat vastaukset on yhdistetty kenttätöyöpaikkakuntien tutkimusmateriaaliin vastaavalla tavalla kuin edellä tutkimuksen kenttätöymateriaalin anonymisointitavasta todettiin.

Tutkimuksessa hyödynnetään aiempia etsivästä nuorisotyöstä tehtyjä tarkasteluita (Pihlaja, 1997; Huhtajärvi, 2007; Kaartinen-Koutaniemi 2012), etsivästä työparityöstä



työpajojen yhteydessä tehtyjä raportteja (Walldén & Häggman 2008; Walldén 2009; Häggman 2010; 2013) ja etsivää nuorisotyötä toteuttaneita hankeraportteja (Oman kokoinen elämä 2010; Männikkö 2011). Lisäksi tutkimus on verkostoitunut nuorten syrjäytymistä käsittelevien relevanttien tutkijoiden kanssa. Tällaisena verkostona on vuoden 2013 aikana toiminut erityisesti Valtakunnallisen Työpajayhdistyksen (TPY) Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan (2012–2014) ideatyöryhmä.

Keskeinen toimintatutkimuksellinen yhteistyötaho on ollut HUMAK:in etsivän nuorisotyön ammatillisesta täydennyskoulutuksesta vuonna 2013 vastannut työryhmä, joka on suorittanut myös täydennyskoulutuskokonaisuuden arvioinnin. Työryhmän jäsenenä tutkimuksen tekijällä oli mahdollisuus osallistua täydennyskoulutuskokonaisuuden arviointiin ja jatkokehittämisen ideointiin. Tämän lisäksi tutkimuksen toimintatutkimuksellista otetta on edistänyt se, että tutkimuksen käytössä on ollut täydennyskoulutuksesta kerätty opiskelijapalaute.

Etsivän nuorisotyön käytännön keskustelukumppanina on tutkimuksessa käytetty myös nuorisotyön ammattieettistä ohjeistusta. Sen tarkoituksena on ilmaista:

asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Sen tehtävänä on kertoa työn tarkoituksesta sekä antaa perustaa pohdinnalle oikeasta ja väärästä. Ohjeistus on tarkoitettu nuorisotyön ammatillisille, joilla on alan koulutus ja jotka työskentelevät kuntien, järjestöjen tai yksityisen sektorin palveluksessa. Ohjeistuksessa on käytetty nuorisotyöntekijä-nimikettä kuvaamaan alan ammattilaista. Työntekijä voi hyödyntää ammattieettistä ohjeistusta pohtiessaan työn sisältöjä. Eettinen ohjeistus toimii työvälineenä nuorisotyön arjessa ja kehittämisessä. Työyhteisössä ohjeistusta voidaan käyttää koulutuksessa, perehdyttämisessä ja pulmatilanteita ratkottaessa. Ammattieettinen ohjeistus kertoo myös sidosryhmille ja toisille toimijoille nuorisotyön periaatteista. (www.alli.fi ja www.nuoli.info; ks. liite 4: Nuorisotyön ammattieettiset ohjeet.)

Etsivän nuorisotyön näkökulmasta käsillä olevassa tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten ohjeistusten ideaali kohtaa työn käytännön. Miten ammattieettisistä ohjeistuksista kiinnipitäminen vahvistaa ammatillista identiteettiä? Milloin ja miten työntekijän sitoutuminen ammattialansa ideologiaan näyttäytyy haasteellisena?

Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että etsivää nuorisotyötä kuvaavat suomenkieliset käsitteet ja termistö eivät toistaiseksi ole vielä alan vakiintuneiden käytäntöjen tasalla, ei sen omien toimijoiden eikä sen yhteistyökumppaneidenkaan käyttämänä. Tämä tutkimuksen aikana tehty havainto osoitti tarpeen kehittää Suomessa tehtävän etsivän nuorisotyön määritelmiä. Käsillä olevassa tutkimuksessa aiheesta keskustellaan brittiläisen kansanterveystieteilijän Tim Rhodesin kanssa.

Rhodes esittää kolme eri päätyyppiä, joiden kautta etsivää työtä (*outreach youth work*) voidaan jakaa suhteessa työskentely-ympäristöön. Rhodesin mukaan nämä ovat *domiciliary* (kotona tehtävä työ), *peripatetic* (kiertävä työ) ja *detached* (riippumaton työ). Käsitteellä *domiciliary work* tarkoitetaan työtä asiakkaan kotiympäristössä. Käsitteellä *peripatetic work* tarkoitetaan työtä, jossa luodaan yhteyksiä kohderyhmien kanssa eri laitoksissa, kuten kouluissa, vapaa-ajan keskuksissa ja vankiloissa. Työ kohdistuu siten



pikemminkin instituutioiden tasolle kuin yksittäisiin henkilöihin. Käsitteellä *detached work* taas tarkoitetaan työtä, joka tapahtuu yksityisen tilan sijaan kaduilla, toreilla, kahviloissa, ostoskeskuksissa ja muilla julkisilla paikoilla ja jonka kohderyhmänä ovat yksittäiset henkilöt tai ryhmät. (Rhodes 1996; RiF 2010).

Kansainvälisessä etsivää nuorisotyötä käsittelevässä ammatti- ja tutkimuskirjallisuudessa on käyty keskustelua käsitteiden *detached work* ja *outreach work* käytöstä. Niillä molemmilla tarkoitetaan etsivää työtä, vaikka niiden nähdäänkin painottavan etsivää nuorisotyötä eri tavoin. Toisaalta muun muassa brittiläisessä keskustelussa suositellaan, että kyseisten käsitteiden välille ei tulisi aktiivisesti tehdä eroa (Smith 2005; Tiffany 2007).

Tutkimus on valmistunut osana yhteiskunnallista keskustelua, jonka viimeaikaisimmat etsivään nuorisotyöhön kiinnittyvät suomalaiset äänenpainot voidaan paikantaa 1990-luvun laman jälkimainingeissa voimistuneeseen keskusteluun sosiaalipalveluiden kustannuksista. Toinen ajankohtainen, erityisesti vuoden 2013 aikana yhteiskunnallisesti seurattu etsivään nuorisotyöhön kiinnittyvä asia on ollut nuorisotakuu. Laman jälkeen yhteiskunnassa on merkkejä ilmapiiristä, jossa sosiaalipolitiikasta on vaikeaa puhua ilman talouspolitiikkaa. Tässä yhteydessä tutkimus kommentoi nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyä ja sosiaalista vahvistamista koskevaa yhteiskunnallista keskustelua.

Käsillä olevan tutkimuksen onkin tarkoitus olla ajankohtainen puheenvuoro yhteiskunnallista tasa-arvoa ja hyvinvointia koskevassa laajemmassa keskustelussa. Eräs ajallemme tyypillinen ilmiö on, että kasvaneesta vauraudesta huolimatta modernit yhteiskunnat ovat sosiaalisessa mielessä epäonnistuneet. Ihmisten hyvinvointi ei ole lisääntynyt samassa tahdissa kuin aineellinen vauraus. Rikkaissa maissa terveydellisillä ja sosiaalisilla ongelmilla on voimakas yhteys eriarvoisuuteen (Wilkinson & Pickett 2011; Eriarvoisuutta käsittelevä vuoden 2009 ISSP-tutkimus Suomen aineiston osalta ks. Blom & Kankainen & Melin 2012). Etsivä nuorisotyö on päivittäin kosketuksissa nuorten yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kanssa – sitä sanoittaen ja muuttamaan pyrkien.

Tutkimuksen tekemisen aikana nuorisotoimen tehtävät oli Suomessa aluehallinnollisesti keskitetty kuuden Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen alaisuuteen. Vuoden 2014 alusta lähtien nuorisotoimen tehtävien hallinnointi siirtyy aluehallintovirastoille (ks. Valtiovarainministeriö, tiedote 138/2013). Ammatillisen etsivän työn yhdistys (AMET) on perustettu Suomeen vuonna 2010. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on koota yhteen eri etsivän työn toimijoita Suomessa ja sen tavoitteena on edistää etsivän työn ammatillisuutta sekä hyviä käytäntöjä (Männikkö 2011).

Ministeriö kerää ja koostaa etsivää nuorisotyötä koskevaa tilastollista seuranta-tietoa. Raportoinneista kerätään myös alaa koskevaa hallinnollista seurantatietoa esimerkiksi siitä, minkä hallinnon alan alaisuuteen etsivä nuorisotyö on kunnassa toimialana asetettu. Nuorisotyö sijoittuu kuntarakenteessa useimmiten sivistystoimen



tai vapaa-aikatoimen alaisuuteen. Kuntien rakenteet ovat usein moninaisia, esimerkiksi vapaa-aikatoimi, johon nuorisotoimi usein sijoittuu, voi joissakin tapauksissa kuulua sivistystoimen alle (Sipilä 2013).

Taulukko 1. Nuorisotyön sijoittuminen kunnan toimialoihin² (Lähde: Sipilä 2013)

Toimiala	%	N
Sivistystoimi	43	75
Vapaa-aikatoimi	28	48
Sivistystoimi ja vapaa-aikatoimi	14	24
Nuorisolautakunta / Nuorisoasiainkeskus	3	5
Muut	13	22
Yhteensä	100	174

Tiivistetysti sanottuna tutkimuksessa tarkastellaan etsivää nuorisotyötä tekevien ammattialaa, jonka työtehtäväksi määritellään koulutuksen, työelämän sekä muiden julkisten palvelujen ulkopuolelle jääneiden alle 29-vuotiaiden nuorten *tavoittaminen*. Mistä näiden kohderyhmänuorten etsimistyössä on kysymys? Opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa avustuspolitiikassaan tarvetta laajentaa etsivää nuorisotyötä. Vuodelle 2013 etsivään nuorisotyöhön on myönnetty valtionavustuksina yhteensä 11,96 miljoonaa euroa. Määrärahalla tuetaan 398 etsivän nuorisotyön työntekijän palkkaus-, koulutus- ja työohjauskuluja. Kunnallisen nuorisotyön toimialan laajentumisen ja nuorisotakuun myötä etsivää nuorisotyötä tehdään vuoden 2013 aikana jo noin 93 prosentissa Suomen kunnista (283 kunnassa) (OPM-tiedote 2013; Häggman 2013).

Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksessa etsivän nuorisotyön kentältä nousi esiin tärkeä ammattialan työotteen tunnettavuutta edistämään tähtäävä viesti. Sen mukaan etsivän nuorisotyön työote tulee ymmärtää ihmissuhdetyönä, jossa tavoitteena on tukea nuorta hänen itselleen asettamien suunnitelmien edistämisessä hänen elämäntilanteensa tarpeet huomioiden. Kirjan ensimmäinen osio keskittyy ensisijassa tähän. Ensimmäisessä osiossa mennään hetkeksi mukaan etsivän nuorisotyön päivään. Mitä nuoren kanssa yhteisesti toteutettava etsivän nuorisotyön prosessi pitää sisällään? Minkälaisia menetelmiä dialogisuuteen perustuvassa ihmissuhdetyössä käytetään? Osiossa etsivän nuorisotyön työotetta avataan suhteessa etsivän työn ammatilliseen eetokseen ja etiikkaan. Erityisenä tarkoituksena on selvittää, mitä nuoren sitouttaminen vapaaehtoisuuteen vaatii etsivältä työotteelta. Mitä on välittäminen työmenetelmänä? Minkälaiseen vuorovaikutteiseen ihmissuhdetyöhön työntekijä tällöin sitoutuu? Ennen tätä kirjan ensimmäinen osio avaa etsivän nuorisotyön toimintamuotoja käsitelmäärittelyn kautta.

Tutkimuksen toisessa osassa etsivän nuorisotyön työotetta tarkastellaan osana kunnan monialaista yhteistoimintaa. Aineistosta käy ilmi, että etsivä nuorisotyö uutena kunnan palveluna tunnetaan hyvin eri toimijoiden tahoilla. Etsivää nuorisotyötä arvostetaan yhteistyökumppanina. Etsivän nuorisotyön nuorisolähtöistä työotetta pidetään



toivottuna asiakkuusprosessin edistämistapana. Etsivän nuorisotyön puolelta toivotaan kuitenkin lisää keskustelua nuorisolähtöisen työtteen jaettavuudesta eri toimijoiden kesken. Käytännön työssä ongelmia yhteistyöhön tuottavat myös epäselvyydet asiakasprosessin omistajuudesta. Mille monialaisen yhteistyön toimijataholle vastuu nuoresta paikantuu poluttamisprosessin eri vaiheissa?

Kolmannessa tutkimuksen osassa etsivän nuorisotyön työtteen tarkastelu on rajattu niin, että sen kuvauksessa painottuu etsivän työn vaikuttavuus nuoren kannalta. Osiossa etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta tarkastellaan painottaen kohderyhmänuorten tuen tarpeiden eroja kahdessa eri etsivän nuorisotyön kontekstissa: koulupudokastyö ja nuorisotakuu. Osion ensisijaisena tarkoituksena on nostaa esille kysymys etsivän nuorisotyön laadusta ja tuottaa laadun arviointiin kehittämideoita, joilla työn vaikuttavuutta voidaan tehdä näkyväksi muille toimijoille. Osan lopussa tarkastellaan sitä, minkälainen ammattieettinen jännite rakentuu etsivän nuorisotyön perustehtävän ja nuorisotakuun kautta asettuvan tehtävän välille.

Tutkimuksen neljäs osa käsittelee ensin etsivää nuorisotyötä tekevien työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen liittyviä asioita, esimerkiksi sitä, miten etsivän nuorisotyön tekijät onnistuvat niin sanotusti ”kytkemään työroolin pois päältä” työajan ulkopuolella. Toiseksi neljännessä osassa keskustellaan siitä tutkimuksen havainnosta, että käytännön työsuoritteissa näkyy etsivän nuorisotyön tehtäväalueiden yhtäaikainen laajentamisen ja rajaamisen tarve. Tutkimusaineiston analyysi osoittaa, että etsivässä nuorisotyössä työskennellään jatkuvasti sen perustehtävän, jalkautuvan nuorisotyön, reuna-alueilla. Missä määrin näiden molempien, perustehtävän ja perifeerisempien tehtäväalueiden haltuunottoa voidaan samanaikaisesti edellyttää nykymuotoisesti ohjatulta ja resursoidulta etsivältä nuorisotyöltä?

Tutkimuksen viidennessä osassa tarkastelu koskee etsivän nuorisotyön täydennyskoulutusta. Tarkasteluun on poimittu kohtia, joissa koulutukseen osallistuneet itse työstävät opintojakson tehtävänantojen kautta ammatillista osaamistaan ja refleктоivat tapoja syventää sitä. Huomion kohteina ovat koulutukseen osallistuneiden omat arvioinnit ja palaute siitä, miten opintojakso onnistui huomioimaan koulutukseen osallistuneen senhetkisen koulutuksellisen pääoman ja työkokemuksen. Tämän lisäksi tarkastellaan etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksen kehittämistä alueellisuuden näkökulmasta.

Tutkimuksen kuudennessa osassa tarkastelun alla on ensin etsivää nuorisotyötä koskeva Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten (tutkimuksessa jatkossa ELY-keskusten) sisäinen, maakuntakohtainen tiedonvaihto alueellisen koordinoinnin ja alueen työntekijöiden välillä. Toiseksi tarkastellaan eri ELY-keskusten välistä valtakunnallista tiedonvaihtoa ja yhteistyömuotoja. Molempia tasoja tarkastellaan koko ammattialan linjaukseen kiinnittyvien työntekijälähtöisten kehittämisenäkemyksen kautta. Osan lopussa katsotaan, minkälaisiin alan yhteiskunnallista arvostusta peilaaviin kehittämiskohtiin huomio kiinnittyy, kun etsivä nuorisotyöntekijä asettuu ammattialansa edunvalvojaksi.



Tutkimuksessa käytettävistä termeistä

Laki etsivän nuorisotyön toimeenpanosta astui Suomessa voimaan vuoden 2011 alusta. Lakitekstissä etsivä nuorisotyö ja sen tehtävä määritellään seuraavasti:

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Etsivällä nuorisotyöntekijällä on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useammat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti (Nuorisolaki 693/2010/7 b§).

Etsivää nuorisotyötä koskevia vastaavia käsitteitä muissa kielissä ovat *outreach youth work* ja *upp sökande ungdomsarbete* (etsivä nuorisotyö) sekä *detached youth work* ja *fältarbete* (kenttätyö, jota Suomessa kutsutaan katutyöksi) (Tiffany, 2007; RiF 2010). Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus *European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction* (EMCDDA) käyttää raporteissaan Euroopan neuvoston esittämää termiä *outreach work* yläkäsitteenä kaikelle etsivälle työlle (EMCDDA 1999; 2001). Siten käsite *outreach youth work* on eräänlainen sateenvarjokäsite, jonka nimiin käsitetään kuuluviksi erilaisia työmuotoja ja tapoja toteuttaa etsivää työtä.

EMCDDA:n ja laajemmin etsivää nuorisotyötä käsittelevässä kansainvälisessä ammattikirjallisuudessa *outreach youth work* jaetaan kolmeen päätyyppiin (ks. Rhodes 1996; Svensson & Hussebye 2003). Nämä ovat:

- *domiciliary*: Kohderyhmän kotona tehtävä etsivä työ. Etsivää nuorisotyötä tekevä ottaa yhteyttä kohderyhmän nuoriin heidän kotonaan.
- *peripatetic*: Kiertävä etsivä työ, joka kohdistuu yksilöiden sijaan instituutioihin, joissa kohderyhmät ovat tavattavissa. Yhteys nuoriin otetaan instituutiotasolla kuten kouluissa ja oppilaitoksissa, vankilassa.
- *detached*: Katutyö, kadulla tehtävä riippumaton etsivä työ. Etsivää nuorisotyötä tekevä ottaa yhteyttä kohderyhmän nuoriin julkisilla alueilla kuten kadulla, puistoissa ja ostoskeskuksissa, nuorten ”omilla alueilla”.

Edellä oleva luokittelu kuvaa etsivää nuorisotyötä (*outreach youth work*) työskentelyympäristöjen mukaisen jaon mukaan. Jaossa *detached youth work* -käsite korostaa etsivän nuorisotyön työmuotoa, joka tapahtuu nuorten omissa toimintaympäristöissä. Samalla se korostaa etsivän nuorisotyön tärkeintä erityispiirrettä, sitä, että etsivän nuorisotyön tekijä voi astua ulos alueelta, jossa hänellä on valtaa, auktoriteettia ja



kontrollointimahdollisuuksia. Etsivästä nuorisotyöstä Ruotsissa vastaavan Ruotsin kenttätöiden järjestön (*Riksförbundet för Fältarbete*, RiF) tekemän selvityksen mukaan etsivän työn yleisin muoto Euroopassa on *detached work* (RiF 2010; Tiffany 1997).

Englannin kielessä on *outreach youth work* ja *detached youth work* -termien lisäksi useita eri käsitteitä, joilla etsivää nuorisotyötä kuvataan ja joilla on eri merkityksiä Euroopan eri maissa. Näitä ovat muun muassa: *street work*, *street social work*, *street corner work*, *outreach youth work*, *detached work*, *mobile youth work* ja *field youth work*. Yhdysvalloissa ja muualla mantereella käsitettä *street work* käytetään huomattavan paljon, mutta sitä ei käytetä Isossa-Britanniassa ja Irlannissa, joissa käsite liittyy prostituutioon (Svensson & Husebye 2003; EMCDDA 1999; RiF 2010). Suomessa katutyö-termiä käytetään yleisesti kuvamaan etsivän nuorisotyön *detached*-työmuotoa.

Alan tunnettavuuden edistämiseksi Suomessa olisi etsivästä nuorisotyöstä puhuttaessa hyvä vakiinnuttaa sanan *etsivä* käyttöä. Tarkoituksenmukaista olisi esimerkiksi se, että sekä *outreach* että *detached*-työstä puhuttaessa käytettäisiin johdonmukaisesti sanaa *etsivä*. Tämän lisäksi suomenkielisten termien ja vakiintuneiden sisältöominaisuuksien käyttöä tulisi myös johdonmukaisesti vahvistaa kuvattaessa etsivän nuorisotyön työskentely- ja toimintamuotoja. Tutkimuksessa ehdotetaan kirjallisuudessa esitettyjä määritelmiä soveltaen yllä oleville käsitteille vastaavia suomenkielisiä määrittelyitä.

Alla olevien määrittelyjen taustalla on käsillä olevaan tutkimukseen perustuva näkemys, että Suomessa tehtävää etsivää nuorisotyötä voidaan pitää *outreach work* -yläkäsitteen mukaisena sosiaalisena nuorisotyönä, jossa keskeistä on sen *detached youth work* -painotus. Määrittelyissä ovat mukana työskentely-ympäristöjen lisäksi viittaukset etsivän nuorisotyön lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Ylempänä on pitkä ja alempana kyseistä etsivää nuorisotyön kuvausta tarkoittava saman sisältöinen lyhyempi määritelmä:

Outreach youth work eli etsivä nuorisotyö

- Palveluiden löytämistä ja niihin saattamista tukeva etsivä nuorisotyö, jota tehdään asiakkaan kotiympäristössä, instituutioissa tai niiden välityksellä (koulu, oppilaitokset, vapaa-ajan keskuksat, vankilat) ja nuorten omissa ympäristöissä.
- Kohderyhmän kotiympäristössä, instituutioissa tai niiden välityksellä ja nuorten omissa ympäristöissä tehtävä etsivä nuorisotyö.

Detached youth work eli etsivä katutyö / jalkautuva etsivä nuorisotyö

- Nuorten omissa ympäristöissä (kadulla, baarissa, kahviloissa, ostoskeskuksissa, puistossa ja muissa julkisissa paikoissa kuten internetissä) toteutettava jalkautuva etsivä nuorisotyö, etsivän nuorisotyön muoto, joka tukee tuen tarpeessa olevan nuoren palveluihin kiinnittymistä ja sitoutumista.
- Nuorten omissa ympäristöissä toteutettava jalkautuva etsivä nuorisotyö, etsivän nuorisotyön muoto, joka tukee tuen tarpeessa olevan nuoren palveluihin kiinnittymistä ja sitoutumista.



Tutkimuksen mukaan vaikuttaa myös tarpeelliselta, että Suomen etsivää nuorisotyötä kuvaavan termistön vastaavuutta vahvistetaan suhteessa muissa Pohjoismaissa käytettävään etsivää nuorisotyötä määrittelevään termistöön. Muun muassa norjalainen etsivää nuorisotyötä koskeva keskustelu (Norjan lapsi- ja tasa-arvoministeriö 2009) tarjoaa tähän seuraavat kuvaukset (ks. taulukko 2). Ne suomentamalla termi *etsivä* kiinnittyy Rhodesin jaon mukaisesti etsivän työn työskentely-ympäristöihin:

Taulukko 2. Etsivän nuorisotyön termistön vastaavuuksista. (Suomennokset norjasta, Saara Rynnänen).

suomi	norja	englanti (Rhodes, 1996)
etsivä toiminta yksityisalueella	<i>oppsøkende virksomhet i privatsfæren</i>	<i>domiciliary youth work</i>
instituutiotason etsivä toiminta	<i>institusjonsbasert oppsøkende virksomhet</i>	<i>peripatetic youth work</i>
etsivä katutyö	<i>oppsøkende gatearbeid</i>	<i>detached youth work</i>

Kun etsivä nuorisotyöntekijä kertoo omasta työstään, hän puhuu yleisesti etsivästä työstä, ammatillisesta etsivästä työstä, etsivästä nuorisotyöstä ja etsivästä työotteesta. Työtä tekevät monentyyppiset toimijat, ja sitä tehdään eri kohderyhmien kanssa (Männikkö 2011). Tutkimuksessa etsivästä nuorisotyöstä käytetään myös lyhyempää nimitystä *etsivä työ*. Käsillä olevassa julkaisussa kyseessä on aina etsivä nuorisotyö, vaikka sitä ei erikseen jokaisessa yhteydessä korosteta. Tutkimuksessa käytetään myös termiä *etsivä* tarkoittaen tällä etsivää nuorisotyöntekijää. Etsivän nuorisotyön kohderyhmänuori on teoksessa mukana nimityksillä *nuori* ja *asiakas*. Etsivät nuorisotyöntekijät eivät mielellään itse käytä nuoresta nimitystä *asiakas*, johtuen heidän sisäistämästään ammatillisesta asenteestaan nähdä nuori ensisijaisesti nuorena, ihmissuhdetyönsä toisena osapuolena. Kunnioitan tätä termivalintaa, samalla kun tutkimuksellista syistä kuitenkin itse puhun nuoresta myös etsivän nuorisotyön asiakkaana. Termivalintana *asiakas (nuori)* korostaa tässä yhteydessä teoksen tarkoitusta kertoa etsivän nuorisotyön *ammattillisesta* nuoren kohtaamisesta. Samalla se on nuori-termin kanssa anonymiteetiltään vastaava, eikä sitä käytettäessä ole mahdollista lukea aineistoesimerkeistä nuoren sukupuolta.

Etsivän nuorisotyön työotteen sisällöllisessä selvittämisessä käytetään tässä tutkimuksessa vaihtelevasti termejä *nuorilähtöinen* ja *nuorisolähtöinen*. Termiä *nuorilähtöinen* käytettäessä painottuu etsivän nuorisotyön yksilöllinen, yksilön tuentarpeita ja nuoren yksilöllisiä ratkaisutapoja vastaantuleva työote. Nuorisolähtöinen-termiä käytettäessä painottuu tapa nähdä asiakasprosessissa olevan nuoren elämäntilanne laajemmin nuoruusikävaiheeseen, nuorisokulttuuriin ilmiöihin ja nuorten elinoloihin vaikuttaviin yhteiskunnallisiin tekijöihin liittyvänä.

Kaikki tutkimuksessa käytetyt aineistositaatit kuuluvat tutkimukseen osallistuneille etsiville nuorisotyöntekijöille ellei kohdassa muuta ilmoiteta. Sitaattien yhteydestä on



poistettu työntekijän sukupuoli ja kuntakoko tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetin varmistamiseksi. Siten aineiston sitaatit edustavat etsivän nuorisotyön ääntä. Ne ovat alaa kommentoivia viestejä, jotka on muodostettu kentän työntekijöiden kannanotoista laadullisen tutkimuksen keinoin.



I Etsivää nuorisotyötä paikantamassa

I. YKSILÖOHJAUSTA VAI MASSOJEN POLUTTAMISTA?

Seuraavassa tarkastellaan sitä, miten Suomessa tehtävä etsivä nuorisotyö määrittyy suhteessa aiemmin esitettyyn Rhodesin jakoon (1996). Tutkimusaineiston analyysi osoittaa, että etsivää nuorisotyötä tekevät arvioivat työssään toistuvasti yksilöohjauksen ja ryhmien kanssa tehtävän työn suhdetta toisiinsa. Käynnissä oleva ammatillinen keskustelu juontaa juurensa vuoden 2011 alussa tapahtuneeseen Nuorisolain uudistukseen, joka on vienyt etsivää nuorisotyötä uusiin toimintaympäristöihin. Tämänhetkinen poliittinen linjaus vetää sitä voimakkaasti kouluihin. Kentällä vallitsee yksimielisyys siitä, että yksilöohjaus muodostaa etsivän nuorisotyön ydinalueen.

1.1. Etsivä toiminta yksityisellä alueella

Tutkimusaineistosta on mahdollista konstruoida sellaisia konteksteja, joissa Rhodesin määrittelemä työ asiakkaan kotiympäristössä (*domiciliary youth work*) ilmenee sellaisena etsivänä nuorisotyönä, joka tähtää yksittäisen nuoren kanssa tehtävään yksilöohjaukseen. Seuraava lainaus valaisee asiaa:

Olemme jonkin verran nuorille suunnatuissa tilaisuuksissa mukana mutta siellä ei varmasti ole niitä nuoria jotka eivät pääse kotoa pois. Heitä yritetään tavoittaa oven takana käymisellä ja esitteen jättämisellä postiluukusta. Yksityisyys on kuitenkin asia, jota haluaisi kunnioittaa, en halua väkisin tulla nuoren reviirille. Mutta jos hän ei tiedä meistä eikä käy missään yritetään edes anonymistia vaikkapa fb:n kautta tavoittaa palvelujen ulkopuolella ole nuori.

Etsivään työhön tuli ilmoitus opintonsa keskenjättäneestä nuoresta naisesta. Otin tyttöön yhteyttä ensin soittamalla hänelle muutamaan otteeseen. En saanut häntä puhelimella kiinni, joten laitoin tekstiviestin perään. Siihenkään en saanut koskaan vastausta. Annoin muutaman päivän kulu ja laitoin sähköpostia, jossa kerroin kuka olen ja miksi olen häntä yrittänyt tavoittaa. Taas kului pari päivää ja sain sähköpostiin vastauksen. Saimme sovittua muutamalla viestillä tapaamisen hänen kotiinsa. [...] Perille kun päästyämme hengitimme muutaman kerran syvään ja koputimme talon oveen. Ei vastausta, mutta ovi oli auki ja päätimme rohkeasti astua porstuaan. Hetken huhuilin, kunnes meitä huikattiin peremmälle.

Tämän tutkimuksen aineistossa yllä kuvatuunlainen yksityisellä alueella tehtävä etsivä nuorisotyö sijoittui enemmän maaseutumaisiin ja pieniin kuntiin kuin suuriin kuntiin.



1.2. Etsivä katutyö – jalkautuva etsivä nuorisotyö

Alla olevassa aineistoesimerkissä nousee puolestaan esille se *detached youth work* -työmuodon vaihe, jossa nuori jo on etsivän nuorisotyön kontaktissa:

Seuraavalla viikolla tapasimme kahvilla ennen työ- ja elinkeinotoimistoon menoa. Kyselin kuulumiset sekä juttelimme tulevasta menosta työ- ja elinkeinotoimistoon, mitä siellä tehdään ja mitä asioita siellä voisi selvittää. Tapaaminen meni hyvin ja [nuori] haki samalla erääseen nuorille tarkoitettuun koulutukseen. Sovimme [nuoren] kanssa käynnin jälkeen, että odotamme tiedon koulutukseen haastatteluun pääsystä ja mietimme vasta sen jälkeen tulevaa. Tällä välin yritimme keksiä keinoja, miten [nuori] saisi unirytmensä parempaan kuntoon. Unirythmi ei tosin vieläkään toimi.

Ennen kuin nuori varsinaisesti on mukana etsivän nuorisotyön kontaktissa *detached*-työmuotoa kuvaa myös vaihe, jossa nuoria sananmukaisesti etsitään kontaktiin, siis jossa heitä kontaktoidaan etsivän nuorisotyön piiriin nuorten omissa ympäristöissä. Tämä tapahtuu kentällä, sellaisilla julkisilla paikoilla, joissa nuorten oletetaan oleskelevan epäsäännöllisesti. Kuten kuviossa 1 esitetään, tässä yhteydessä tehtävää etsivän nuorisotyön *detached*-työmuotoa kutsutaan Suomessa *katutyöksi*, Ruotsissa taas kenttätyöksi, *fältarbete*. Norjassa on käytössä vastaava käsite *feltarbeid* (RiF 2010). Suomalaisittain etsivän nuorisotyön ”katuja” eli nuorten omia alueita, voivat kaupunkiympäristössä olla muiden eurooppalaisten maiden tavoin esimerkiksi keskustan kadut, ostoskeskukset ja puistot.

Kuvio 1. Katu-, etsivä- ja kenttätyö, mitä eroa? (Renberg 2011, RiF Fältarbete och forskning 2010).

<p>Kaikki kadulla tapahtuva työ ei ole etsivää työtä eikä kaikki etsivätyö ole katutyötä.</p>
<p><i>Detached youth work – Fältarbete – Katutyö</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Yleensä kartoittavaa • Tapahtuu vain kadulla, puistoissa jne. • Puuttuu yleensä vain akuutteihin tarpeisiin
<p><i>Outreach youth work – Upp sökande ungdomsarbete – Etsivä nuorisotyö</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktiivista, etsivää • Tapahtuu missä tahansa missä on nuoria (esim. kadut, nuorisotilat, internet, koulut) • Pyrkii aktiivisesti palvelujen tarpeen kartoittamiseen ja välittämiseen

Mistä tässä ”kuljeskelussa nuorten perässä paikasta toiseen” ulkopuoliselle näyttäytyvässä työmuodossa on kysymys? Nuorisotutkimuksen näkökulmasta on oleellista perustella työmuoto sitä kautta, että keskeistä on työn sijoittuminen nuorten omiin ympäristöihin. Ruotsalaista sosiaalityön tutkija Björn Anderssonia lainaten, ”kenttätyö tulee nähdä nuorten parissa tehtävän sosiaalityön menetelmänä, jossa lähtökohtina ovat julkinen tila ja sosiaaliset suhteet”. Ruotsalaiselle keskustelulle tärkeä kenttätyön ja etsivän nuorisotyön suhdetta koskeva määritelmä kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:



Kenttätyö on nuorten parissa tehtävän sosiaalityön menetelmä, joka perustuu etsivään ja verkostoituvaan työhön ja joka jatkuu tietynlaisella työpanoksella yksilön, ryhmän tai yhteiskunnan tasolla (Andersson 2005a, 219).

Määritelmä korostaa kenttätyön ainutlaatuista sosiaalisen palvelun piirrettä, joka erottaa sen esimerkiksi muista nuorten parissa vapaaehtoista työtä tekevästä yöpartioista tai Suomessa esimerkiksi Saapas-toiminnasta. (Katutyön päälinjaukset etsivän nuorisotyön työskentelytapana. Ks. *Street work an international guide* 2009.)

Suurissa kunnissa vaikuttaa usein olevan selvää, kuuluuko etsivään nuorisotyöhön kaupungin keskustassa tehtävä katutyö vai ei. Maaseutumaisemmissa ympäristöissä toimintaa kaupungin keskustan kaduilla ei useinkaan katsota varsinaiseksi katutyöksi. Sen sijaan maaseutumaisessa ympäristössä etsivän nuorisotyön ”katu” *detached*-työmuodon merkityksessä voi olla paikka, jossa nuoret kuljeskelevat ja oleskelevat epäsäännöllisesti, esimerkiksi kylän uimaranta tai jokin muu paikkakunnan ympäristöstä valikoitunut ajanviettopaikka, kuten kyläkaupan, baarin tai huoltamon edusta.

Kuten edellä tuli esille, maaseutumaisessa ympäristössä tehtävä etsivä nuorisotyö edellyttää maaseudun nuorten elinympäristön ja -ehtojen tuntemusta. Esimerkiksi lähiöille tyypilliset toimintamallit, kuten varsinainen katutyö, eivät välttämättä sovellu sellaisinaan suoraan maaseutumaisilla ja haja-asutusalueilla asuvien nuorten tavoittamiseksi. Tärkeää ei niinkään ole se, mihin etsivän nuorisotyön *detached*-työmuoto tässä yhteydessä käytännössä kiinnitetään, onko katuna katu vai uimaranta. Etsivän nuorisotyön työmuotojen paikallisen kehittämisen näkökulmasta keskeistä on ammattillinen sisältö, joka etsivän nuorisotyön ”kadulle” määritellään.

Etsivän nuorisotyöntekijän ”käveleminen kadullaan” kiteyttää nuorten kanssa työskentelemisen tavan alalle erityisenä sosiaalisena palvelumuotona. Kohdennettuna jalkautuvana kontaktityönä se on toimintatapa, jonka voidaan katsoa perustuvan kaikkein eniten työn kohteiden vapaaehtoisuuteen. Samaan aikaan tutkimuskentän painava viesti on, että tätä keskeisintä toimintatapaa eli jalkautuvaa etsivää nuorisotyötä ei ehditä käytännössä tekemään, koska sellaisten nuorten, jotka ohjautuvat etsittäviksi instituutiotasolta, määrä kasvaa jatkuvasti. Tästä tilanteesta lisää seuraavassa kappaleessa.

1.3. Instituutiotason etsivä toiminta

Myös ryhmiin kohdistuvaa etsivää nuorisotyötä pidetään tärkeänä, koska sitä kautta voidaan löytää nuoria etsivän nuorisotyön kontaktiin ja edistää heidän tilanteitaan. Edellä esitellyn Rhodesin jaottelun mukainen käsite *peripatetic youth work* tavoittaa tämän tutkimuksen kentän hyvin. Käsitteen mukaan työn tavoitteena on luoda yhteyksiä kohderyhmien kanssa esimerkiksi kouluissa. Seuraavat tutkimuksen aineiston lainaukset valaisevat asiaa.

Koulupäivystyksemme [...], jossa vietämme aikaa viikoittain ruokatunnin aikaan koulun aulaan istuen. Nuoret katselevat meitä, tutut nuoret piipahtavat juttelemassa, osa on jo odottanut tuloamme. Tavoitteenani on seurata tilassa tapahtuvaa toimintaa ja tehdä havaintoja siellä liikkuvista nuorista. Tilanteessa on siis usein meneillään sekä kartoitus



siitä, mitä koulun opiskelijoiden kesken tapahtuu että käynnissä myös samaan aikaan joihinkin nuoriin kontaktin ottaminen ja toisiin taas luottamuksen rakentaminen.

Meillä on yksi yläkoulu ja 9-luokkalaiset ovat sydäntäni lähellä ja olen käynyt opotunteilla ja yhteistyötä muutamien nuorten ja heidän perheidensä kanssa on aloitettu. Tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten ”putoamista” ja saattaa 2. asteen koulutus yhdessä hyvään alkuun peruskoulun jälkeen. Olen tukihenkilönä näille nuorille ja heidän perheilleen. Tämä toimii meillä, kun yläkouluja ei ole kuin yksi. Isommissa kaupungeissa on mahdollisuudet kokeilla vastaavaa huonommat.

Etsivän nuorisotyön ja koulujen välisen yhteistyön kehittäminen koulupudokastyöhön ja keskeyttämissiin kiinnitettynä varhaisen puuttumisen menetelmänä on erittäin tärkeää. Yhtä tärkeää tutkimusaineiston mukaan on, että mentäessä mukaan peruskoulujen ja muiden oppilaitosten toimintakulttuureihin, on etsivälle nuorisotyölle turvattava sen oma nuorisotyöllinen identiteetti koulun sisällä.

Ensinnäki siis pitää paikkansa, että etsivää työtä yritetään aina käyttää paikkaamaan resurssien puutetta, mutta sehän on se, mikä ei tulis tapahtua. Ja sama, niin ku juuri sanoin, ett ku me mentiin kouluun, niin me ei menty osaksi jotakin koulua. Että esimerkiksi [jos meillä on ryhmäohjaus koulussa] niin vaatii sen, että siel on opettaja ihan samalla tavalla aina luokassa, kun meil on tunti. Ett me ei sijaisteta, eikä olla koulunkäyntiavustajina. Ett siinä ollaan rajattu sitä, että meit ei voida hyödyntää siihen. Mutta sitten on juuri näin, että jos oppilashuoltoryhmät ja muut ei pysty vastaamaan siihen, niin useinhan siin tulee semmonen, ett no etsivähän vois, ja tää on todellakin valtakunnallinen ilmiö, ett yritetään käyttää aika paljon siihen. Ja se on erittäin negatiivinen ilmiö siinä mielessä, ett sillon menetetään se, mikä etsivän työn se vahvuus on, ett sillon yritetään laittaa osaksi sitä samaa palvelujärjestelmää ja kuraattorin rooliin ja muuhun, ja mun mielest se ei sillon vastaa sitä, mihin tää työmuoto on tarkoitettu.

Tutkimusaineistosta kävi ilmi myös kriittinen keskustelu siitä, missä laajuudessaan ryhmät kuuluvat etsivään nuorisotyöhön. Päälimmäisenä esille nousi huoli siitä, muuttaako nuorten lisääntyvä ohjautuminen instituutiotasolta etsivään nuorisotyöhön sitä suuntaan, joka vie resursseja etsivän nuorisotyön keskeisimpänä pidetyltä työskentelytavalta eli katutyöltä. Toisin kuin insituutiotason työssä, katutyössä kontaktien luominen nuoren ja etsivää nuorisotyötä tekevän välillä tulisi tapahtua sellaisissa paikoissa ja tilanteissa, joissa nuoren oma aktiivisuus kontaktin ottamiseen on (vain ja ainoastaan) vapaaehtoista. Tämä huoli näkyy esimerkiksi seuraavassa lainauksessa.

Esimerkiksi lakimuutos siitä, ett meille tulee koulupudokkaiden yhteystiedot. Sehän hieman vääristää etsivän työn luonnetta. Me soitetaan. Me ollaan viranomaisena tavallaan soittamassa. Ensimmäinen kontakti syntyy siitä, ett joku tati sulle soittaa, että sä oot jääny pois koulusta, heti heikentää sitä tavallaan kohtaamisen tasoa, tekee siihen sen, että minä nyt soitan ja...

Joo, ja sitten niitä tulee aika valtavasti kouluista, mikä tekee sen, ett tavallaan asiakasmäärät kasvaa lukuina hirveesti, vaikka totuushan on se, ett niist ei kaikki todellakaan



lähde ohjaukseen millään tavalla. Mutta se ehkä vääristää sitä, ett enemmänki pitäis olla niin päin, että... Siis en ole vastaan sitä järjestelmää. Se on hyvä, ett luodaan järjestelmä, jollon nuorista jää tieto, jos he jää pois. Mutta se, ett ehkä etsivän työntekijän rooli ei oo siinä vaihees vahvimmillaan, vaan sillon se lähestyy enemmän työvoimatoimistoo tai muuta, ja menee kontrollikohtaan, se yhteydenotto, ja sillon myös tulee niitä odotuksia, ett nähdään, ett näin paljon lukuina teille tulee nuoria. Montako te saatte johonkin. Se on vähän semmonen, mikä tuo siten sitä yhteiskuntaa sinne enemmän, sitä normaali tulostavoitteisuutta.

Kentän äänen mukaan tilanteen katsotaan vääristävän sitä etsivän nuorisotyön lähtökohtaa, jonka mukaan nuoren aktivoituminen etsivän nuorisotyön asiakasprosessiin tulee perustua nuoren vapaaehtoisuudelle. Verrattuna perinteiseen virastossa tai työhuoneessa tehtävään viranomaistyöhön, etsivän nuorisotyön lähtökohtana on, että valtasuhde asiakkaan ja työntekijän välillä muuttuu, kun työntekijä toimii nuoren omalla ”reviirillä” ja avun vastaanottaminen on vapaaehtoista (Männikkö 2011).

Tilanne peilaa samanaikaisesti nykyisiä etsivän nuorisotyön sisäisiä painotussuhteita. Käytettäessä *outreach work* ja *detached work* -käsitteitä määritelmät luovat jännitteitä etsivän nuorisotyön kolmen eri päätyypin välille. Yhtäältä kaikki kolme päätyyppiä nähdään yhtä keskeisinä etsivän nuorisotyön muotoina (*outreach youth work*). Toisaalta kun etsivä nuorisotyö määrittellään kolmijaon kautta, syntyy kentällä seuraava jännite:

- a. Nuorten omissa ympäristöissä tapahtuvaa etsivää työtoimintaa (*detached youth work*) koskevat näkemykset voimistuvat (ks. Smith 2005), ja kyseessä olevan työmuodon korostaminen jättää varjoonsa yksityisessä tilassa ja instituutiossa tai niiden kautta tehtävän etsivän työn.
- b. Vain *detached youth work* nähdään ”oikeana” ja ”puhtaana” etsivänä nuorisotyönä, mikä tietystä mielessä pitää paikkansa, koska *outreach youth work* -käsitteen kautta määriteltynä etsivän nuorisotyön nuorilähtöinen omaehtoisuus väistämättä heikenee.

Kyseessä on keskeinen sekä alan määrittymiseen nyt ja tulevaisuudessa vaikuttava tilanne että ohjauspoliittista huomiota vaativa asia. Tätä väitettä tukee seuraava lainaus:

Tänä päivänä ton koulupudokastyön kautta, ne määrät, jotka ohjautuu meille, on niin valtaiset juuri, ett tavallaan omat tavottamisen menetelmät kärsii. Ja sitte taas kun sieltä ohjautumalla ei välttämättä tuu ne nuoret, jotka on sit ihan oikeesti kaikkien listojen ulkopuolella, ja sillon pitäis käyttää etsivää työtä kuitenkin edelleen siihen, että sieltä myös etsitään. [On malleja], että on koulupudokastyöntekijät erikseen, ett se on niin ku etsivän työn työyhteisössä, mut tietyt ihmiset [vain] hoitaa sitä koulupudokastyötä ja sen lisäksi jatkuu katutyö ja muu normaalisti. [Se voi olla niin ja toisaalta] en tiedä, tarviiko niit eriyttää täysin, voiko olla niin, että esimerkiksi tekee sekä että. Se voi olla ihan mahdollista. Mut resurssointi, jos tehdään tämmönen muutos, mikä tarkoittaa etsivän työhön hirvittävää lisäystä, niin se pitäis tarkoittaa myös työntekijöihin hirvittävää lisäystä, ett se on ihan todellinen ongelma siinä.



2. KONTAKTISSA ETSIVÄÄN NUORISOTYÖHÖN

2.1. Esittäytyminen

Ruotsalainen sosiaalityön tutkija Björn Andersson toteaa, että suurin osa henkilöistä, jotka kirjoittavat etsivästä työstä, jättävät käsitteen määrittelemättä (Andersson 2010a, 2010b). Andersson itse on tutkinut etsivän työn käsitettä perusteellisesti ja nostaa kirjallisuudesta esille seuraavat kolme määritelmää etsivälle työlle:

1. ”Jokainen yritys tarjota palvelua (*service*) sitä tarvitseville henkilöille, jotka eivät oletettavasti muutoin olisi sitä käyttäneet” (EMCDDA 1999, 84).
2. ”Etsivä työ on työmenetelmä, joka laajasti sanottuna tarkoittaa yhden tai useamman henkilön lähestymistä keskenään. Tämä tarkoittaa kontaktien aktiivista etsimistä, sillä tehtävään valittu etsivä työntekijä pyrkii luomaan kontakteja työn kohteena olevan yhden tai useamman henkilön kanssa” (Andersson, 2010a, 24).
3. ”Yhteisölähtöinen toiminta, jolla pyritään tavoittamaan erityisiin kohderyhmiin kuuluvat henkilöt ja ryhmät, joihin ei saada riittävää yhteyttä nykyisten palvelujen tai perinteisten terveyskasvatuskanavien avulla” (EMCDDA 1999, 14).

Anderssonin tavoitteena on ollut näiden määritelmien pohjalta luoda kattava ja kontekstiin sitoutumaton, entistä yleisempi määritelmä, joka läpäisee etsivän työn yllämainitut ulottuvuudet. Anderssonin (2010a) mukaan, etsivässä työssä on kyse ”1) kontakteja etsivästä toiminnasta, 2) joka kohdistuu sellaisiin kohderyhmiin, jotka on vaikea saavuttaa muulla tavoin. 3) Varsinaisen avun on oltava helposti saatavissa ja selkeä, ettei sitä voi antaa muulla tavoin. 4) Lisäksi työtä tehdään sellaisessa ympäristössä ja yhteydessä, jota etsivä työntekijä ei voi hallita tai kontrolloida.” Näitä ulottuvuuksia painottaen Andersson on päättänyt seuraavaan määritelmään:

Etsivä työ on verkostoituvaa ja resursseja välittävää toimintaa, joka kohdistuu ryhmiin, jotka on yleensä vaikea tavoittaa muilla keinoilla ja jotka tarvitsevat tukea helposti saatavissa olevassa muodossa sellaisessa ympäristössä ja yhteydessä, jota etsivä työntekijä ei voi organisoida tai kontrolloida (Andersson, 2010a, 45).

Tutkimuksessa johdannossa ja ensimmäisessä luvussa on esitetty tämän tutkimuksen aineistoanalyysiin perustuvat Suomen etsivän nuorisotyön kuvaukset. *Nuori 2013* -päivillä Jyväskylässä alkuvuodesta 2013 noin seitsemänkymmentä etsivää nuorisotyöntekijää päätyi omaa työtään kuvatessaan seuraavaan määritelmään:

Etsivä nuorisotyö on yhtä kuin hankalasti tavoitettavan nuoren tavoittaminen vaivaa nähdessä. Etsivä nuorisotyö ”fanittaa” nuorta, kysyy tyhmiä kysymyksiä ja etsii oikeat ihmiset.



Toimintatutkimuksen aikana tuli esille, että nuorisolain 693/2010 pykälän 7b puitteissa tehdään Suomessa erikokoisissa kunnissa etsivää nuorisotyötä, joka vaihtelee suuresti.

Paikallisia eroja on ja PITÄÄ olla. Erikokoisissa ja väestörakenteeltaan erilaisilla paikkakunnilla tuleekin tehdä alueellisista tarpeista lähtevää työtä. On aivan turhaa vertailla tilastoja ja toimintatapoja paikkakuntien välillä. On otettava alueelliset tarpeet huomioon. Työtä pitäisi tehdä sen tarpeessa oleville nuorille. Ei päättäjille tai rahoittajille tai verkostoille.

Samaa mieltä edellisen lainauksen kanssa on norjalainen etsivän nuorisotyön pitkäaikainen tutkija ja vaikuttaja Hennig Pedersen. Norjan kontekstiin viitaten hän toteaa, että etsivä työ ei voi koskaan olla samanlaista Honefossissa, Tromsassa tai Oslon keskustassa (Pedersen 2013).

Käsillä olevan tutkimuksen tarkoituksena ei ole etsivän nuorisotyön paikkakunta-kohtaisten hyvien toteutustapojen ja käytäntöjen (niin tärkeää kuin se toisaalta olisi) yhteen kokoaminen ja vertailu. Ne etsivän nuorisotyön menetelmät, työtavat tai verkostoyhteistyön rakenteet, jotka ovat toimivia yhdessä kunnassa, eivät välttämättä ole sellaisia toisessa kunnassa. Toisaalta hyvinkin erilaisia alueellisia tarpeita vastaamaan rakennetut paikalliset etsivän nuorisotyön mallit voivat parhaimmillaan toimia innovatiivisina päänavauksina alan valtakunnalliselle kehittämistyölle.

Käsillä olevassa tutkimuksessa avautui mahdollisuus kurkistaa tähän etsivän nuorisotyön paikalliseen monialaisuuteen tai paremmin sanoen nuorisotyöllisten tekijyyksien ja työskentelytapojen alueellisiin variaatioihin. Tämän tarkastelun keskeisin oppi oli se, että etsivälle nuorisotyölle ei ole olemassa yhtä mallia, josta kaikissa erikokoisissa kunnissa tehtävä etsivä nuorisotyö olisi tunnistettavissa. Tarkat määritykset siitä, mitä etsivään nuorisotyöhön kuuluu, osoittautuvat usein liukuviksi. Samalla venyvät rajanvedot ovat paikkakunta-kohtaista erityisyyttä kuvatessaan välttämättömiä. Paikalliset erot voivat luoda esimerkiksi tilanteen, jossa alalla yleisesti toisistaan selkeästi erillisinä pidetyt nuorisotyön muodot nähdään jonkin kunnan paikallisista tarpeista johtuen kuuluvan etsivään nuorisotyöhön:

Etsivä nuorisotyö on [...] myös talotyötä. Pienessä kunnassa toimenkuvat ovat usein laajemmat kohderyhmän pienuuden vuoksi. Etsivä nuorisotyöntekijä päivystää ja ottaa nuoret vastaan nuorisotalolla. Nuoriso-ohjaajat ottavat etsivään yhteyttä mikäli varhaisen puuttumisen tarvetta ilmenee. Myös koululta ollaan yhteydessä etsivään, mikäli varhaisen puuttumisen tarvetta ilmenee. Tämä kaikki tapahtuu aina nuoren tietäen, että hänen asioistaan keskustellaan ja hänet myös otetaan mukaan keskusteluun. Etsivä työ – kuten nuorisotyökin usein – on aina nuoresta itsestään lähtevää toimintaa ja asioita tarkastellaan juuri yksilön näkökulmasta.

Etsivää nuorisotyötä Suomessa tarkastellut Jaana Männikkö toteaa niin ikään toteuttamismallien ja käytäntöjen olevan kirjavia ja paikallisiin tarpeisiin sovitettuja.



Eri työskentelytavoissa yhteistä on kuitenkin apua tarvitsevan etsiminen, avun tarjoaminen ja se, että avun vastaanottaminen perustuu vapaaehtoisuuteen (Männikkö 2011). Männikkö tiivistää Suomessa tehtävän etsivän nuorisotyön päätehtävät kuviossa 2 esitetyllä tavalla. Männikön kiteytys pohjaa hänen omaan esitykseensä etsivän kenttätöiden päätehtävistä (Männikkö 2010), Tapion Kuurteen tekemään analyysiin etsivän nuorisotyön konteksteista (Kuure 2010) ja norjalaisen psykologin Haldis Hjortin (1988; 1995) näkemykseen sosiaalisesta kenttätöistä, jota on toteutettu Oslossa 1960-luvulta lähtien toteutetussa yhteiskunnan reuna-alueille oleviin nuoriin kohdistetussa *Utekontakten*-toiminnassa. Suomalaisen etsivän nuorisotyön voidaan nähdä rakentuvan tämän norjalaisen työtavan ympärille (Männikkö 2011).

Kuvio 2. Etsivän nuorisotyön päätehtävät ja vaiheet (Männikkö 2011, 10).

Etsiä ja löytää apua tarvitseva
Solmia kontakti ja rakentaa luottamus (kuunnella ja antaa aikaa)
Kartoittaa nuoren tilanne ja voimavarat
Selvittää tarvittavat palvelut ja toimia monialaisessa yhteistyössä
Luoda nuorelle tuki- ja palveluverkosto
Motivoida, tukea ja saattaa palveluun, kulkea rinnalla
Vahvistaa nuorta omien voimavarojensa käytössä
Opettaa hyödyntämään palveluita
Seurata nuoren kiinnittymistä palveluun sekä hänen voimaantumista
Luopua ja lopettaa työ
Kehittää toimintaa: havaituista epäkohdista ja tarpeista tiedottaminen
Huolehtia omasta ammattitaidosta ja jaksamisesta

2.2. Työmuotona yhteistyösuhde

2.2.1. Vapaaehtoisuuteen sitoutuminen ja nuorilähtöisyys työvälineenä

Tapa ymmärtää ammatillisuus ja asiantuntijaosaaminen etsivässä nuorisotyössä ei vastaa perinteistä viranomaiskäsitystä asiakassuhteen muodosta:

Me ollaan niin totuttu jotenki siihen semmoseen viranomaisen ammatillisuuteen, että se ammatillisuus tarkoittaa sitä, että minulla on tämä ammatillinen kupla tässä ympärilläni, ja kun minulla nyt on tämä koulutus, niin minä nyt olen ammatillinen ja näin minä ammatillisesti kohtaan [...] sillä voidaan estää asioita, että [...].

[Joskus] läsnäolo riittää, ja se, että osoittaa olevansa läsnä. Kun kontakti syntyy, etsivän tehtävä on kuunnella ja olla kiinnostunut. Etsivä ei ole auktoriteetti, joka opettaa tai ohjaa.

Ei ole myöskään tärkeää heti etsiä ongelmia ja niihin vastauksia. [...] Tapaamisen jälkeen soitin pojalle ja hän vaikutti kiinnostuneelta jossain määrin, joten ehdotin uutta tapaamista kahvilassa. Tuolloin keskustelimme kaikesta yleisestä taivaan ja maan välillä



emmekä niinkään tilanteesta, jonka vuoksi opinto-ohjaaja hänet puheilleni toi. Tämä selvästi laukaisi tilannetta ja aloimme tavata melko säännöllisesti.

Profession suojaamista ja sen esiin nostamista vältetään, kun etsivä nuorisotyöntekijä työskentelee nuoren kanssa. Profession kietoutumista vieroksutaan käytännössä, koska sen katsotaan heikentävän, ellei jopa estävän, nuoren onnistuneen kohtaamisen. Ruohonjuuritasolle, jossa nuoren ja etsivän nuorisotyöntekijän kohtaaminen tulisi mahdollistua matalan kynnyksen periaatteella, eivät kuulu professiota esille tuovat ulkoiset merkit eikä vuorovaikutustilanteen muodollisuus.

Mun mielestä se ammatillisuus tässä on sitä, ett me kohdataan se nuori, me puhutaan samaa kieltä, me ollaan sen nuoren tasolla niin sanotusti. Totta kai me ollaan työntekijöitä. Ei me olla teinejä, mutta tavallaan me kunnioitetaan sitä ikää ja sitä, ett mitä niissä on. Me ollaan perillä nuorten jutuista. Me osataan puhua, puhua, niin ku se nuori ymmärtää meitä. Ett sehän on sitä ammatillisuutta, ja sitä pitäs nostaa jotenki. Mä en tiedä, miten sitä sais nostettua. En mä, ei mul oo mitään, että myös muut ammattiryhmät ymmärtäis sen. Ja varmasti jotkut, varmasti siinä vaihees se ymmärrys tulee ja on tullutkin, kun tulee mahtavia yhteistyökuvioita, että hei, ihan oikeesti, tää toimii. Että, mut ett miten me laajemmin saatais se ymmärrys, että miten paljon se oikeesti vaatii? Sehän vaatii paljon enemmän, ku se, ett me ollaan siellä virastopöydän takana ja nakutetaan niit päätöksiä.

Haastattelija: Joo, tää kupla on hirveen hyvä kielikuva tähän, ett tavallaan sen taakse voi mennä tai sitä voi käyttää suojana. Mutta täs tavallaan joutuu astumaan sen yli, ja olemaan silti ammatillinen?

Kyllä, juuri näin. Ja se, että se, ne ei sulje toisiaan pois, ett me ollaan lähellä sitä nuorta ja silti ammatillisia, ett ne ei sulje toisiaan pois, vaan se tarkottaa sitä, että, ett mejän pitää olla, mejän ammattitaito pitää olla vielä parempi ja vielä

Yhteistyön rakentumista nuoren ja työntekijän välillä määrittää suhde, joka liikkuu nuorten reviirin kautta sinne palautuen. Kohtaamisten epämuodollisuus ja ruohonjuuritasotyön ennakoimattomuus synnyttävät eräänlaisen kohtaamisen ja yhdessä tekemisen ”kolmannen tilan”. Tämän vuorovaikutuksen tavoitteena on synnyttää prosessi, joka tukee nuoren identiteetin muodostumista ennaltaehkäisevällä tavalla. Etsivän nuorisotyön suhde sosiaaliseen vahvistamiseen rakentuu työotteena, jossa nuorelle merkityksellinen toisen, siis työntekijän, on toimittava vapaaehtoisuuteen sitoutuneena. Nuoren kannalta vapaaehtoisuuteen sitoutuminen ja sitouttaminen etsivän työn prosessin työotteena näyttäytyvät vapaudella vastuuttamisena:

Se ei ole läheteillä toimivaa viranomaiställaista toimintaa, joka käyttää valtaa suhteessa nuoriin, ett sitä se ei ole. Elikkä se on enemmänkin juuri niin, että se on aktiivista tarjolle hakeutumista ja sen hyväksymistä, ett nuoret ei välttämättä minua hyväksy, eivät tarvitse tai halua, tai eivät tiedä, miten paljon saisivat, jos lähtisivät. Eli siis sen sietämistä, ett tavallaan heil ei oo mitään velvotetta olla mun kanssa. Mul ei oo mitään sanktioita siitä,



tulee he tapaamiseen tai ei, tai on he mun kans kontaktissa tai ei. Mutta sitten se mitä sillä juuri saavutetaan, ett poistetaan ne semmoset viranomaisstatukset tavallaan, niin saavutetaan se, minkä mä oon nyt vuosien myötä nähny, ett nuoret myös hyvin mielellään kertoo elämästään, ja ennen kaikkea se, mikä mulle on se palkinto työntekijänä, on se, että he palaa. He voi olla vuoden poissa, mut heil tulee tilanne, joka muistuttaa. No siel on se [...]. Mä meen ja otan siihen yhteyttä. Eli tavallaan se... Nii, juuri se, että heillä ei ole mitään velvotetta, mutta usein se tuottaa paljon parempaa kuin se, että jostain annetaan joku sanktio, ett jos et tule, niin sulta leikataan toimeentulotuki.

Mitä edellytysten yhteinen luominen nuoren kanssa käytännössä tarkoittaa? Seuraava lainaus valaisee asiaa.

Koetan löytää jokaisen nuoren kanssa jotain yhteistä kiinnostuksen kohdetta esim. tv-ohjelma, musiikki mistä voi välillä keskustella. Kerron nuorille avoimesti mitä mieltä olen heidän tilanteestaan ja sitten kun asiakkuus on jatkunut pidempään palaan tähän lähtöpisteeseen ja teen näkyväksi sen, kuinka monta askelta olemme jo edenneet. Nuori huomaa itsekin, että jotain on tapahtunut vaikkakin ehkä hitaasti. Monesti myös nuoren olemuksessa tapahtuu samaan aikaan muutoksia positiiviseen suuntaan. Muistan aina kertoa havainnoistani = positiivista kannustamista ja palautetta aina kun mahdollista. Vielä en ole kohdannut niin vaikeaa tilannetta, jota en uskaltaisi ottaa puheeksi.

Välillä tuntuu myös olevan vaikeaa luoda nuorelle edellytyksiä nuorten osallisuudelle, pelkojen voittamiselle ja unelmien toteuttamiselle. Nuoren halut ja voimavarat eivät aina kohtaa ja tällöin joutuu hieman palauttamaan nuorta todellisuuteen. Jos on esimerkiksi peruskoulun päästötodistus viiden luokkaa ja paha masennus, niin ovet tiettyihin ammatteihin sulkeutuvat ja jos nuori haluaa juuri näihin ammatteihin, niin silloin joutuu kertomaan realiteetit nuorelle. Vaikka nuorelle antaisi vaihtoehtoja saavuttaa unelmansa, eivät nämä aina ole sellaisia, joita nuori haluaisi tehdä.

Luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen yksilöllisesti paneutuvan keskustelun ympärille on siten yksi keskeinen nuoren tukemisen muoto etsivässä nuorisotyössä. Samaa asiaan on huomiota kiinnittänyt nuoriso-ohjaajien työssä Petri Cederlöf, joka on jaotellut nuoriso-ohjaajien tekemää yksilötyötä sen sisällön, luonteen, intensiteetin ja keston mukaan.

Cederlöf jäsentää luokituksessaan yksittäisen nuoren kanssa tehtävää työtä neljän ulottuvuuden kautta. Nämä ovat 1) arkinen vuorovaikutus, neuvonta ja kontrolli, 2) tilanne- ja tapauskohtaiset kontaktit, 3) ongelmiin puuttuvat kontaktit ja episodit ja 4) puuttuvat ja tukevat interventiot nuoren elämään (Cederlöf 2004). Nuoriso-ohjaajien ja etsivää nuorisotyötä tekevien asiakkuusprosessit eivät ole keskenään samankaltaisia, mutta niiden ulottuvuuksia vertaamalla molemmista on nähtävissä samoja, luottamuksellista vuorovaikutusta rakentavia elementtejä.

Etsivää nuorisotyötä tekevien työssä yksilösuhteiden rakentamisen kulmakivenä vaikuttaa olevan oman (viranomais)auttajan merkityksen vähentäminen ja asiakasprosessissa olevan nuoren omien vahvuuksien ja selviytymistaitojen yhteinen etsiminen. Tavoitteena on nuoren omaehtoisesti määrittyvien ongelmanratkaisutaitojen



tukeminen ja edistäminen.

Etsivän työn ideologiassa korostuu rinnalla kulkemisen ajatus ja hierarkkisuutta kaihtava ihminen ihmiselle -periaate. Holistinen ihmiskäsitys ja ajatus siitä, että jokainen on oman elämänsä paras asiantuntija ja vastuunkantaja, kuuluvat työn kantaviin periaatteisiin.

Hennig Pedersen korostaa etsivän nuorisotyön tekijöiden kaksipaikkaista työroolia tässä yhteydessä. Etsivä nuorisotyö on ensimmäisenä tunnistamassa ja luomassa kon-taktia tuen tarpeessa oleviin nuoriin. Samanaikaisesti etsivä nuorisotyö työskentelee niiden nuorten kanssa, jotka ovat pudonneet muiden avun- ja tuentarjonnan muotojen ulkopuolelle (Pedersen 2013).

2.2.2. Persoonan käyttö työssä

Etsivän nuorisotyön vuorovaikutteisen prosessin toinen puoli on luonnollisesti työn-tekijä itse. Toimintatutkimuksen aikana tarkastelun kohteeksi muotoutui kysymys, miten mahdollisesti kehittää etsivän nuorisotyöntekijän persoonasta riippuvia nuoren kohtaamistaitoja niin että niistä tulisi yleisemmin jaettavissa olevaa ammatillista tietoi-taitoa? Seuraavassa muutamia aiheeseen liittyviä kommentteja:

Voin myös vapautuneesti käyttää oman elämäni tarinoita ja kommervenkkejä peilaus-pintana asiakkaan tilanteelle tai ihan vaan tuttavallisuuden tunnelman luomiseksi ja jutustelun jouhevoittamiseksi. Toisaalta en halua kertoa ja paljastaa itsestäni liikaa. Koen, että ammattirooli on hyvä ja tärkeä suoja niin kauan, kun sen taakse ei piiloudu. ”Aitoudella” on hyvä olla rajat jaksamisenkin takia.

Sitä keskustelua on käyty mun nuorisotyön uran ajan koko ajan, ett mikä on se rooli, ja mikä on sopivaa, ja esimerkiks painotettu sitä, ett koska mähän oon poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, niin me ei nosteta omii sellasia vahvoja arvoja esiin. Sitte jos nuori kysyy erikseen, ett mitä sinä juuri tästä ajattelet, uskotko Jumalaan, niin okei, joo, sillon vastataan tietysti siinä tasossa, ett se nuori tulee myös kuulluksi siinä keskus-telus, mutta ei lähetä mitään markkinoimaan. Ett se on oikeestaan tämmönen, mitä on omat pitkään tehneet kollegat tuottaneet, ett kannattaa hakea sitä, mikä itselle on hyvä. Ja kokemus on sitte tietysti tehny sen, että se oma työrooli on semmonen pakoton, ett siin on helppo olla, ett tietää, mistä asioista haluaa jakaa, ja mistä ei.

Itse ajattelen, että se persoona jolla minä nuoret kohtaan on mahdollisimman helposti lähestyttävä ja nuorta kunnioittava.

Välillä hämmentää keskustelu oman persoonan käytöstä työssä. Jos ei halua palvelua persoonalla höystettynä, voi aina asioida netissä. Se on kaikille yhtä persoonatonta.

Persoonan roolia nuorisotyössä on tarkasteltu jonkin verran (Cederlöf 2004). Cederlöfin tutkimuksessa nuorten kanssa toimiminen edellyttää nuoriso-ohjaajalta monenlaisia taitoja ja osaamista. Näistä yksi on aitous, joka nuoriso-ohjaajan teke-mässä ihmissuhdetyössä on myös dialektisessa suhteessa aikuisuuteen (Cederlöf 2004). Samankaltainen aitouden ja aikuisuuden sidos on nähtävissä myös tähän tutkimukseen



osallistuneiden näkemyksissä, jotka koskevat persoonan roolia työvälineenä. Kuten nuorisiohjaajan työssä, myös etsivässä nuorisotyössä työntekijä on nuorta varten, mutta ei rajatta hänen ehdoillaan. Edelleen kuten Cederlöfin tutkimuksessa, myös etsivää nuorisotyötä tekevät toivat esille, että työntekijän rooli on sekä kyettävä että uskallettava rakentaa nuoren ehdoilla, mutta myös niistä erillisenä omaa persoonallista elämää edustavana olemisena ja toimimisena:

Oman persoonan käytössä työssä pitää aina ottaa huomioon se, että nuoren reagointia ei pidä ottaa liian henkilökohtaisesti. Nuori reagoi epänormaaleihin olosuhteisiin epänormaalilla tavalla. Työntekijän tehtävänä on auttaa nuorta näkemään tämä ja löytää vahvuuksia ja hyviä asioita. Herkkyyttä huomata asioita, mielialoja ja sanoa positiivista palautetta voi aina opetella lisää. Siinä mielessä ammatillinen rooli tulee olla vahva ja se auttaa myös työssäjaksamiseen.

Tukijan asema ei etsivän nuorisotyön asiakasprosessissa ole sen enempiä kaveri kuin auktoriteettikaan. Etsivää nuorisotyötä tekevän asema perustuu viimekädessä sellaiseen ammatilliseen tilanteeseen, jossa työntekijä edustaa nuoren tilanteeseen nähden jotakin muuta. Samalla nuoren tilanteen edistämiseen on voitava sitoutua tinkimättä omasta persoonallisuudestaan:

Uskon vahvasti, että oman inhimillisyyteni esilletuonti oli suurena osana luottamuksen luomista, oli se ammatillisesti oikein tai ei. Tämä nuori kuitenkin näki, että todella ajoin hänen asioitaan.

2.2.3. Seinättömyys ja työmuodon muita ammatillisia käytäntöjä

Verrattuna perinteiseen virastossa tai työhuoneessa tehtävään viranomaistyöhön, etsivässä nuorisotyössä korostuu työntekijän aktiivisuus ja liikkuvuus. Työntekijä ei ole sidottu määrättyyn tilaan eikä toimintatapaan (Männikkö 2011). Asiakkaan tapaamispaikat konkretisoivat työskentelytavan ”epävirallisuutta”. Kontaktia etsitään katutyössä, ja tapaaminen voidaan sopia jonnekin julkiselle paikalle esimerkiksi kahvilaan, kirjastoon, koulun aulaan, huoltoasemalle tai puistonpenkille. Työmuodon ”seinättömyyteen” kuuluu työntekijän mahdollisuus siirtyä nuorten alueelle. Tällä alueella liikkuminen kuitenkin edellyttää, että vallan, auktoriteetin ja kontrolloinnin tilalla on pyrkimys saavuttaa nuorten oma osallistuminen.

Auto ja ajomatkat näyttävät tarjoavan vuorovaikutustilanteeseen luonnollisuutta ja rentoutta luovan fyysisen ja sosiaalisen tilan:

[Nuori] pelkäsi puhumista puhelimeen. Tekstiviesteihin hän lopulta alkoi vastata ja sovimmekin kaikki yhteiset tapaamiset aina viestein. Toimistolla hän puhui vähän, mutta kerran kun menimme yhdessä TE-toimistolle minun autolla, hän jutteli ihan kunnolla. Olettavasti autoni oli hänen mielestä turvallisempi ympäristö kuin toimisto. Tai ehkä toimisto ahdisti häntä eikä näin uskaltanut puhua kuin välttämättömimmät. [...] yhteiset ajomatkat olivat hyvä juttu. Niiden aikana [nuori] puhui aina. Ehkä syy



oli siinä, että olimme rinnakkain emmekä toimistolla työntekijä-asiakas-asettelussa.

Sovimme menevämmä työkkäriin seuraavalla viikolla selvittämään tilannetta. Jälleen puolen tunnin automatka oli hyödyllinen. Puhuimme hänen harrastuksistaan.

Tärkeimpiä työvälineitä ovat puhelinsoitto, tekstiviestit ja Facebook:

Edelleen yhteydenotto puhelimella on yksi käytetyimmistä, mutta sosiaalinen media on käytössä nuoren löytämisessä. Luottamuksen saavuttaminen, motivointi ja tavoitteiden saavuttaminen ovat keskiössä.

Haastattelija: Saako sulle, nää nuoret, ottaako he kontaktia sulle puhelimella tai sähköpostilla?

Puhelimella. Ei sähköpostilla. Sähköposti, se on niin *snail mail*, että se on liian hidaskäyttö.

Tekstiviestit oli minulle pelastus. [Asiakas] lähetti minulle usein pitkiä viestejä, jossa kertoi kuulumisia. Puheluihin hän ei koskaan vastannut. Oletettavasti hänelle oli helpompi kommunikoida viestein ja sen opin vähitellen.

Työntekijän toimintakenttä on laaja, jolloin osaamiskentän on myös oltava laaja. Työntekijä liikkuu eri etsivän työn ”tiloissa” ja verkostojen eri palveluissa tehden niin yksilökohtaista ohjaustyötä kuin monialaista yhteistyötä (Männikkö 2011). Etsivä nuorisotyö yrittää tavoittaa nuoret sieltä, missä nuoret ovat. Perinteisesti ymmärrettyjen verkostojen lisäksi myös sosiaalinen media on etsivän nuorisotyön ”tilaa”. Toisin sanoen tietoverkkojen käyttö etsivässä nuorisotyössä on paitsi työmenetelmä myös työn tekemisen paikka:

Olen tehnyt tätä työtä 4 vuotta ja olen huomannut kuinka työ on muuttunut, mm. sosiaalisen median hyväksikäyttö yhteydenotoissa tai tilastointi osana etsivän työn näkyväksi tekemisessä.

Tosi tärkeä työväline on Facebook, koska kaikki on siellä. Ja nykyään ku on nää kännykät, niin ne on myös niin ku, vaikka ne ei ole tietokoneen äärellä, niin ne on älypuhelimien kautta Facebookissa, ja siellä mul on siis työprofiili mun nimellä, ja mitä mä käytän yleensä, ett aina kun mä oon toimistolla, niin mul on yleensä Facebook auki siinä. Ja ei sillon ku on tapaaminen jonku kanssa, mut muuten, ja se on semmonen, ett nuoret on siellä pyytäneet mua kaveriksi, ja mul on siellä aika paljon paikkakuntalaisia kavereita, ja nuoria kavereina, ja siellä myös nuori saa itse määrittellä, ett hyväksyykö tän kaveripyynnön, tai siis haluaako pyytää mua kaveriksi, ja sitä kautta sitten me voijaan lähettellä yksityisiä viestejä, sopia tapaamisia. Monelle nuorelle se on helpompi kun puhelimen välityksellä, tai jotkut on laittanu ensimmäisen yhteydenoton sieltä, sieltä Facebookin kautta, kysynyt jotakin asiaa, ja sitten myös se on tärkeää silleen, ett mä tiedotan siellä, ett tiedotan yhteishausta ja tiedotan, missä mä oon milloinkin, että no huomenna oon muuten koululla tavattavissa, ja tiedotan nuorten tapahtumista, mitä mä tiedän paikkakunnan ja alueen tapahtumista, laitan sinne jotain artikkeleita, mitkä ois tärkeitä linkkejä, mistä nuoret voi saada apua erilaisiin ongelmiin. Ja siellä on koko



ajan niitä näkyvillä, ja siellä on, jotkut sitten tykkää tosi paljonki sitten keskustella, ett jos on vaikeempi keskustella sitten kasvotusten, niin siellä on hyvä lähteä liikkeeseen.

Yks nuori sieltä [Facebookista] minulta kysyi yksityisellä viestillä, että hei, että tiedänpö semmosta asiaa, että kun hän on työkokeilussa, ett olisi tarjottu oikeita töitä, niin sitten, että voiko sen työkokeilun keskeyttää. Ett jotenki tällasiakin asioita sit kysytään. Ja sit mä kerroin, että mul on semmoinen tieto, että työ, palkkatyö on aina etusijalla, jollon työkokeilusopimus purkaantuu automaattisesti sillon, kun saa palkkatöitä. Ja hän vaan varmisteli sitä asiaa, ett oli saanu vähän jotenki ristiriitasta tietoa. Toki mä sanoin siinä, että voit vielä varmistaa sen työkkäristä, mut ett mun mielestä se on näin. Ja se on ihan hauskaa, että monenlaisia kysymyksiä nuoret siellä kysyy, ja jotenki se on niin helppo kysyä ja uskaltaa kysyä, ja myös se, että etsivä on paljon enemmän monesti tavoitettavissa kun sitten esimerkiksi se työkkärin virkailija tai sit sossu, tai sen oma psykologi tai joku, ja joku, ett voi jotain asiaa kysyä, niin monesti sitten kysytään semmosia asioita, mihin ei ite tosiaankaan osaa vastata. Mut että, ett sit ehkä ite saa, jos on yhteisestä asiakkaasta kysymys, niin saan helpommin yhteyden siihen hänen työvoimaneuvojaan tai muuta, niin sit pystyy jotenki nopeemmin. Ja joskus nuoret haluaa vaan jutella, ett sit ne kysyy jotain asiaa, ett sit ne saa päästä kertomaan jonku toisen asian, ett myös semmosen oon huomannu. Ja siellä voi varmistella, muistutella, ett hei, muistathan, että huomenna meillä on tapaaminen, eilenki oli semmoinen, ja sitte tuli viesti, ett joo, muistan, ja nähdään huomenna ja näin pois päin. Että semmonenkin on hyvä.

Etsivän nuorisotyön epäsovinnaisilta näyttävät työmenetelmät siis kuvastavat etsivää nuorisotyötä tekevän ammatillista suhdetta kasvatukseen. Etsivän nuorisotyön tavassa työskennellä nuoren kanssa yhdessä on yhtymäkohtia radikaalin nuorisokasvatuksen ideaan (Radikaalista kasvatuksesta nuorisotyössä ks. esim. Suoranta 2005; 2007; Kiilakoski 2007). Tämä tulee esille, kuten edellä käy ilmi, muun muassa sosiaalisena ja pedagogisena innovatiivisuutena sekä erityisesti ammatillisena haluna etsiä työskentelytapoja, joissa valmis tieto ja asiantuntijuuteen nojautuvat valmiit vastaukset sulkeistetaan. Käyttöön otettavien työmuotojen soveltuvuuden valinnassa painottuu täten etukäteissuunnitelman sijaan tilannekohtainen määrittely.

Perinteisimmistä viranomaistyökäytännöistä irtisanoutuminen peilaa aineistoanalyysin mukaan syvemmin myös etsivän nuorisotyön työtettä. Sen tarkoituksena on vahvistaa nuoren itsenäistä suhdetta yhteiskuntaan. Radikaalin, kriittisen kasvatusajattelun läpi nähtynä etsivässä nuorisotyössä avautuu mahdollisuus havaita kasvaminen sitä koskevan ”valmiin tiedon” sijaan valtavirta-ajattelua mutkittlevampana sekä tilanteina, joihin kuuluu erehtyminen ja ei-niin-onnistuneiden valintojen tekeminen. Esiin tulee inhimillisyys, esimerkiksi nuorten eritahtisuus yhteiskunnallisten toimintavalmiuksien omaksumisessa. Etsivän nuorisotyön työtteen mukaisten professioista riisuttujen työmenetelmien keskeisenä tehtävänä voikin nähdä toivon synnyttämisen.

2.2.4. Yhteistyö etsivässä nuorisotyössä

Nuorisotyön tehtävä kokonaisuudessaan on vahvistaa nuoren osallisuutta lähiyhteisöissä, kulttuureissa ja yhteiskunnassa. (Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus 2013). Hahmotettaessa etsivän nuorisotyön luonnetta osana nuorisotyötä on keskeistä nähdä



etsivän nuorisotyön erityishaaste sisällyttää tämä (abstraktilla tasolla määrittyvä) nuorisotyön yleistettävä osaksi etsivää nuorisotyötä.

Ensimmäisen haasteen nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen ja etsivän nuorisotyön rajapinnalle muodostaa etsivän nuorisotyön asiakkaan ja perusnuorisotyön asiakkaan elämäntilanteiden eroavaisuudet. Perusnuorisotyössä asiakkaina on usein niin sanottuja tavallisia nuoria, tavallisine nuoruuden haasteineen ja etsivän nuorisotyön asiakkailla on usein haastavampi elämäntilanne, esimerkiksi terveydentilan ja normaalin arjen kulun suhteen. Perusnuorisotyön asiakkailla on usein olemassa luonnollinen ryhmä, johon he kuuluvat. Heillä on koulussa tai oppilaitoksessa luokka, jonka jäseniä he ovat ja heillä on mahdollisesti myös harrastuksia. Etsivän nuorisotyön asiakkaat ovat usein koulutuksen ja työelämän ulkopuolella ja täten heiltä saattaa puuttua luonnollinen ryhmän jäseneksi kuuluminen. Osa heistä toki harrastaa jotakin, mutta ikävä kyllä, suurin osa varmasti kokee osattomuutta ja yksinäisyyttä. Etsivän nuorisotyön ohjaajan yhtenä haasteellisenä tehtävänä olisikin saada asiakas osaksi jotakin ryhmää. Etsivän nuorisotyön asiakkailla on suuri riski syrjäytyä, jolloin nuori ei todellakaan tunne olevansa osa yhteisöä tai ympäröivää yhteiskuntaa.

Tämän tutkimuksen aineistoanalyysi osoitti, että etsivän nuorisotyön ensisijaisena tehtävänä yhteistyössä on saada asiakas osaksi ylipäätään jotakin ryhmää. Tässä yhteydessä keskeistä on työntekijän tekemä kartoitus, taju siitä, minkälaisen yhteisöllisyyden tarve kohderyhmään kuuluvalla nuorella on. Minkälainen yhteisö ja kokemus yhteisöllisyydestä, ryhmään kuulumisesta parhaiten sopisi tukemaan nuoren tilannetta?

Toimintatutkimuksen aikana kirjoittajalla oli mahdollisuus perehtyä erilaisiin menetelmiin, joilla etsivässä nuorisotyössä luodaan ryhmiä, ryhmätetään nuoria ryhmäksi ja tehdään ryhmäohjausta. Tällaisia olivat esimerkiksi etsivän nuorisotyön kontakteissa oleville nuorille räätälöity peli-iltaryhmä, kokkikerho ja kuvataideprojekti.

Seuraavassa esitellään tutkimusaineistosta kaksi etsivän nuorisotyön työmuotoa, joilla pyritään rakentamaan kokemusta yhteisöön kuulumisesta. Nämä ovat maahanmuuttajanuorten kanssa toteutettava ryhmäyttämistyö ja lastensuojelullisten toimenpiteiden kohteena olleiden nuorten kanssa tehtävä leirityö.

Ensimmäisen esimerkin tarkoituksena on konkretisoida ensinnäkin työntekijältä tässä työmuodossa edellytettävää laajaa asiantuntemusta kohderyhmänsä tuentatarpeista ja toiseksi sen suunnittelutyön osuutta ja määrää, jota kyseisille nuorille suunnattavat työskentelymuodot vaativat.

On tämmöinen 16–25-vuotiaiden [maahanmuuttajanuorten] suomenkielen opetus, ensimmäisen vuoden suomenkielen opetus, ja lähdettiin heidän opettajien kans tekemään semmost tiivist yhteistyötä. [Sinä vuonna] oli tosi paljon yksin maahan tulleita nuoria, joilta puuttu sitte käytännössä sosiaalinen verkko kokonaan, niin sen takia priorisoitiin tämä porukka semmoseks, ett yritetään luoda sitä yhteyttä, ja sitte otettiin käyttöön [ryhmäyttämismenetelmä, joka on ollut käytössä muuallakin]. Siin oli se hyvä puoli tässä ohjelmassa, ett se anto mahdollisuuksia muokata sitä. Sehän ei kielellisesti suoraan eikä



sisällöllisestikään täysin mene tälle kohderyhmälle, joka vasta opettelee suomea, mutta hirveen hyvin sil on päästy puhumaan jopa arvoista ja itsetuntemuksesta ja muusta, vaikka he on ensimmäisen vuoden kielenopiskelijoita.

Haastattelija: Joo, minkälaista palautetta teille tuli siitä maahanmuuttajanuorilta itseltään silloin?

He on tykänny hirveesti, ett edelleen aina ku mä siis tapaan nuoria, jotka on käyneet sen ohjelman, niin hyvin usein se nousee, ett silloin sä sanoit, ett tää on punainen ajatus, ja tää on vihreä ajatus. Siinähän on tällanen, mitkä on auttavat ajatukset ja tuhoavat tai voimaavievät ajatukset, niin he saattaa edelleen, ett se on se punainen ajatus nyt, mikä mulla on. Ett se on jopa jäänyt eläväksi todellisuudeksi, ja he on siitä kokeneet, että ne on ollu semmosia voimaa-antavia tunteita. Sitähän me heille haetaan siinä kotoutumisen vaihees sitä voimaannuttavaa elämää.

Toisen esimerkin tarkoituksena on konkretisoida yhteisötyön vaihetta, jossa etsivän nuorisotyön tehtävänä on ensin muodostaa käsitys siitä, millä tavoin asiakasprosessissa olevan nuoren kokemus yhteisöstä ja yhteisöllisyydestä on rakentunut. Kysymyksenä on tässä vaiheessa se, onko nuorella ylipäätään kokemusta omaa hyvinvointia tukevasta yhteisöstä ja miten yhteisöä ylläpitävät rakenteet ovat nuoren kohdalla muuttuneet. Vasta tämän jälkeen voidaan nuoren kanssa alkaa yhdessä muuttaa, mahdollisesti myös ennaltaehkäisevällä tavalla, epäedullisia yhteisöllisyyden muotoja. Tarjoamalla nuorelle hänen elinolosuhteitaan ja hyvinvointiaan paremmin tukevia yhteisön malleja sekä kokemuksia niistä, voi nuoren suhde ja luottamus yhteisöön rakentua uudella tavalla. Seuraava lainaus valaisee tilannetta:

Niin kyllä nää [nuoret mulla leirillä] on monella tavalla tällaisia aikuisen silmiin nuoria murrosikäisiä, he on nähny niin paljon, niin paljon rankempia ne kokemukset. [...] Ja sit kun mennään tiedätkö sä lässyttämään sille et kyllä mä tiedän miltä susta tuntuu, ja sit onkin niin et sanot näin ja sua ei ole kuitenkaan koskaan pantu takapuoleen kun sä oot ollut 8-vuotias. [...] Tai hakattu pahasti. [...] et sä mietit ihmisestä et se on palapeli, niin se emotionaalinen osa voi olla ihan pikkulapsen tasolla jos tulee vastoinikäisiä, mut sit se voi taas tietyllä aikuisella voi olla 25 niin elämäkokemuksiltaan 30. Kun se on niin rajua. Sit kognitiivinen on jossain siellä välissä. Ja sit sun tarttee kaikkien niitten valojen kanssa sun pitää pystyä pelaamaan ja ymmärtää. Nää on niin epätasaisia nää rakenteet.

Haastattelija: Mä ajattelen leirin, et tää on yksi etsiväntyön työtapa ja metodi, en tiedä onko metodi oikea sana, mutta työmuoto. Niin mikä sun mielestä siinä on just se juttu? Mitä siinä tapahtuu [nuorelle] sen leirin aikana?

No siellä on turvallista ja siellä on ruokaa [...] siellä on laitosnuoria ja semmoisia. Niin se on turvallista että on ruokaa. Ja että joku aikuinen viitsii olla heidän kanssaan. Aikuisennälkä on niin kauhea, että he eivät ole millään saavilla pystyneet kaatamaan sitä aikuisennälkää mikä heillä on, että... Kun joku viitsii heidän kanssaan jotain tehdä, niin se on niin ihmeellistä.

Haastattelija: Ja sellainen arjen... Ajattelen leirin olosuhteita, että siellä on varmaan aika suuri ero siihen arkeen, sellaseen rajattomaan arkeen?



On ja sit, meillä on aina lautapelejä mukana. Et kun miettii näitä talvileirejä, niin eihän siellä ole mitään sähköä niissä kämpissä. Siellä on vähän kynttilänvaloa siellä talon penkassa, ja iltaruoka on jo viideltä. Sitten saunomiset ja muut systeemit ja... No hiihtämistä on paljon tietenkin, jos vaan on mahdollista. Että se menee sen kauden liikunnanmuotona. [...] ja tää nyt on tätä, mitä joka paikassa on, mut se että... yksi iso asia, että kun me ollaan leirillä, niin me syödään yhdessä. Ja se on ihan ehdoton fakta. Ja aamulla on aamiainen ja se on iso asia! [...] Että mitkä mä näen kulmakivet, niin meillä se [leirillä] on nimenomaan ne liikunta, ruoka ja lepo. Niin yksinkertaista. Ja sit mielekäs tekeminen. Et eihän nyt ihminen tarvii onnellisuuteen mitään muuta. [...] tavallaan tollanen homo habilis, et siellä on ruokaa ja siellä on levännyt tarpeeksi ja sit siellä on sellaisessa fyysisessä kunnossa että pystyy suoriutuu arjen askareista.

Edellisenkin lainauksen kuvaamalla tavalla etsivässä nuorisotyössä avautuu näköala nuorten sosiaalisten verkostojen merkitykseen. Näin sillä on tärkeä rooli myös yhteiskuntasuhdetyön areenalla.

3. TAPAAMISEN DOKUMENTOINTIA

3.1. Etsivän työn prosessi

Opetus- ja kulttuuriministeriön raporttien mukaan etsivä nuorisotyö selvitti vuoden 2012 aikana yli 20 000 nuoren tuen tarvetta. Tukea tarvitsi 14 614 nuorta, joista naisia oli 41 ja miehiä 59 prosenttia. Näistä 10 700 nuorelta puuttui peruskoulun jälkeinen tutkinto. Suurin osa tavoitetuista nuorista on 16–20-vuotiaita. Instituutioista eniten etsivän nuorisotyön apua pyysivät toisen asteen ammatilliset oppilaitokset, peruskoulut ja sosiaalitoimet. Yli 1900 nuorta otti itse suoraan yhteyttä etsivään nuorisotyöhön (OPM-tiedote 2013; Häggman, Erik 2013.) Mistä etsivän nuorisotyön kannalta sitten on kysymys siinä, kun nuorta lähdetään etsimään tai kun nuori itse ottaa yhteyttä? Mitä etsivän nuorisotyön asiakasprosessi tarkoittaa?

Kaartinen-Koutaniemi (2012) vastaa näihin kysymyksiin jäsentämällä etsivän nuorisotyön asiakasprosessia viiden vaiheen kautta. Nämä ovat: kontakti, motivointi, työskentely, välittäminen ja lopetus. Etsivää nuorisotyötä tekevät ammattilaiset, jotka osallistuivat keväällä 2013 HUMAK:in järjestämään etsivän nuorisotyön täydennyskoulutukseen, tarkastelivat kysymystä yhdessä opiskelutehtävässään. Nämä opiskelutehtävät, joissa koulutukseen osallistuneet reflektoivat etsivän nuorisotyön asiakasprosessin eri vaiheita oman työnsä näkökulmasta, ovat olleet tämän tutkimuksen yhtenä tutkimusmateriaalina. Tutkimusaineiston analyysi osoittaa, että etsivää työtä tekevien näkökulmasta katsottuna Kaartinen-Koutaniemen esittämää jäsenystä voidaan laajentaa ja tarkentaa. Asiakasprosessin alkuun määritetty uusi vaihe, kartoitus, ja prosessin loppupuolelle taas ohjausprosessista vierottaminen ja lopetuksen ajoittaminen. Siten etsivän työn asiakasprosessi käsitetään tässä tutkimuksessa yhteensä kahdeksaksi vaiheeksi: kartoitus, kontakti, motivointi, työskentely, ohjaaminen/poluttaminen, vieroitus, asiakastyön lopetus ja ”lopetus”.



Tutkimusmateriaali sisälsi paljon edellä olevalla tavalla vaiheistettuja prosessikuva-uksia. Ne kaikki olisivat ansainneet tulla esille työn sisältöä ja työtapoja konkretisoi- vina ja kokonaisvaltaisesti etsivän nuorisotyön työtettä kuvaavina esityksinä, etsivää nuorisotyötä kuvaavina kertomuksina. (Ks. myös *Yle uutiset* 19.9.2013a) Tutkimuksen tarkoitukseseen käytän näistä yhtä aineiston opiskelutehtävää:

[Nuori] tuli asiakkaaksi erään nuorisotyöntekijän kautta, koska nuori ei ollut käynyt koulussa moneen viikkoon ja nuorisotyöntekijä oli huolissaan. [Teen nuoren] kanssa vieläkin osittain töitä. Tapasimme ensimmäisen kerran kolmistaan toimistollani [...]. Istuimme keittiössä kahvilla ja juttelimme tilanteesta sekä tutustuttiin toisiimme. En- simmäisellä kerralla emme vielä alkaneet toimia, vaan sovimme nuoren kanssa uuden tapaamisen parin päivän päähän.

Toisella tapaamiskerralla juttelimme enemmän nuoren tilanteesta ja siitä, mitä hän haluaisi jatkossa tehdä. Hän totesi, että on väärällä alalla, joten päätimme lähteä siitä liikenteeseen. Tytön piti itse hoitaa ero koulusta, mutta hän ei saanut tehtyä sitä sovi- tussa aikataulussa, joten ehdotin, että mennään yhdessä käymään koululla ja hoitamassa asia. Näin myös tehtiin. Koululle kesti ajaa puoli tuntia, jolloin oli hyvää aikaa jutella enemmän asioista. Hoidimme koulusta eroamisen ja muut tarvittavat asiat koululla. Tämän jälkeen ajoimme [...] ja kävimme työ- ja elinkeinotoimistossa, jotta tyttö sai ilmoittauduttua työttömäksi työnhakijaksi. Tämän jälkeen kävimme myös Kelassa pe- rumassa opintotuen. Kaiken kaikkiaan vietimme kolme tuntia hoidellen asiat kuntoon.

Yhdessä teimme käsitkarttaa hahmottaaksemme sitä, mitä hän haluaa. Teimme myös listan erilaisista vaihtoehdoista, ja piirsimme kuvitteelliset polut siitä, mihin mikäkin valinta johtaisi. Näiden harjoitusten avulla pyrin konkretisoimaan nuorelle, että hän ohjaa omaa elämäänsä tekemällä valintoja ja saada hänet näkemään laajemmin, mitä mistäkin valinnoista seuraa. Ottaa vastuuta omasta elämästään. Esittelin nuorelle työ- pajan yhtenä vaihtoehdona ja nuori oli sitä mieltä, että voisi kokeilla nuorten työpajaa. Kävimme pajalla tutustumassa ja toisen käyntikerran jälkeen kirjoitimme sopimuksen. Nuori ei kuitenkaan koskaan aloittanut pajalla. Sinä aamuna, kun pajalle oli määrä mennä, hän jännitti niin paljon, että sai fyysisiä oireita. Tilanteeseen ei auttanut se, vaikka olisin hakenut nuoren ja olisimme menneet pajalle yhdessä, tätäkin yritettiin useampaan otteeseen. Pajaharjoittelusta luovuttiin, koska nuori koki sinne lähtemisen liian vaikeaksi. Itsekin ymmärsin, että nuori oli varmaan lähtenyt kokeilemaan pajaa vaan sen takia, kun minä sitä mahdollisuutta esittelin, eikä ajatus pajalle lähtemisestä ollut täysin hänen oma ideansa. Tässä tilanteessa tukeminen palveluun ei siis onnis- tunut, mutta välillemme oli kuitenkin syntynyt sellainen luottamus, että siirryimme prosessikaaviossa kohtaan: muuhun tukeen motivoiminen.

Aloimme siis kartoittaa muita vaihtoehtoja. Nuori ei halunnut kuulla puhuttavankaan mihinkään kouluun menemisestä, mutta oli avoin työkokeilukuvioille jossain muualla kuin työpajalla. Nuori itse sanoi, että kaikkein mieluummin menisi työkokeiluun pai- kalliseen autokorjaamo/varaosaliikkeeseen, jossa hän oli ollut aiemmin pariin otteeseen TET -harjoittelussakin. Tällä kertaa motivoimiseen ei kulunut kauaa aikaa, sillä edel- lisellä kerralla tehty motivointityö kantoi melko hyvin hedelmää myös tähän uuteen tukeen motivoimiseen. Lähinnä motivoimisessa keskityttiin tässä vaiheessa itsetunnon tukemiseen. Korostin sitä, kuinka hienoa oli, että nuori tunnistaa omat vahvuutensa ja



mielenkiinnon kohteensa (tässä tapauksessa sen, että on hyvä rassaamaan autoja) ja tekee itse aloitteen siitä, miten voisi näitä vahvuuksiaan hyödyntää. Nuori oli siis itsetunnon saralla ottanut todella suuria askelia kohti parempaa verrattuna lähtötilanteeseen, jolloin hän ei tiennyt mitä haluaa. Kaiken kaikkiaan motivointiin ja uudelleen motivointiin oli tähän mennessä kulunut yhteensä aikaa noin kaksi kuukautta.

Nuori pääsi haluamaansa firmaan työkokeiluun. Kävimme firmassa yhdessä kirjoittamassa sopimuksen. Menin nuoren kanssa yhdessä ensimmäisenä työpäivänä firmaan, jotta lähtö kotoa olisi mahdollisimman helppo ja jotta jännitys ei kävisi ylivoimaiseksi. Mutta koska firma ja lähes kaikki sen työntekijöistä olivat nuorelle jo ennestään tuttuja, eivät jännitysoireet olleetkaan niin rajuja kuin työpajakokeilussa. Nuori on nyt ollut viikon työkokeilussa ja kaikki on sujunut hyvin. Tukeminen on siis onnistunut. Näin aluksi olen suunnitellut käyväni kerran viikossa moikkaamassa nuorta työpaikalla ja tsekkaamassa miten sujuu. Tukeminen siis edelleen jatkuu ja suunnitelmissa on motivointi koulutuspaikan hakemiseen yhteishaussa. Nuori itse kokee autoalan omakseen ja on jo ilmoittanut, että jos hän johonkin hakee opiskelemaan, niin sitten autoalalle.

Edellisen lainauksen pohjalta voi nähdä, että etsivän nuorisotyön asiakasprosessiin kuuluu kolme keskeistä osatekijää.

Ensimmäiseksi se konkretisoi etsivän nuorisotyön käytäntöä vähemmän tunteville, miten etsivä nuorisotyö sosiaalisen vahvistamisen palveluna vahvistaa nuoren osallisuutta yksilöllisesti. Osallisuus, siis yhteisössä nähdäksi ja kuulluksi tuleminen mahdollistuu, kun nuori pääsee itse tekemään yhteistyötä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa edistääkseen omaa tilannettaan.

Toiseksi kuvaus tuo esille etsivään nuorisotyöhön kuuluvan uniikin tason, joka rakentuu asiakasprosessissa jokaisen kohderyhmänuoren elämäntilanteen suhteen. Lisäksi asiakasprosessin ennakoimattomuus tuottaa siihen lisäulottuvuuden, jota ei voida standardoida tai määrätä prosessin ulkopuolelta eikä tuottaa perinteisessä sektorikeskeisessä mallissa. Tämän etsivän nuorisotyön tason tunnistaminen vaikuttaa olevan harvinaista muiden toimijoiden taholta.

Kolmanneksi kyseinen prosessikuvaus konkretisoi etsivän nuorisotyön käytäntöä vähemmän tunteville sitä, kuinka etsivän nuorisotyön asiakas ei ole vain toiminnan kohde, vaan myös toimija, josta sosiaalisen vahvistamisen kautta tulee keskeinen omien tilanteittensa muutosten toteuttaja. Elämäntilanteen muutosta ei voi ”antaa”, ellei ihminen myös itse toimi tilanteittensa muuttamiseksi (Kananoja & Lähteinen & Marjamäki 2011, 107).

3.2. Seurantatyö etsivän työn prosessissa

Kuten yllä tulee esille, etsivässä nuorisotyössä rakentuvan asiakassuhteen on toimiakseen perustuttava kaikilla tasoilla luottamukseen. Vastuuta jaetaan nuoren ja työntekijän välillä. Suomessa etsivää nuorisotyötä tutkinut Jaana Männikkö toteaa, että vastuu kontaktin ylläpitämisestä on viimekädessä työntekijällä. Auttamis- tai tukisuhteen käynnistyminen johtaa usein monitahoisiin prosesseihin ja pitkäjänteisen työn tekemiseen (Männikkö 2011). Miten eritellä sisällöllisesti tätä etsivän nuorisotyön vaihetta, jossa



nuori on mukana ohjausprosessissa? Minkälaista tuki on siinä vaiheessa, jossa nuori niin sanotusti on etsivän nuorisotyön ”seurannassa”? Suomalaisessa etsivän nuorisotyön tutkimuksessa ei ole toistaiseksi tarkasteltu (työmuotoa keskeisimmin määräävän) ohjausprosessin sisältöä, sitä *minkälaista tukea* etsivään nuorisotyöhön kuuluva seurantatyövaihe antaa asiakkaalle.

Etsivän nuorisotyön norjalainen vaikuttaja Hennig Pedersen on kiinnittänyt asiaan huomiota tarkastelemalla *Utekontakten*-toimintaa Norjassa. Selvitettyään sosiaalialan metodikirjallisuutta Pedersen toteaa, että seurantatyöstä ylipäättään keskustellaan ja sitä kuvataan vain vähäisessä määrin alaa koskevassa kirjallisuudessa. Poikkeuksia ovat Lien tutkimus (1983) ja Hjortin teos (1988). Uudemmassa kirjallisuudessa Berg (2006) sivuaa teemaa pohtiessaan kenttätöntekijöiden tarvetta selvittää, pitäisikö kentällä kohdattu nuori ottaa seurannan piiriin sitä kautta, että kaikki kontaktit kirjataan ylös. Vanhemmassa ammattikirjallisuudessa seurantatyötä ja etsivää työtä kuvaillaan Pedersenin mukaan pitkälti samana asiana. Seurantatyö (muutostyö) nähdään tapahtuvan pääasiassa keskusteluiden, aktiviteettien ja muiden toimintojen kautta, joita kenttätöntekijät tekevät etsivän työn puitteissa. Tällöin etsivän työn ja seurantatyön aktiviteetit nähdään toisistaan erottelemattomana kudelmana. (RiF 2010; Pedersen 2011.)

Suhde etsivän työn ja seurantatyön välillä jää myös uudemmassa etsivän sosiaalisen työn ammattikirjallisuudessa yksittäistä tutkimuslinjaa (Andersson 2002; 2005; 2006) lukuun ottamatta vähäisesti kuvailluksi ja tutkituksi. Uudemmassa keskustelussa seurantatyö kuitenkin esitetään aikaisempaa selvemmin erillään etsivästä työstä. Tässä keskustelussa seurantatyöstä katsotaan rakentuvan oma vaihe etsivässä sosiaalisessa työssä ja sen nähdään tulevan prosessiin mukaan vasta, kun nuoret ovat kenttätöntekijöiden suorittaman riskitekijäarviointin kautta *pätevöityneet* seurantaan eli ovat saaneet asiakkaan tai seurannassa olevan statuksen. Seurantatyöstä puhutaan siis itsenäisenä työnä, joka on joko välitystyötä tai yksilöllistä terapeutista työtä (Erdal 2006; Henningsen ja Gotaas 2008, RiF 2010).

Pedersen avaa seurantatyön sisältöä kenttätöntekijöiden näkökulmasta *Utekontakten*-toiminnassa. Analysoimansa tutkimusmateriaalin pohjalta Pedersen toteaa, että kenttätöntekijät ovat varsin yksimielisiä siitä, mitä he seurantatyössään antavat asiakkaalleen. Pedersen tiivistää *Utekontakten*-toiminnan seurantatyön sisällöllisesti viiteen päätukimuotoon, joita kenttätöntekijät käyttävät työssään. Nämä ovat: materiaallinen tuki, sosiaalinen tuki, käytäntöön suuntautunut tuki, informaatiotuki ja arviointituki. (Pedersen 2011; 2013.)

Tutkimusaineiston analyysi osoitti, että Pedersenin tekemä sisältöluokitus on toimiva tapa jäsentää seurantatyötä myös suomalaisen etsivän nuorisotyön kontekstista käsin katsottuna. Seuraavassa kyseistä Pedersenin jakoa, joka perustuu kenttätöntekijöiden *Utekontakten*-toiminnassa tekemiin huomioihin, verrataan tähän tutkimukseen osallistuneiden tapoihin jäsentää seurantatyötä.

Ensiksikin asiakkaille annetaan *materiaalista tukea* auttamalla heitä sellaisten



hyvinvointietujen piiriin, joita he eivät ole saaneet aikaisemmin, mutta joihin he ovat oikeutettuja. Kertomuksissaan työntekijät kuvaavat tämän tapahtuvan siten, että he seuraavat asiakasta esimerkiksi lastensuojeluun. Tässä tutkimuksessa materiaallisen tuen muodoiksi voidaan vastaavasti nostaa esimerkiksi seuraavan lainauksen mukainen toiminta:

Hain [nuoren] kotoa ja menimme yhdessä työvoimatoimistoon noin 30 kilometrin päähän.

Toiseksi tarjotaan *sosiaalista tukea* keskustelujen ja aktiviteettien kautta. Tällöin kenttätyöntekijöillä on mahdollisuus pitkällä aikavälillä tarjota emotionaalista tukea kuuntelemalla ja tutkimalla asiakkaan kokemuksia omasta tilanteestaan. Tässä tutkimuksessa sosiaalinen tuki ilmeni vastaavasti muun muassa näin:

[Nuori] teki satunnaisesti töitä ja otti itse yhteyttä, kun tarvitsi apua tai vain pohdittiin tulevaisuutta. Vuoden vaihteen jälkeen taas ryhdyttiin enemmän pohtimaan tulevia hakuja. Mihin olisi mahdollista päästä ja mitkä paikkakunnat olisivat tarpeeksi lähellä poikaystävää. Näiden asioiden pohjalta suoritettiin haku ja jäätiin odottelemaan pääsykoekutsua. Kutsu tulikin, mutta ei siihen haluttuun kouluun. Tyttöön iski paniikki, kun pääsykokeessa olikin ryhmätehtävä, vaikka sitä ei oltu mainittu nettisivuilla. Tyttö oli suorittanut peruskoulun ja lukion esiintymättä ikinä luokan edessä. Hän oli esittänyt esitelmät vain opettajalle tai tehnyt kirjallisia tehtäviä esiintymisen sijaan. Sain käyttää viikon ajan moni motivointikeinoja, jotta tyttö ilmoittautui pääsykokeisiin. Tämän jälkeen alkoi taas motivointi ja preppaus pääsykokeisiin. Juuri ennen pääsykokeita tyttö soitti minulle ja meinasi perua pääsykokeisiin menonsa. Sain kuin saikin hänet puhuttua ympäri ja hän meni pääsykokeisiin. Pääsykokeet menivätkin niin loistavasti, että hän pääsi ensimmäiseen toiveeseensa opiskelemaan. Hän saa siellä apua myös esiintymispelkoonsa.

Kolmanneksi asiakkaalle tarjotaan *instrumentaalista tukea*. Näissä tapauksissa kenttätyöntekijät omaksuvat usein roolimallitoiminnon, jossa he esimerkiksi harjoittelevat asiakkaiden kanssa työhaastattelua, auttavat asunnon etsimisessä tai auttavat lastensuojelun asian käsittelyssä.

Järjestin [meidän] tapaamisen jälkeen hänelle vielä harjoittelupaikkahaastattelun meidän kunnasta. Haastattelu meni hyvin ja poika sai harjoittelupaikan kunnan tekniseltä toimelta. Samoihin aikoihin tein hänen kanssa yhdessä työpaikkahakemuksen ja juuri ennen harjoittelun alkamista, hän sai vakituisen työpaikan eräältä varastolta. Lopulta siis harjoittelu peruuntui ja palkkatyö alkoi. [...] Mieltä lämmitti, kun myöhemmin sain pojalta tekstiviestin, jossa hän kiitti minua kaikesta avusta ja myönsi, että yksin ei olisi selvinnyt. Hän myös kiitteli, kun olin opettanut häntä tekemään työpaikkahakemuksen.



Joissakin kertomuksissa instrumentaalinen tuki oli enemmän käytäntösuuntautunutta, jolloin kenttätyöntekijät opettivat nuoria maksamaan laskuja, ostamaan ruokaa, laittamaan ruokaa tai ylösnousurutiineja aamuisin.

Työvoimatoimistossa annoin tytön hoitaa asiansa itse, mutta ohjailin mahdollisimman hienovaraisesti oikeille luukuille, ja opastin oikeaan kerrokseen ja oikeille oville. Kävimme neljällä luukulla, muutaman virkailijan luona kahdesti, jotta saimme [nuoren] asiat hoidettua.

Neljänneksi nuorisotyöntekijät tarjoavat asiakkailleen *informaatiotukea*. Tämä tapahtuu keskustelujen ja yhteistoiminnan kautta. Tällöin pyritään ratkaisemaan enemmän tai vähemmän haastavia jokapäiväisiä ongelmia. Keskustelemalla siitä, miten yksilö voisi ratkaista erilaisia ongelmia ja haastamalla asiakkaita reflektioon koskien erilaisia toimintavaihtoehtoja, voidaan luoda epämuodollisia oppimisprosesseja, jotka lisäävät asiakkaiden osaamisperustaa. (Pedersen 2013.)

Viidentenä tuen muotona kenttätyöntekijät tarjoavat Pedersenin koonnin mukaan *arviointitukea*. Arviointituesta puhutaan kahdessa merkityksessä. Ensimmäisessä variaatiossa arviointitukea annetaan siten, että lähtökohtana on asiakkaan arviointien ja kokemusten asettaminen keskustelun aiheeksi. Kenttätyöntekijät haastavat reflektimaan näitä asioita (Pedersen 2013). Tätä kuvaa seuraava lainaus:

[Tällä] tapaamiskerralla juttelimme enemmän [...] siitä, mitä hän haluaisi jatkossa tehdä. Hän totesi, että on väärällä alalla, joten päätimme lähteä siitä liikenteeseen.

Toisessa muodossa keskustelu perustuu kenttätyöntekijän arviointeihin ja sen voidaan sanoa olevan aktiivista rajojen asettamista asiakkaan riskiarvioinneista riippumatta (Pedersen 2013).

[Nuori] on hiljainen, ja pohdinkin omaa rooliani, pidätkö keskustelua yllä vai annananko tytön tehdä aloitteet keskusteluihin. Juttelimme sitten minun aloitteistani lukio-opintojen loppuunsaattamisesta ja sitten tyttö alkoi itse kertoa muista tulevaisuudensuunnitelmista. Näiden pohjalta loin kokonaiskuvaa [nuoren] maailmasta, harrastuksista, kesätyöhaaveista ja tulevaisuuden opiskeluista.

Tämä tutkimus osoittaa, että etsivä nuorisotyön ammatillisia lähestymistapoja voidaan jäsentää kokonaisemmin, jos seurantatyö nostetaan etsivän työn prosessista esille nykyistä näkyvämpänä työn ulottuvuutena. Tämä ei tarkoita, että seurantatyö tulisi ymmärtää etsivän työn prosessista erillään. Päinvastoin, seurantatyön kuvaaminen yhdistettynä etsivän työn prosessiin tarkentaa sitä, mitä asiakkaalle rakentuva ”näkömätön tuotos” pitää sisällään. Elämäntapa- ja ajattelun mukaisesti tarkasteltuna seurantatyötä voidaan kiteyttää niin, että ohjausprosessi, sen kestoista riippumatta, jättää nuoreen



”ennaltaehkäisevän jäljen”, joka luo nuoren elämäntarinaa toisenlaisen mahdollisuuden kertoa itsestä. Tämä nähdyn, kuulun ja kohdatun tuleminen merkitys nuoren elämän kannalta on pitkällä tähtäimellä luonteeltaan laadullinen.

Et tää on yksi, oon luonut tällasen tavallaan tietynlaisen onnellisen lapsuuden tai nuoruuden, et kun me oltiin siellä [leirillä] niin me oltiin siellä eikä niin, että sit kun sä oot 25 niin ei sulla ole mitään kerrottavaa kun sä olit murrosikäinen, niin sä ryyppäsit [paikan nimi].

Seurantatyön ominaisuuksien selventäminen näyttötyy siten alan vaikuttavuuden arviointia koskevana kehittämisen kohteena. Seurantatyön dokumentoinnin kautta päästään tarkastelemaan sellaista työn tasoa, jossa etsivä nuorisotyö realisoituu nuoren kanssa yhdessä tehtävänä ihmissuhde- ja vuorovaikutustyönä. Seurantatyön näkyväksi tekemiseen osana etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta palataan tutkimuksen kolmannessa osassa.



II Monialainen verkostotyö ja etsivä nuorisotyö

I. ETSIVÄN NUORISOTYÖN TUNNETTAVUUS KUNNAN PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ

Etsivän nuorisotyön monialaisuutta voi jäsentää niiden toimien kautta, joihin se sijoittuu osaksi kunnan palvelukokonaisuutta. Työn tunnetuksi tekemisen alkuvaiheessa keskeistä on ollut uudesta tukipalvelusta tiedottaminen muille toimijoille:

Siis me itse hakeuduttiin juuri kaikenlaisiin järjestöihin ja kaupungin eri toimijoille, ja oltiin ja markkinoitiin ja kerrottiin, että voidaan tulla kertomaan, että mitä ollaan aloittamassa ja muuta. Että ei ollut tuttua. Että toki meillä oli tehty katutyötä, ja sosiaalinen nuorisotyö on tehnyt monella tapaa sitä etsivän työn suuntaista ja etsivää työtä. [...] se on ollut nuorille tuttua, että tällaista tehdään. Mutta se, että se ei ole ollut samalla lailla toimijoille tuttua.

Alkuvuosina oman paikan löytäminen oli haasteellista, ilman tiettyä statusta. Koen, että alueella meidän työ on tullut verkostoille näkyväksi ja meihin uskotaan ja luotetaan. Edelleen etsivää työtä tulee tuoda julki erilaisissa tilaisuuksissa, joissa varsinkin koulu- maailman, työvoimahallinnon tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisia on paikalla.

Monialaisten yhteistyökontaktien myötä etsivän nuorisotyön tunnettavuus kunnassa luonnollisesti kasvaa:

Vajaan vuoden verran etsivää nuorisotyötä tehneenä, voi sanoa yhteistyön eri tahojen kanssa toimivan suhteellisen hyvin. Eri toimijat saavat yleensä samana päivänä kiinni, kun heitä on tavoitellut.

TE-toimiston ammatinvalintapsykologi piti jatkuvasti yhteyttä sekä minuun ja nuoreen, joten yhdessä saimme lopulta asiat vietyä eteenpäin. Yhteistyö oli loistavaa.

Tärkeimmät yhteistyökumppanit ja verkostot tuntevat etsivän nuorisotyön hyvin. Ajankohtainen tieto etsivästä työstä siirtyy verkostoille luontevasti, kun etsivät ovat paljon nuorten mukana verkostotapaamisilla.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Että me toimijat nähdään täällä [x] etsivä työ ihan äärettömän arvokkaana, [...] se tapa millä he tiäks soittaa, että no terve, täällä on [x], että mä kuulin, että sul on vähän tällaista, että lähtisitkö kahville, ja se tapa, se on niin jotenki semmonen maanläheinen ja semmonen nuoren elämään menevä, että mun mielestä sitä resursseja pitäisi hirveästi lisätä. Se on just se tapa, millä me pystytään ehkäseen sitä syrjäytymistä.

Tutkimukseen osallistuneiden mukaan etsivä nuorisotyö tunnetaan osana kunnan



sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuutta hyvin. Samaan aikaan yhteistyöverkostoissa vallitsee puutteellinen ymmärrys siitä, että etsivä nuorisotyö on perusnuorisotyötä selvärajaisemmin palvelumuoto, joka edellyttää verkostoyhteistyötä. Se on työtä, joka on kyllä yksilötyötä nuoren kanssa, mutta yhtä keskeisesti monialaista yhteistyötä nuoren yksilöllisten tilanteiden ratkaisemiseksi. Jälkimmäisen kehittäminen on jäänyt etsivän nuorisotyön asiakasprosessin kehittämisessä selkeästi vähemmälle huomiolle. Etsivän nuorisotyön asiakasprosessin kehittämiseen palvelusuhteena palataan tutkimuksen kolmannen osan toisessa luvussa.

Tämän tutkimuksen mukaan keskeisin monialaista verkostoyhteistyötä edistävä ja samalla estävä tekijä on verkoston eri toimijoiden kyky sisällyttää etsivää nuorisotyötä perusteleva nuorisolähtöinen ajattelu osaksi oman sektorin toimintaa ja toimintakulttuuria. Tämä käy ilmi seuraavissa lainauksissa:

Muilla viranomaisilla voi olla kuvitelmia, että kun nuori on ohjattu meille, alkaa tapahtumaan. Kyllä nuoria voi auttaa nopeasti ja tehokkaastikin, JOS nuori on valmis ottamaan apua vastaan. Työn vapaaehtoinen luonne pitää huomioda, ettei tehdä tästäkin pakkopullaa nuorille. Lisäksi nuoren kuunteleminen ja kuuleminen ei välillä tapahdu hetkessä. Pitää antaa tilaa, jotta asiat etenevät. Itse kysyn aina lähettävältä taholta heidän tavoitteensa nuoren asioista ja kerron samalla, että etenen kuitenkin nuoren haluamaan suuntaan. Muutenhan apu ei mene perille, näin voi kokemuksesta sanoa.

Eli kyllähän toi, kun opetusministeriö alko rahottaa sitä, niin se toi semmosen siinä mielessä ihan positiivisenkin statuksen, että tuli tietyllä lailla tunnustetuksi toimijana erilailla. [...] Mut että tietysti sitten se mitä aika paljon suhteessa muihin toimijoihin on saanu tehdä, on se, että sieltä tulee hirveesti vaatimuksia siitä juuri, mitä meidän kuuluis olla, ja kuinka strukturoitui meidän pitäis olla ja millä tavalla. Ja meillä on yhteistyökumppaneita koulujen puolelta ehdotettu, että teillä pitäisi olla tällanen strukturointi, että tapaatte nuoren 10 kertaa, ja sinä aikana tapahtuu jotakin, niin sit tulee aina semmonen, että haloo, että nyt, otetaanpas takapakkia. Että se ei oo se meidän työmuoto. Eli etsivän työn luonnehan on se, että koska se on väljää, ja se perustuu nuorten vapaaehtoisuuteen, niin kaikissa muissa joissa pelataan sanktioilla ja sitoumuksilla, niin se on hirveen vaikea nähdä, mistä siinä on kyse. Ja sitähan me joudutaan edelleen mun mielestä, että vaikka me ollaan tunnettu toimia, niin kyl mää oon viime keväänä viimeksi käynyt ainakin itse sellasia keskusteluja siitä, että mitä se ihan aidosti oikeesti tarkoittaa.

Se, että etsivään nuorisotyöhön kuuluva monialainen yhteistyö koetaan toisen toimialan toimintakulttuurista käsin katsottuna joissakin tapauksissa vieraaksi, tulee aineistossa esille pääsääntöisesti oman toimialan ”omistajuusajattelusta” käsin:

Meillä ongelmaksi tuli melkein heti koulu ja koulukuraattori, joka koki, että etsivä tulee hänen alueelleen tekemään työtä ja seurauksena oli se, ettei etsivää päästetty yhteenkään oppilashuoltoryhmään ja koulun ovet ovat käytännössä kiinni etsivältä työltä. Toinen iso ongelma on sosiaalitoimi. Heitä on melkein mahdotonta saada kiinni. Työpari koetti kaksi viikkoa saada nuorelle apua ja siihen tarvittiin sosiaalipuolta, mutta kun ei saatu kiinni, niin nuori hermostui ja muutti paikkakunnalta pois. Matka-avustuksen nuori kyllä sai nopeasti.



Yksi syy tilanteeseen saattaa olla sektoroituneen palvelujärjestelmän perinne, joka vaikuttaa olevan edelleen varsin vahva kunnan toimintaa jäsentävä ajattelutapa. Kunnan sektoreita aiemmin oman toimialan sisällä ohjannut moniammatillinen yhteistyö olisikin hyvä laajentaa nuorten ohjaus- ja palveluverkoston myötävaikutuksella kattamaan myös sektoreiden välinen monialainen yhteistyö. Tämän toimintatutkimuksen havaintoihin perustuen varsin tiukka sektorikeskeisyys on kuitenkin eri hallinnonalojen yhteistoimintaa yleisempi toimintatapa nykypäivän kunnissa:

Suomessa yhteistyöverkosto, minkälaiset tahansa, ovat vielä aika uusia asioita ihmistyötä tekevien parissa. Itse koen usein, että omaa ammatillisuuden kenttää vahditaan haukan lailla, ettei vain kukaan a) pääse varastamaan minun ideoitani b) kyseenalaista minun osaamistani c) vaadi minua ajattelemaan jollakin uudella tavalla, joka potentiaalisesti kyseenalaistaa katsantoni omaa työtäni ja sen tekemistä kohtaan. Suomi on konsulttien luvattu maa: halutaan olla oman alan erityisasiantuntijoita tavalla, joka ei jätä tilaa yhteiselle näkemykselle tai toimintatavoille.

Tutkimusaineiston mukaan etsivä nuorisotyö on kunnan uutena tukipalveluna usein vastatusten ylläkuvatunlaisen sektoroituneen palvelujärjestelmäperinteen kanssa. Tilanteet ovat toistuvia huolimatta siitä kehityksestä, että nuorten ohjaus- ja palvelujärjestelmän voi yhä selvemmin nähdä jatkavan kunnan nuorisotyön vahvaa roolia kunnan monialaisissa palveluketjuissa.

Palveluketjujen toiminta on perustunut nuorisolautakuntalakiin (1972). Nuorisolautakuntalain mukaisesti palveluketjut ovat sisältäneet kunnissa erilaisia poikkihallinnollisia työryhmiä ja verkostoja (Kuntaliitto 2013). Uuden nuorisolain (2010) myötä etsivälle nuorisotyölle on langennut hieman pakotetusti rooli, jossa sen tulisi puhalttaa jo kertaalleen hyväksi havaittuun, mutta ei aktiivisesti ylläpidettyyn palvelujärjestelmäperinteeseen uusi liekki. Tätä tilannetta kuvaa seuraava lainaus:

Olen tehnyt nyt tätä työtä puolitoista vuotta ja nähnyt sen inhimillisyyden, joka etsiviin kohdistuu. Etsivällä ei ole työkaluja, joita se voisi nuoriin käyttää suoraan ja siksi monialainen yhteistyö on välttämätöntä muiden toimijoiden kanssa.

Kysymyksessä on kunnan toimintakulttuuri, joka hankaloittaa niin nuorten ohjaus- ja palveluverkoston työtä kuin etsivän nuorisotyön toteuttamista kunnassa. Kunnan sektorijakoisen ja asiantuntijakeskeisen palvelujärjestelmän ongelmista lastensuojelun palveluverkostoa koskien on esitetty samankaltaisia päätelmiä *Palmuke*-projektissa (ks. Arnkil & Eriksson & Arnkil 2000).

Toimintatutkimuksen aikana eräs etsivä nuorisotyöntekijä esitti tulevaisuusutopian etsivän nuorisotyön tiivistä ja toimivasta yhteistyötä eri sektoreiden välillä. Utopiassa nuorisolähtöinen ajattelu olisi kehittynyt eri toimialoilla niin pitkälle, että erillistä etsivää nuorisotyötä kunnan tukipalveluna ei enää tarvittaisi:



Ihannemaailmassa meillä ei tarvittaisi etsivää nuorisotyötä, vaan niin, että ku yhteen palveluun nuori ohjautuu, niin siel on joku, jolla on aikaa kuulla se koko tarina ja tehdä ne oikeet ohjaukset sen perusteella. Toistaiseksi ollaan me, mut toivottavasti joskus se ajatusmaailma ei oo näin sirpaleinen, jollon meitä ei enää tarvita.

2. VERKOSTOYHTEISTYÖKOKEMUKSET

2.1. Etsivä nuorisotyö osana ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmää

Kuntien moniammatillisen yhteistyön tärkeä työväline on uuden nuorisolain mukainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa tulisi olla mukana nuorten kannalta keskeisimmät toimijat. Verkostoon nimettäisiin edustajat opetustoimesta, sosiaali- ja terveystoimesta sekä nuorisotoimesta. Valtion paikallishallinnon edustajina verkoston työhön osallistuisivat työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi verkostoon voisi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia kuten esimerkiksi pelastustoimi ja asumisneuvonta. Myös kirkon viranhaltijoita voisi tarvittaessa kuulua verkostoon. Jos kunnissa järjestetään nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä, olisi näiden tahojen edustajien tarpeellista olla mukana verkostossa. Myös yhteistyö paikallisesti perusopetuksen jälkeistä koulutusta järjestävien tahojen kanssa olisi tärkeää. (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010, 14)

Kuntaliiton mukaan nuorisolain edellyttämä erillinen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on perustettu jo yli 90 prosentissa kuntia (Kuntaliitto 2013). Nykyisessä nuorisolaissa kunnan eri sektoreita kannustetaan nuorisolähtöisen ajattelun omaksumiseen sitä kautta että on muotoiltu säädös monialaisesta yhteistyöstä toimintamuotonaan nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Laissa asetetaan verkoston yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi se, että verkoston tulisi ”edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus.” Verkoston tulisi kokoamiinsa tietoihin perustuen ”kartoittaa toimintalueensa eri sektoreiden palvelut ja tunnistaa niiden mahdolliset katvealueet. Tähän liittyen, verkosto voisi arvioida myös työpajapalveluiden ja etsivän nuorisotyön tarvetta paikallistasolla. Lisäksi verkosto voisi suunnitella näiden palveluiden toteuttamista kunnassa.” (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010, 15.)

Verkostoyhteistyöstä vaikuttaisi olevan etua kunnan koko sosiaalisen tuen palvelukokonaisuudelle sitä kautta, että päällekkäisen tiedon kerääminen vähenisi. Ensimmäinen askel olisi luoda yhteinen tahtotila ja käsitys siitä, miten eri toimialojen viranomaiset voisivat hyödyntää kunnan yhteistä verkostopalaverityöskentelyä niin, että se edistäisi ylisektorista yhteistoimintaa ja tätä kautta tukisi myös omaa sektori- tai yksikkökohtaista työtä. Etsivän nuorisotyön ja kunnan ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmän välinen yhteistyö osoittautui tässä tutkimuksessa vähäiseksi.



Kun [aloitin työn paikkakunnallani], aloin kartoittaa kunnan nuorille tarjoamia palveluita ja niiden puutteita, huomasin selkeän puutoksen eri toimijoiden välisessä yhteistyössä. Toki lakisäateinen monialainen yhteistyöverkosto oli pistetty pystyyn, mutta sen toiminta rajoittui lähinnä kuulumisten vaihtamiseen kahdesti vuodessa. [...] [Nämä] isomman konklaavin alaryhmät keskittyvät vapaa-ajantoiminnan lisäämiseen eivätkä niinkään lasten tai nuorten pahoinvoinnin poistamisen palveluja parantamalla. Mitään konkreettista yhteistyöryhmää ja -toimintaa ei siis ollut.

Yksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimivuudesta kertova tutkimusaineiston viesti on, että joissakin kunnissa, nuorten ohjaus- ja palveluverkoston perustamisesta huolimatta, ei sen mahdollisuuksia toimintamuotona osata tarpeeksi hyödyntää. Tilanteessa vaikuttasi olevan kysymys siitä, että kunnan ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmässä monialaista yhteistyötä tekevät toimijat eivät ikään kuin ole ”tietoisia itsestään” koko kunnan yhteistyöverkostona. Kunnan ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmän toimivuuden edistäminen edellyttää ryhmän toimijoilta nykyistä enemmän oman ryhmänsä hahmottamista verkostona. Miksi ryhmä kokoontuu tietyllä kokoonpanolla? Mikä on verkoston kokoontumisen tavoite? Mihin sen toiminta painottuu? Tämän hetkistä tilannetta kuvaa tutkimusaineiston mukaan jossakin määrin eräänlainen ”lakisääteisyys hoidettu”-toimintatapa.

Nuorisolain mukaisesti kuntaan muodostettu ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmä on välttämätön yhteistyömuoto etsivälle nuorisotyölle. Tutkimusaineiston mukaan etsivän nuorisotyön toimijat kaipaavat nykyistä selkeämpää kuvaa siitä, mikä on se kunnan ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmä, jolle se voi välittää tietoa oman asiakaskuntansa tarpeista. Siten ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmää koskevien työskentelymuotojen kehittäminen kunnassa hyödyttää myös etsivää nuorisotyötä.

Tämän tutkimuksen havainto on, että ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmän toiminnan ja työskentelymuotojen kehittämiseen tulisi kiinnittää kunnassa samalla tavoin huomiota kuin kunnan muidenkin palvelumuotojen kehittämiseen. Samaan näkemykseen ovat päätyneet monialaisten yhteistyöverkostojen kehittämistä tarkastelleet Timo Mulari ja Anu Gretschel toimittamassaan teoksessa *Ryhmistä verkostoksi ja verkoston toiminta laadukkaaksi* (2013). Tutkimuksessaan he esittävät monialaisen yhteistyöverkostojen kehittämisen työväliseksi *laadunportaita*. Kysymyksenä on, miten kunnissa tulevat huomioituiksi laadun eri osa-alueet, kuten se, millä toimijalla tai toimijoilla on aloite nuoria koskevien päätösten tekemisessä ja miten viestit eri toimijoiden ja päätöksenteon välillä kulkevat (Mulari & Gretschel 2013).



2.2. Etsivä nuorisotyö osana verkostoyhteistyötä

Ryhdyin tekemään kartoitusta sen asian ympärillä, miten saisimme kokoon verkostoyöryhmän, joka kokoontuisi säännöllisesti jakamaan asiakaskuulumiset eri toimijoiden kesken. Ajatuksena oli käsitellä yksittäisten, kaikkia koolla olevia koskevien asiakkaiden asioita (luonnollisesti asiakkaan luvalla), jotta päästäisiin yhteiseen tietotilaan siitä, mitä toimenpiteitä kenelläkin kulloinkin on meneillään, jotta voidaan välttää päällekkäisyyttä ja saada synergiaetu sen pohdinnassa, mitä apua ja toimenpiteitä asiakkaalle kannattaisi missäkin vaiheessa tarjota.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle todetaan, että etsivä nuorisotyö ”auttaa eri sektoreita madaltamaan kynnystä tarjota tukea tarvitsevalle nuorelle palveluitaan” (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010, 11). Monialaisen yhteistyön kannalta tämä tarkoittaa yhtäältä sitä, että eri viranomaiset voivat pyytää etsivältä nuorisotyöltä apua tuen tarpeessa olevan nuoren tavoittamisessa, ja toisaalta sitä, että mikäli etsivä nuorisotyö onnistuu tavoittamaan tuen tarpeessa olevan nuoren, tulisi sen yhdessä nuoren kanssa etsiä tälle paikallisia palveluja ja auttaa niihin hakeutumisessa.

Etsivän nuorisotyön ympärille rakennetussa monialaisessa ryhmässä keskinäistä yhteistyötä tehdään paljon. Niissä toteutuva etsivää nuorisotyötä edistävää monialainen yhteistoiminta eri kunnissa eroaa tutkimusaineiston mukaan paljon. Kannat, joiden mukaan monialainen verkostoyhteistyö toimii nykytilanteessa hyvin, ovat tutkimuksen aineistossa vähemmistössä:

Moniammattillinen verkosto on ottanut meidät hyvin vastaan yhtenä työkaluna.

Vajaan vuoden verran etsivää nuorisotyötä tehneenä, voi sanoa yhteistyön eri tahojen kanssa toimivan suhteellisen hyvin. Eri toimijat saa yleensä samana päivänä kiinni, kun heitä on tavoitellut.

TE-toimiston ammatinvalintapsykologi piti jatkuvasti yhteyttä sekä minuun ja nuoreen, joten yhdessä saimme lopulta asiat vietyä eteenpäin. Yhteistyö oli loistavaa.

Enemmistössä ovat kannat, joiden mukaan yhteistyötä voidaan kehittää. Tyypillisimmin monialaisen verkostoyhteistyön käytännöstä kertovat kuvaukset tilanteista, joissa on epäselvyyttä siitä, minkä toimialan asiakkaana nuorta tulee etsivän nuorisotyön ohjausprosessin aikana pitää:

Tässähän tuleeikin se ristiriita, mitä nytte, kiitos ton lain muutoksen, meillä on vino pino asiakkaita, eiku siis yhteistyötahoja, mitkä ei ymmärrä mitä me tehdään. He ei ymmärrä sitä, että jos sossu ohjaa jonkun meille, niin se vastuu ei siirry meille. Esim. ton 23-vuotiaan, kun hän siirtää sen, et voittekste tehdä jotain, niin vastuu sen asiakkaan toimeentulosysteemistä ei siirry meille.



Kun meillä [etsivällä nuorisotyöllä] ei oo julkisen vallan käyttöoikeutta. Et se vastuu säilyy aina... Ja tää on hyvä miks... Vertaa nuorten poliin... He tietää sen, et se vastuu asiakkuudesta säilyy heillä, se on heidän asiakas, mitä me jeesataan. Tää nyt pitää saada väännettyä rautalangasta tonne sossuille – joillekin sossuille – ja joillekin kouluille. Joillain kouluilla on vähän samanlainen asenne... Niin kauan kun se oppilas on heidän oppilas, niin se päivastuu on heillä piste. Siinä ei oo olemassa mitään muuta. Koska me ei olla viranomaistaho, mikä voi ottaa jonkun asiakkaan esim. sossulta tai... Esim. nuorten polin asiakkuus, esimerkiksi eihän me olla se taho, mikä voi tehdä huumeetestejä. He onneksi tajuaa sen harvinaisen hyvin, nuorten poli, et eihän se hoitovastuu siirry meille.

Seuraavat puheenvuorot tuovat esille etsivälle nuorisotyölle ominaisen työvaiheen, joka usein seuraa yllä kuvattua tilannetta, ja joka kertoo monialaisen yhteistyön tilanteesta:

Välillä tuntuu myös siltä, että meiltä ja työltämme odotetaan ihmeitä. Nuoren kanssa on ns. kokeiltu jo kaikkea tuloksetta, mikä ratkaisuksi? No etsivät tietysti! Jos alueella ei ole tarvittavia/riittäviä palveluita/rakenteita, on aika vaikeaa saada nuorta eteenpäin. Siinä on sitten kestettävä nuoren turhautumisen lisäksi oma turhautuminen.

Näissä tilanteissa vaikuttaa siltä, että etsivä nuorisotyö jää kunnan tukipalveluna liian usein yksin ratkomaan ongelmaa – ja varsin keinottomana. Ongelmana monialaisen yhteistyön näkökulmasta on lisäksi se, että tällaisissa tilanteissa etsivälle nuorisotyölle asetetaan tehtävä, jonka onnistuminen ei itse asiassa riipu etsivän nuorisotyön ohjaamisprosessista. Vaikka etsivä nuorisotyö olisikin tukea tarvitsevan nuoren kohdalla onnistunut sille kuuluvassa ohjaustehtävässään, voi paikallisen palvelutarjonnan tilanne palauttaa asian lähtöpisteeseen.

Ei tasa-arvoisesta kohtaamisesta tai dialogisesta yhteistyötä ole juurikaan nuoren kannalta hyötyä, jos minulla ei ole palveluita, joihin hänet ohjaisiin ja taas jotka ottavat hänet vastaan ja kohtaavat hänet, dialogisuutta noudattaen.

Vaikka nuoren työelämävalmiuksien edistäminen ei pitkällä aikavälillä menekään hukkaan, voi työpajatoiminta olla nykyisten taloudellisten suhdanteiden vallitessa ongelmallista, jos koulutus- tai työpaikkaa ei löydy työpajajakson jälkeen. Etsivän nuorisotyön näkökulmasta katsoen tämä tilanne kuvaa myös laajemmin nuorten kasvu- ja elinoloihin liittyvää valtakunnallista epätasa-arvoisuutta:

Omassa kunnassamme on myös huonosti palveluita juuri näille etsivän nuorisotyön asiakkaille. Ei ammatillista koulutusta, ei aikuiskoulutusta tai kursseja, ei nuorten työpajaa, TE-toimisto toisella paikkakunnalla, vähän harrastusmahdollisuuksia tai ylipäättään paikkoja, joihin ohjata vapaa-ajan palveluihin...

Olen omassa työssäni huomannut suurimmaksi eettiseksi ongelmaksi nuorten eriarvoisen aseman Suomessa, asia jolle me työntekijät emme voi mitään, mutta asia jolle haluaisimme



tehdä jotain. Tämä tulee ilmi monella eri tavalla. Etelä-Suomessa asuvat nuoret saavat nauttia siitä etuoikeudesta, että todennäköisesti matkat palveluiden piiriin on lyhyemmät kuin haja-asutusalueella asuvat. Syrjäseuduilla asuvien nuorten on helpompi jäädä kotiin kuin lähtää palveluiden äärelle. Mielestäni nuorten pitäisi olla tasa-arvoisessa asemassa ja kaikkien tulisi saada palvelut yhtä helposti. Tosin tähän päästäksemme pitäisi monen asian yhteiskunnassa muuttua. Tähän samaan asiaan liittyy myös nuorten mahdollisuus saada esimerkiksi työharjoittelupaikkoja. Meillä kunnan työpaja vetää hyvin puoleensa ja suurin osa nuorista päätyy sinne. On kuitenkin aina pieni osa, joka ei halua pajalle tai paja ei sovellu hänen elämäntilanteeseen. Tällöin vaihtoehdot ovat vähäiset. Yrittäjiä on vähän ja harva niistä ottaa harjoittelijoita. Maaseudulla on vähän nuoria, mutta niin on sijoituspaikkojakin. Siis myös tässä asiassa nuoret voivat olla eriarvoisessa asemassa.

2.3. Verkostoyhteistyön kieli

Monialaista verkostoyhteistyötä etsivän nuorisotyön näkökulmasta tarkastellessa huomio kiinnittyy myös yhteistyön diskursiiviselle eli kielen todellisuuden tasolle. Monialaisen verkostoyhteistyön pääsääntöisin työmuoto on eri toimijoiden välinen keskustelu, jota tutkimusaineistossa pohditaankin monien erilaisten sosiaalisten tilanteiden kautta.

Havaintona on, että kun etsivä nuorisotyöntekijä edustaa nuorta – ikään kuin tuo nuoren maailman aikuisten pöydälle – erilaisissa verkostoyhteistyön konteksteissa, hän kohtaa tietyn uskottavuusongelman, joka tulee esille diskursiivisella tavalla. Tätä kokemusta selvittävät seuraavat esimerkit:

Onneksi ammatillisuutemme on jotenkin selkiytynyt eikä tarvitse tupakoida tai kiroilla ollakseen uskottava.

Tämä on vaativaa asiantuntijatyötä... enkä itse pelkää avata omia arvioitani sosiaalitoimistossa, psykiatrian polilla, TE-toimistossa... ja huomaan tulevani kuulluksi.

Suhde aikuisuuteen vaatii etsivässä nuorisotyössä monentasoista ammatillista reflektointia. Nuorisotutkimuksissa ja nuorisotyön tutkimuksissa huomiota on kiinnitetty nuorisotyöntekijän rooliin suhteessa siihen, mitä aikuisena oleminen ja toimiminen ovat. Aikuisuuden merkitystä nuorisotyössä on tällöin tutkittu niin että tarkastelujen pohjana ovat olleet nuorisotyöntekijöiden tekemät jäsenyykset siitä, minkälaisessa aikuisen roolissa nuorisotyöntekijän tulisi työssään nuoren kannalta katsottuna toimia (ks. esim. Cederlöf 2004).

Tässä tutkimuksessa etsivän nuorisotyön verkostoyhteistyökokemusten analysointi johti siihen havaintoon, että etsivä nuorisotyön tekijä joutuu työssään kohtaamaan sekä nuorten että aikuisten aikuisuutta määrittävät käsitykset, aikuisen roolit. Tutkimusaineistossa on runsaasti pohdintoja tästä kaksinaisesta dilemmasta. Tämän dilemman keskellä etsivää nuorisotyötä tekevä reflektoi yhtäältä kysymystä siitä, minkälaisessa aikuisen roolissa hänen tulee työssään nuoren kannalta katsottuna toimia. Toisaalta hän reflektoi kysymystä, minkälaisista aikuisuutta edustavassa viranomaisen roolissa hänen odotetaan työssään viranomaisverkostossa toimivan.



Kun etsivä nuorisotyöntekijä hakee kontaktia nuoreen, on hänen ikään kuin katsottava aikuisuutta nuorten silmälasien läpi. Nuorten aikuisuuskuvaan asettuminen ja nuorisotyön katu-uskottavuudessa onnistuminen vaatii nuorisotyöntekijän ammatillisuudelta yhtä aikaa kahta asiaa. Yhtäältä se vaatii aikuisuuden merkeistä riisuuntumista, epämuodollisuutta, epävirallisuutta, spontaaniuden ja rentouden lisäämistä ja hetkeen tarttumisen kykyä. Toisaalta nuorisotyöntekijän ammatillisuutta mitataan hänen kyvylään olla nimenomaan aikuinen siinä merkityksessä, että nuorisotyöntekijän on tavalla tai toisella oltava raja rajattomuuden edessä. Tässä nuorten aikuiskuvassa aikuinen on yhtä kuin turvallisuus. Etsivän nuorisotyöntekijän työnä on tässä yhteydessä tukea nuorta myös kohti tällaista aikuisuutta.

Kun etsivä nuorisotyöntekijä tekee nuorta koskevista asioista yhteistyötä muiden viranomaistahojen kanssa, hän törmää aikuisuuden erilaisiin kulttuurisiin jäsenyyksiin. Koska etsivä nuorisotyöntekijä edustaa nuorta, ei täysivaltaista aikuista, hänen työroolinsa vaikuttaa heikentävän hänen viranomaisroolin mukaista ammatillista uskottavuuttaan.

Käytännön esimerkkinä voisin mainita erään tapauksen [...], jolloin [palaverissa olleet muut viranomaiset, joita enemmän kuin yksi] ja nuoren vanhemmat olivat kaikki yksimielisesti sitä mieltä, ettei [nuori] ollut vaivautunut tekemään käytännössä mitään, kun oli käynyt minun kanssani kysymässä työharjoittelupaikkaa. Minä olin puolestani edellisenä päivänä kehunut [nuoren] maasta taivaisiin, kun oli uskaltanut tulla mukani ja yrittämään. Tässä asetettiin ristiriitaan niin minun ammatissa toimimiseni, kuin [nuoren] oma prosessikin ja siinä eteneminen.

[...] koska edustan asiakastani, eli nuorta, olen ”ongelman” kanssa samalla puolella. Minua ja näkemyksiäni siis kuuluu kohdella kuin alempihierarkkista.

Verkostoyhteistyön yhdeksi kompastuskiveksi tutkimusaineistosta voi nostaa eri toimijoiden keskenään erilaisen kielenkäytön. Ne sanat, termit ja se puhe, jota eri tahot tukea tarvitsevista nuoresta sosiaalisen vahvistamisen palveluiden ja palvelukonaisuutta yhdistävän tavoitediskurssin tasolla käyttävät, ovat hyvin erilaisia. Yhtäältä sellainen etsivää nuorisotyötä tavoitteellistava keskustelu, joka kuvaa alan konkreettisia sisältöjä ja käytettyjä menetelmiä aikuisdiskurssin käsitteiden kautta, on liian abstraktia. Toisaalta taas nuorisodiskurssin käyttö ei riitä vakuuttamaan aikuisdiskurssin käyttäjiä ja antamaan etsivästä nuorisotyöstä kuvaa uskottavana yhteistyökumppanina, kuten seuraavassa esimerkissä tulee esille.

Nuorisotyössä toki joskus on ollut huonoa eri toimintaympäristöjen kommunikoinnin huomioimista (tämä saattaa antaa kuvan epäammattimaisesta työotteesta, koska samaa kieltä on tietyllä tasolla puhuttava eri ympäristöissä)



3. ETSIVÄÄ NUORISOTYÖTÄ TUKEVAN VERKOSTOTYÖN KEHITTÄMISNÄKÖKULMIA

Toimintatutkimuksen havaintoihin perustuen voi huomata, että verkostopalaverissa toteutuva ylisektorinen asiakastyöskentely voi olla erityisen merkityksellistä tukea tarvitsevan nuoren tilanteen edistämisen kannalta. Etsivän nuorisotyön asiakkuusprosessissa olevan nuoren elämäntilanteesta voidaan verkostopalaverityöskentelyn kautta saavuttaa kokonaisvaltainen kartoitus nopeammin kuin toimijatahon työskennellessä yksin. Tätä havainnollistaa seuraavan esimerkin kuvaama tilanne.

Välillä nuorten tilanteet ovat niin sekavia ja jatkuneet jo pitkään ja/tai monella paikkakunnalla, että olisi hyvä saada jokin keino, jolla selvittää nuoren koko historia [kuten] huostaanotot, sijoitukset, jälkiseuranta, kaikki koulut joita aloittanut, niissä tehdyt tukitoimet...

Tutkimusaineiston mukaan verkostopalaveria tulisikin hyödyntää kaikin mahdollisin tavoin työskentelymuotona etsivän nuorisotyön ennaltaehkäisevässä työssä. Verkostoyhteistyössä huoli nuoren tilanteesta saadaan tehokkaasti keskustelun aiheeksi jakamalla eri toimijoiden käsitykset asiakkaasta. Etsivää nuorisotyötä tekevät pitävätkin verkostopalaverityöskentelyä erityisen tärkeänä työskentelymuotona. Tutkimusaineiston mukaan keskeinen kehittämistarve tässä yhteydessä liittyy verkostotyöpalaverien johtamiskäytäntöihin ja toisaalta nuoren osallistumista ylläpitäviin työskentelytapoihin.

Palavereilta puuttuu usein vahva johtaja, joka pitää langat käsissään ja estää keskustelua luisumasta sivuraiteille.

Verkostopalaverit ovat hyvin usein huonosti suunniteltuja ja todellinen vuoropuhelu asiakkaan ja hänen verkostonsa väliltä puuttuu. [...] Valitettavan usein olen huomannut istuvani hiljaa palaverissa, jossa nuoren lisäksi on hänen vanhempansa ja joku neljäs taho (opettaja, sosiaalityöntekijä ym.) miettien, miksei nuoren itse anneta puhua omalla suullaan, vaan häntä neuvotaan, ohjeistetaan ja välillä jopa solvataan koko verkoston kuullen. Häntä torutaan, kun hän vastaa joihinkin kysymyksiin ”en mä tiä” eikä hänen ehdotuksiaan oteta vakavasti.

Verkostopalaverityöskentelytavan vakiinnuttamiseen tarvitaan myös siihen työnteikijän työnkuvasta erikseen määriteltäviä aikoja, joka puolestaan edellyttää muiden työsuoritteiden vähentämistä tai määräaikaista uudelleenorganisointia. Verkostopalaverien vaatiman yhteisten aikojen varaaminen ja koordinointi tulee mahdollistaa myös ylisektorisin johtotason sopimuksin.

Laki nuorten ohjauksen ja palveluverkoston perustamisesta kunnassa mahdollistaa näkökulman, jonka mukaan etsivän nuorisotyön rooli nuorten elinolojen tuntijana voisi olla etsivän nuorisotyön kehittämisen keskeinen lähtökohta. Olisiko etsivällä nuorisotyöllä tällöin tämänhetkistä näkyvämpi rooli kunnan palvelujärjestelmän ja kaupunkipolitiikan kehittämisessä? Tästä tulokulmasta katsottuna etsivä nuorisotyö



nostaa verkostotoiminnan kehittämisen kohteeksi kuntatoimijoiden rinnalle alueellisen ja paikallisen kumppanuusyhteistyön mallit. Mihin suuntaan etsivän nuorisotyön tulisi kuntayhteistyökumppaneidensa lisäksi katsoa?

Kunnallisessa suunnittelussa mukana olevana palvelumuotona kehittyminen ei estä solmimasta yhteistyötä laajemmin, esimerkiksi kolmannen sektorin, yritysten ja säätiöiden kanssa. Tämän tutkimuksen aineiston valossa vaikuttaa siltä, että kun kyse on nuoren työllistymisestä, suurissa kaupungeissa etsivän nuorisotyön on tarkoituksenmukaista tehdä yhteistyötä yritysten kanssa, ja maaseutumaisissa kunnissa taas yhteistyö yhdistysten kanssa on todennäköisesti onnistuneempi ratkaisu. Toimintatutkimus antaa viitteitä nuorisotakuuseen lähitulevaisuudessa mahdollisesti liittyvistä etsivän nuorisotyön kehittämistarpeista, joiden kohteena saattavat nykyisen järjestelmän piiriin kuuluvien nuorten lisäksi olla pitkäaikaistyöttömät nuoret. Jo tässä vaiheessa on selvää, että kuntasektori ei voi työllistää kaikkia nuorisotakuun piiriin kuuluvia nuoria. Nämä huomiot ovat esimerkkejä asioista, jotka etsivä nuorisotyö todennäköisesti tulee kohtaamaan lähitulevaisuudessa. Niiden ennakkointia kunnissa voidaan tehdä jo nyt.

Etsivän nuorisotyön kehittämiseen avautuu siis kaleidoskooppimaisesti erilaisia näkökulmia riippuen siitä, miten alaa palvelumuotona monialaisessa verkostoyhteistyössä päätetään kehittää. On kunnan ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmän oman päätöksenteon varassa, halutaanko etsivä nuorisotyö nähdä vahvana toimijana maakunnallisessa tai kuntamittakaavassa vai suppeasti sektorisena tukipalveluna, joka toimii lähinnä työntekijöiden henkilökohtaisten työkontaktien varaisena yhteistyön tapana. Tutkimusaineiston mukaan nykyisin valitsevana on viimeisin vaihtoehto:

[K]ummastipa vain löytyy päällekkäisyyttä ja suoranaista ”ai, en mä tienny että se [nuori] on sunkin asiakkaana”-toimintaa.

Se on toimintakyvyiltään samalla heikoin ja haavoittuvin toimintamalli alaan liittyvän suhteellisen yleisen työntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi.



III Työotteen näkyväksi tekeminen ja vaikuttavuus

I. PALVELUOHJAUSTEN MÄÄRÄ

Hyvinvointipalveluiden tuloksellisuuden arviointi on tullut pysyväksi osaksi kunta- ja palveluiden tavoitteellisuuden määrittämistä, jossa arvioinnin tavoitteiden, välineiden ja merkitysten muuttumista on jatkuvasti seurattava. Näin todetaan KARTUKE-tutkimusohjelman (Kunnallisten palvelujen tuloksellisuusarvioinnin tutkimus- ja kehittämisohjelma) osahankkeiden yhteisjulkaisussa (Niiranen & Stenvall & Lumijärvi 2005). Hyvinvointipalveluiden tuloksellisuusarviointiin liittyy läheisesti keskustelu kuntapalveluiden ja kehittämishankkeiden vaikuttavuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää etsivän nuorisotyön toiminnasta tilastoitavaa tietoa valtakunnallisesti toimintavuosittain PARent-kyselyn kautta. Seuraavassa etsivän nuorisotyön vaikuttavuudesta kerättävää tietoa tarkastellaan niistä havainnoista ja keskusteluista käsin, joita tämän toimintatutkimuksen aikana kertyi.

Etsivän työparitoiminnan raportin 2/2008 mukaan etsivä nuorisotyö on osoittautunut tuloksekkaaksi työmuodoksi nuorten sosiaalisessa vahvistamisessa ja sen on todettu auttavan nuoria saamaan tarvitsemiinsa palveluita.

Ihan hyvä, nekin on ihan hyviä mittareita, et kuinka monta asiakasta meillä on ollut ja minkä ikäisiä.

Kaikkiaan vuonna 2008 tavoitettiin 1999 nuorta. Näistä 11 prosenttia oli maahanmuuttajataustaisia. Kaikista tavoitetuista nuorista 73 prosenttia ohjattiin tarvitsemiinsa julkisen sektorin palveluihin (Walldén 2009). Pitkältä aikaväliltä kertyvä tilastointi, jossa seurantatieto keskittyy mittaamaan tavoitettujen nuorten määrää, kontakteja ja palveluohjausten määrää, on erittäin tärkeää. Selvitysten mukaan vuoden 2012 aikana 75 prosenttia nuorista ohjattiin tarvitsemiinsa palveluihin, 20 prosenttia jatkoi etsivän nuorisotyön parissa ja 5 prosenttia kieltäytyi tarjotusta tuesta (OPM-tiedote 2013; Häggman 2013).

Vaikuttaa siltä, että nyky muodossaan PARent-kysely tavoittaa hyvin etsivässä nuorisotyössä kontaktoidut nuoret. Etsivää nuorisotyötä tekevät kuitenkin katsovat, että tämä tuloksellisuusarviointi ei nykyisellään kerro siitä työ määrästä, esimerkiksi kontaktin ajallisesta kestosta, joka numeraalisessa muodossa tilastoituun tapaukseen on todellisuudessa käytetty. Se ei myöskään tavoita itse työn sisältöä, työskentelyn asiantuntijuus- ja palvelu- ulottuvuutta, joka on edellytys sille, että nuorta koskeva numeraalinen tieto on mahdollista ylipäätään tilastoida.



Se kans minkä voi huomata siinä, et kun joku taho vaikka niinku just OKM:stä tulee, se että ollaan ylpeitä, että näitä numeroita on näin paljon. Että asiakkaiden määrä on näin suuri ja se on kasvanut. Ja sitten kun ite tietää, ettei se määrä niin kun kerro vielä kauheen paljon sen työn laadusta oikeesti.

Niissä [numeroissa] ei näy se, mitä me tehdään. Siis kun sehän näyttää just hienolta, että me ollaan saatu se nuori sinne työhön tai kouluun. Mutta niin kun onks ehkä vähän olennaisempaa, että se nuori ei jäädy sinne kämppäänsä, että se saa sinne ne sähköt päälle. Eihän niinku sit tommonen homma näy yhtään missään. [...] Että siinä voi olla numerona yksi nuori, mutta sä oot voinut tehdä sen kans ihan hirveesti. Et hartiavoimin painaa. Ja sit se tulos on se, se nuori saa ne sähköt. Ja sit sä oot voinut niin kun sen, esimerkiksi näinkin pienen asian kanssa tehdä töitä ihan hirveesti. Se on vaan se yks.

Ongelma on kaksitasoinen. Se tulee esille, kun tilastoihin päätynyttä ”palveluun on ohjautunut (x) nuorta”-tietoa tarkastellaan etsivän nuorisotyön asiakkaan tarpeista käsin määrittävänä työnä, jollaisena etsivä nuorisotyö määrittyy siihen käytettävän ajan kannalta. Seuraavat keskustelulainaukset valaisevat asiaa:

Keskustelija 2: Joidenkin kanssa se voi olla työhakemuksen teko yhdessä ja ”that’s it”. Koska monet siinä määrän sisällä, siinä on paljon semmosii, niissä numeroiden sisällä sellaisia, joiden kans ei oo oikeesti tehnyt edes paljon työtä, mutta ne pitää kuitenkin tilastoida. Et ne on semmoisia.

Keskustelija 1: Niin ja ne voi olla, että yks nuori voi olla semmoinen, että sä oot soittanut ja sanonut sen niinku, ainoo kontakti, mikä siinä on ollut, ja sit se laitetaan numeroksi tilastoon. Ja toinen numero on se, että sä oot tehnyt sen kaa kolme vuotta.

Keskustelija 2: Ihan hirvee määrä, jos työtunteja laskis, niin sekään ei kyllä.

Keskustelija 3: Että niitten numeroiden korostaminen on silleen pikkusen ongelmallista.

Keskustelija 1: Niin sä yhen nuoren kans teet pirusti töitä, ja sit siitä tulee yksi nuori. Tulee just semmoinen [...] että täähän kertoo aivan täydellisesti sen, et kuin paljon sä teet töitä.

Haastattelija: Eli teilläkö ei oo tällaista... ymmärrätkö mä nyt oikein – teillä ei oo sellaista raportointitapaa, että teillä on se yks asiakkuus, mutta ei avata sitä, että kuinka monta esimerkiksi tuntia sen?

Keskustelija 3: Ei. Siis siellä on vaan ne tahot mihin on, siellä on vaan ne tahot, mihin on ohjattu niin kun yhteistyötahot, jotka on vähä siellä sillai niinku...

Tätä kautta esiin tulevana kehittämiskohteena voi nähdä etsivän nuorisotyön raportoinnin ja kirjaamisen tavat. Haasteena olisi se, kuinka kutakin kontaktia koskeva näkymätön työ määrä saataisiin eritellymmiin esille. Seuraavassa luvussa tarkastellaan näitä etsivän nuorisotyön tilastoimisen nykykäytännöissä näkymättömäksi jääviä työn puolia.



2. ETSIVÄN NUORISOTYÖN LAATU

2.1. Näkymättömät työn osa-alueet

Ett on semmosia, jotka rytmittää sitä viikkoa ja semmosia juttuja, ja sit aamupäivällä, monesti aamulla, aamut alkaa yleensä tietyllä tavalla, ellei oo yleensä tavallista palaveria heti aamusta, ett mä tuun tänne, avaan tietokoneen, käyn Facebookis kattomas sähköpostit kattomassa, puhelut, mitä on tullu, onks tullu nuorilta viestejä ja muuta, ja myös sit sitä raportointia tai sitä, ett mä käytän sitä PARenttia ja käsittelen nuorten tietoja sinne ja myös teen omaa työaikaseurantaa, ja mä teen myös omaa semmosta, ett montako asiakastapaamista mulla on. Yritän pitää vähän tällasta kirjaa excel, oma excel-taulukko. Siinä uudessa PARentissa on semmonen mahdollisuus, ett sinneki pystyy tekeen, mut ett mä oon ihan tehny alusta alkaen oman excel-taulukon, että montako verkostopalaveria, montako asiakastapaamista tai montako yhteistyöpalaveria, montako etsivän työn esittelyä, koulu yhteistyötapausta... Yrittäny vähän sitte pitää sitä, vaikka ne numerot ei todellakaan kerro täst työstä, mutta...

Edellä kävi ilmi, kuinka etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnissa painottuu palvelukontaktien ja ohjausten määrän laskenta. Tätä kautta etsivän nuorisotyön tilastointi ei vastaa toiminnan sisältöä. Nuorisolain (693/2010/7b§) mukaan ”etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioon tuen tarpeesta”. Alla oleva keskustelu etsivää nuorisotyötä tekevien kanssa osoittaa sen, että vaikuttavuuden arviointi ei tavoita tässä yhteydessä sitä työn tasoa, jolla etsivä nuorisotyö toteutuu nuoren kanssa yhdessä tehtävänä ihmissuhde- ja vuorovaikutustyönä.

Keskustelija 1: Joo, PARent. Siinähan kysytään niinku, että mihin toimenpiteisiin on nuorta ohjattu. Sit siellä on kaikki, kaikenmaailman työkkarit ja kuntoutukset ja mielenterveysysteemit ja sossut ja kaikki, kaikki, kaikki. [...] Ja sit usein voi käydä siis niin, että sä et laita mitään niistä, raksia mihinkään niistä kohdista. Ainoa raksi tulee kohtaan muuta. Mitä? Sit sä kirjoitat sinne, että keskusteluja elämästä ja tavoitteista ja elämänohjeista. Ja se on niin kun se ainoa raksi, minkä sä voit merkata sinne, mutta sitä on voitu tehdä sitten monta tuntia.

Keskustelija 2: Ja se on se isoin, kaikista isoin ja aikaa vievin kohta.

Keskustelija 1: Niin. Se on niin kun se, mihin käytetään oikeesti usein aikaa. Eikä sitten välttämättä oo siinä kohtaan ees tapahtunut mitään vielä ohjaamista tai mitään. [Toisaalta] jotain tosi olennaista on voinut siinä tapahtua.

Haastattelija: Niin, eikös joku nuoren tavoitteet -laatikko [löydy PARent]?

Keskustelija 3: On, on.



Keskustelija 2: Sekin on monesti alkuun niin jotenkin.

Keskustelija 4: Niin sitä pystys silleen no, mä yleensä tietty kirjoitan, kun mä teen noitten nuorten kans töitä. Tai vielä nuorempien, niin yleensä sit sen, että löytyis niinku mielekäs jonku kohdalla harjoittelupaikka ja sit myös se mielekäs opiskelupaikka. Se on ehkä semmoinen mitä useesti käyttää, mutta sit ei se kaikkien kohdalta vaan oo niin. Että jonkun kans voi olla, että löytyy vaik se sopiva palvelu, mielenterveysesimerkiksi tai tekemistä vapaa-aikaan.

Haastattelija: Tässäkö [PAREnt kirjaamistavassa] ei siis näy se [...] teidän työ, mitä te ootte tehnyt sen nuoren kanssa, jotta ne tavoitteet on saatu niin kun nuorelta sieltä esille? Se yhteistyö, joka voi olla jo tosi pitkä ja...

Keskustelija 4: Ei se kyllä. Ja se tavoite voi sinänsä olla tosi pieni, jotta siihen päästään niin on voitu käyttää ihan mielettömästi [vuorovaikutustyötä].

Huomiotta ja arviointia vaille PAREntissa vaikuttaisi jäävän etsivän nuorisotyön tavoittamis- ja auttamisprosessi. Raportointikäytännössä ei tule esiin se, kuinka itse vuorovaikutussuhde (ohjaus- ja asiakasprosessi, joka etsivä nuorisotyössä rakentuu) edistää nuoren kasvua ja itsenäistymistä ja luo valmiuksia, jotka vahvistavat ja edistävät nuoren mahdollista pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille.

Etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnissa on merkitsevää se, että etsivän nuorisotyön luonne ihmissuhdetyönä tulisi ymmärretyksi. Etsivää nuorisotyötä tekevien mukaan juuri tämä työn ulottuvuus työllistää heitä eniten. Etsivän nuorisotyön perusajatuksen mukaisesti ihmissuhdetyö on alan ammatillisuuden ydintä ja sen perustehtävä (kohtaaminen, läsnäolo ja ohjaaminen). Siksi se tulisi asettaa nykyistä näkyvämmiin ja systemaattisemmin myös etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin yhdeksi osa-alueeksi.

Arviointia, joka koskee etsivää nuorisotyötä, saattaisi hyödyttää keskustelu, jossa selkeytetään sitä, mitä vaikuttavuudella etsivän nuorisotyön yhteydessä tarkoitetaan. Oleellista olisi keskustella siitä, kuinka etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arviointi voitaisiin kohdentaa asiakasprosessiin, siihen, miten prosessin onnistuneisuus kytkeytyisi sekä mitattavaan vaikuttavuuteen että prosessista muulla tavoin havaittaviin vaikuttavuutta indikoiviin vaikutuksiin. Keskeistä tälle keskustelulle on, että mitattavasta vaikuttavuudesta ja konkreettisista vaikutuksista ei puhuta synonyymeinä (ks. Hyttinen 2007).

Kun etsivän nuorisotyön vaikuttavuudesta puhutaan osana nuorisotakuuta, kytkeytyy vaikuttavuuden arviointi määrällisesti niihin nuoriin, joiden elämäntilanteessa katsotaan etsivän nuorisotyön kontaktin kautta tapahtuneen muutos. Nuori on löytänyt opiskelu- tai koulutuspaikan tai päässyt työkokeiluun tai saanut oppisopimus- tai työpaikan. Vaikuttavuudeksi voidaan tilastoida se, kuinka moni etsivän nuorisotyön asiakas on sijoittunut tällä tavalla. Vaikuttavuus nuorisotyöttömyyteen saattaa myös alkaa näkyä pitkällä tähtäimellä.

Tämän tutkimuksen aineiston perusteella voi kuitenkin väittää, että tämä määrällinen



mittaaminen ei välttämättä anna oikeaa kuvaa etsivän nuorisotyön vaikuttavuudesta. Ensisijaiseksi vaikuttavuudeksi olisi nimittäin nähtävä etsivän nuorisotyön kohde-ryhmänuoren kanssa tehty työ, joka vahvistaa häntä opiskelu- tai työvoimahallinnon palveluiden hakijaksi, mikä ilman etsivää nuorisotyötä ei ehkä koskaan olisi toteutunut. Seuraavan lainauksen kuvaus antaa tästä esimerkin.

Nyt tää nuorisotakuu on ollu todella hyvä ele siihen, ett me pidetään nuorista huolta, mut se ei oo minkäänarvonen, ett sanotaan, ett kolmen kuukauden aikana ihminen pääsee kouluun, kurssille, työllistyy tai jotain muuta, kun sitten kun mä kohtaan sen nuoren, niin okei, me voidaan laittaa hänet nyt, ett sä lähdet sinne kurssille, mut jos hänellä on mielenterveysongelma ja hän ei uskalla avata edes omia laskujaan, koska hän on sotkenu elämänsä hirveeseen kaaokseen, ja häneltä puuttuu ihmissuhteet ynnä muuta, niin se on aivan sama, ett mä ohjaan hänet kurssille; ole hyvä, mene kurssille. Nyt sun elämä lähtee sujumaan. Ja toisaalta nuori, jolla on esimerkiks koulu tai ammatti tai työ, niin häneltä saattaa puuttuu sosiaalinen verkosto niin, ett hän on oikeesti todella vaarassa siinä omassa elämässään voida hyvin huonosti. Eli siis se, että on hienoa, ett laitetaan semmosii tavoitteita, ett jokaiselle koulupaikka ja muuta. Mutta se mikä siin näyttäytyy meille, niin ensin pitää tehdä tosi paljon töitä, ennen ku se nuori ehkä on siinä kunnossa, ett hän sen koulupaikan ottaa.

Nuoressa ei tästä huolimatta välttämättä heti näy vaikuttavuutta nuorisotakuun mukaisessa mielessä. Nuori saattaa eri syistä esimerkiksi keskeyttää opiskelun löydetyssä koulutuspaikassaan, keskeyttää työkokeilun, oppisopimuksen tai lopettaa työpaikassa. Vaikuttavuuden arvioinnissa on tämän vuoksi keskeistä ottaa huomioon nuorisolain pykälän 7b mukainen etsivän nuorisotyön tehtävä ”edistää nuoren kasvua ja itsenäistymistä sekä hänen pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille”. Jos nuoren valmiuksia päästä koulutukseen ja työmarkkinoille ei paranneta, on todennäköisempää, että nuoressa ei nähdä tätä vaikuttavuutta myöhemminkään. Etsivän nuorisotyön ja nuorisotakuun välisen suhteen tarkasteluun palataan tutkimuksen tämän osan viimeisessä, kolmannessa luvussa.

Etsivän nuorisotyön asiakasprossista voidaan havaita myös vaikuttavuutta mahdollisesti indikoivia tai ennakoivia vaikutuksia. Vaikutuksilla tarkoitetaan tässä Hyttisen määritelmän mukaan nuorisotyön interventioista johtuvia seurauksia. Ne voivat olla luonteeltaan myönteisiä tai kielteisiä, odotettuja, toivottuja ja ei-toivottuja (Hyttinen 2007). Toimintatutkimuksen aikana etsivää nuorisotyötä tekevät viittasivat toistuvasti näihin vaikuttavuuden arvioinnissa näkymättömäksi jääviin työnsä puoliin.

Keskustelija 4: Se on vaan joku yks numero lisää, mutta se ei oikeesti oo semmoinen niinku, missä sitä etsivää työtä on toteutettu.

Keskustelija 1: Ja sekin vielä, että tosiaan se [nuoren] tavoite ei oo mikään semmoinen, minkä vois välttämättä siihen määrittää tosta vaan.

Keskustelija 4: Ei, koska se tavoite on monesti sellainen, se voi toisaalta myös olla niin



laaja, jos nuoren kanssa hoidetaan ihan kaikki asiat, niin sit se tavoite vois olla vaan joku semmoinen parempi elämä. Tai just elämän hallinnan vähän niin kun vähän niinku raiteilleen.

Keskustelija 3: Tämähän on tavallaan se, että sieltähän puuttuu kokonaan, jos miettii sitä raksiosastoo, niin sieltä puuttuu kokonaan semmoinen vaihtoehto. Tietenkin vois laittaa elämänhallinnasta keskustelu tai niin kun elämän arkijuttujen...

Keskustelija 2: Niin, se mikä on se kaikista yleisin.

Keskustelija 1: Ei semmoista vaihtoehtoo oo siellä [PARentissä]. Se ei kiinnosta kettään. Se ei tuota mitään niin kun se kohta.

Tämä etsivän nuorisotyön tilanne saa ymmärrystä osakseen yhteistyökumppaneiden osalta.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Jos se on semmosta, että kun ne kaikki tietää, ett ne tekee pahuksen tärkeätä työtä, ja kaikki tietää, ett pelastetaan elämiä, mut että [jos] sä et pysty kuvaamaan etkä osoittamaan sen vaikuttavuutta, niin sehän on hirveän ahdistavaa myös sille työntekijälle.

Vaikutuksen ja vaikuttavuuden välinen ero tuli tämän toimintatutkimuksen aikana esille esimerkiksi sitä kautta, että aineistossa kuvataan usein etsivän nuorisotyön asiakasprosessin vaikutuksia. Seuraava lainaus on tästä hyvä esimerkki.

[Nuori] saa sähköt takaisin asuntoonsa, onnistuu vastaamaan puhelimeen, myöhästyy harvemmin sovituista tapaamisista tai myöhästyy vähemmän sovitusta tapaamisajasta, ei tule paikalle, mutta ilmoittaa asiasta, ei puhu tapaamisissa edelleenkaan, mutta tulee tällä kertaa itse paikalle, tulee mukaan järjestettyyn ryhmätapaamiseen, avaa oman postin, onnistuu löytämään oikean kaupan, jossa kaupungin ruokaseteliä voi käyttää tai alkaa huolehtimaan omasta ulkonäöstään enemmän.

Etsivän nuorisotyön asiakasprosessin vaikutuksia voivat tutkimusaineiston mukaan olla myös se, että nuori saa jätettyä toimeentulohakemuksen, onnistuu selvittämään linja-autoaikatauluja tai saa siivottua omassa asunnossaan. Näiden lisäksi kuntouttavista muutoksista tutkimusaineistossa kertovat, että nuori on löytänyt paremman unirytmän, ahdistus- paniikki- ja masennusoireet ovat vähentyneet, humalajuominen on vähentynyt, suonensisäisten huumeiden käyttöön on saatu aikaan katko tai nuoren velkojen järjestely on saatu aloitettua. Jotkut näistä vaikutuksista saattavat ennakoida vaikuttavuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikutukset edistävät asiakasprosessissa olevan nuoren itsenäistymistä ja yhteiskunnallista aktivoitumista, kuten pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tekevän sanoin:



Nuorethan putoo usein siitä suorittamisen kehästä syystä tai toisesta, niin sen takia etsivän nuorisotyön on aivan turha odottaa nopeita, vaan olla enemmänkin se, joka ottaa kiinni ja kannattelee, kunnes lähtee. Ett se on oikeestaan pakko sisäistää. Mutta siinä on sellanen ongelmakohta, mikä tulee sitte suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan, on se, että odotetaan nopeita tuloksia.

Ruotsalaistukijat Nilsson ja Wadeskog puhuvat tässä yhteydessä niin sanotusta viivevaikutuksesta. Tämä tarkoittaa sitä, että etsivässä työssä menee usein tovi ennen kuin tuloksia työn onnistumisesta voidaan nähdä – jos tuloksia ylipäättään on tulossa. Tämä on suuri ongelma, sillä nykypäivän poliittinen järjestelmä perustuu yleisesti vuosittaiseen talousarvioon. Nilsson ja Wadeskog kehottavatkin siksi perustamaan niin sanotun sosiaalisen investointijärjestelmän, jossa toimenpidekirjauksia voidaan tehdä jälkikäteen, aivan kuten muihinkin toimintoihin tehtyjen investointien tapauksessa. Samalla he problematisoivat myös eri toimijoiden (esimerkiksi sosiaalitoimi, työvoimatoimisto, vakuutuskassa) välistä ”syöttöputkiajattelutapaa”, jossa ei aina nähdä, että yhdelle toimijalle koituva pieni kustannus voi tuoda suuria säästöjä muille toimijoille (Nilsson ja Wadeskog 2008, RiF 2010).

2.2. Näkymätön työ seurattavissa olevaksi suureksi

Yllä esitetty viittaa siihen, että etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arviointia saattaisi hyödyttää se, että alan toimintaa kunnan tukipalveluna osana yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien kanssa tehtävää työtä kuvattaisiin laatujärjestelmän avulla. Tämän lisäksi olisi erityisen tärkeää saada aikaan mittaristo, joka keskittyy asiakasprosessin laatuun.

Tähänastisessa etsivän nuorisotyön tuloksellisuuden arvioinnissa ja vaikuttavuuskeskustelussa kumpikin näistä ulottuvuuksista on saanut varsin vähän huomiota. Tämä saattaa juontua ensinnäkin siitä, että etsivän nuorisotyön perusajatukseen ei kuulu korostaa omaa ammattiroolia. Toisena tekijänä voi olla etsivän nuorisotyön asiakasprosessin luonne ihmissuhde- ja vuorovaikutustyönä, jossa oleellista on se, ettei työntekijän asiantuntijarooli eikä nuoren asiakasrooli korostuisi asiakassuhteen aikana. Näistä ammattialaa luonnehtivista arvoista ja toimintatavoista ei tarvitse luopua jatkossakaan.

Etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta koskevaa keskustelua saattaisi kuitenkin selkiyttää se, että toimintaa kuvattaisiin laatujärjestelmän avulla. Etsivän nuorisotyön laadun kannalta oleellinen työn prosessiulottuvuus tulisi erityisesti huomioida niin, että sen kuvauksesta olisi erotettavissa asiakkaan ja työntekijän omat roolit ja vastualueet.

Etsivän nuorisotyön toiminnan laatu kuvaus vaikuttaa keskeiseltä, toistaiseksi alan vaikuttavuuskeskustelusta puuttuvalta ulottuvuudelta. Toiminnan laatua kuvaamalla voitaisiin nykyistä paremmin osallistua alan tunnettavuutta koskevaan keskusteluun, joka on tärkeä työtä jäsentävä tekijä sekä toimijoille itselleen että etsivän nuorisotyön yhteistyökumppaneille ja muille sidosryhmille:

Osittain varmasti etsivän nuorisotyön tuoreudesta johtuen, työmuotoa ei aina mielletä toimivaksi ja oikeaksi työksi yhteistyökumppaneiden keskuudessa. Vaatisi tuttuuden ja



työn tunnettavuuden lisäämistä, jotta etsivää nuorisotyötä osattaisiin hyödyntää osana palveluita, joita nuorelle tarjotaan.

Etsivä nuorisotyö on tullut verkostolle tutuksi pikku hiljaa. Nyt tiedetään, että kunnassamme tällainenkin palvelu on. Vielä emme ole päässeet siihen tilanteeseen, jossa meidät kutsuttaisiin automaattisesti esim. verkostopalaveriinhin nuoren tilanteesta. Aina täytyy kutsua itse itsensä mukaan ja muistutella omasta olemassa olostaan. Uskon kuitenkin, että kun tätä linjaa sitkeästi jatkaa niin pian jo muistavatkin kutsua.

Etsivästä nuorisotyöstä on erilaisia oletuksia ja mielipiteitä eri viranomaisilla. Siksi itse etsivää nuorisotyötä tekevällä on oltava vankka käsitys omasta työstään ja oman työn rajaamisesta.

Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että nuorisotyössä on laatua tarkasteltu kehittämisenäkökulmana suhteellisen vähän. Nuorisotyön laatuajattelun kehittämistä asiakaslähtöisyyden (nuorten) näkökulmasta edustavat välillisesti sellaiset tutkimukset, joissa on tarkasteltu nuorisotyön laajempia kehittämissuunnitelmia, esimerkiksi kunnan strategia-työskentelyä ja sen tapoja huomioida nuoren kuntalaisen vaikuttamismahdollisuuksia kunnassa tai jossakin nuorisotyön palaverissa (ks. esim. Gretschel & Kiilakoski 2007; Gretschel 2011). Laadun kuvausta ja kehittämistä sivutaan myös nuorisotyön kehittämistä koskien monikulttuurisen nuorisotyön kehittämistyön kautta (Honkasalo & Kivijärvi 2011). Tutkimuksia, joissa nuorisotyötä katsotaan laatuajattelun perusajatusten läpi niin, että asiakaslähtöisyyttä ja työprosesseja kuvataan ja arvioidaan nuorisotyön ammattilaisen näkökulmasta, on tehty huomattavasti vähemmän. Kyseisen tutkimus- ja kehittämisenäkökulman esilläpito on ollut yksittäisten tutkimusten varassa (Cederlöf 2004; 2005; 2007; Soanjärvi 2007; 2011).

Laatua nuorisotyön toiminnan ohjauksen kuvaamisen kautta tarkastellut Petri Cederlöf ehdottaa, että toiminnan laadun muodostumista voitaisiin jäsentää seuraavasti. Ensinnäkin työyhteisössä tulee jäsentää se, kuka tekee, mitä tekee ja kenelle tehdään. Työyhteisön tulee hahmottaa oma identiteettinsä, päätehtävänsä ja asiakkaansa. Tämän jälkeen tulee selvittää, miksi, minkälaisiin tarpeisiin ja syihin perustuen tekeminen ohjautuu tietyllä tavalla ja miten käytetyt menetelmät ja työskentelytavat ovat yhteydessä näihin syihin. Cederlöfin mukaan työyhteisön tulee myös kuvata tulevaisuuteen liittyvät tavoitteensa, se mihin toiminta on menossa. Tämä tulee suhteuttaa realistiseen kuvaukseen työyhteisön voimavaroista tarkasteluhetkellä. (Cederlöf 2004.)

Laatukuvauksessa työyhteisö profiloi aktiivisesti omaa toimintaansa. Keskeistä on, että työyhteisön keskinäinen viestintä toimii. Oman toiminnan profilointi on pitkäjänteistä työtä, jossa keskeistä on kuvata tavoitteet sekä luoda niiden toteuttamiseksi vuotuinen suunnitelma (Åberg 1989). Toiminnan kuvaus ja sitä koskeva vaikuttavuusmittariston luominen ovat etsivän nuorisotyön johdon tehtäviä yhteistyössä etsivää nuorisotyötä käytännössä tekevien kanssa.

Nuorisotyön tutkimukseen verrattuna on laatua ihmistyön kehittämisen kannalta tarkasteltu jonkin verran enemmän sosiaali- ja terveydenhoidonalan tutkimuksissa (ks.



esim. Grönroos 1990; Åberg 1989; Leino-Kilpi 1994; Särkelä 1994). Vastaava etsivän nuorisotyön työn sisältöjen ja asiakasprosessin arviointi saattaisi olla yksi suunta, jota kautta myös etsivän nuorisotyön, ja laajemmin koko nuorisotyön, toiminnan laatua koskevaa kuvaustapaa tai -mallia voitaisiin lähteä kehittämään. Tätä tarkoitusta varten lainataan seuraavassa etsivää nuorisotyötä koskevan laatuajattelun kehyksiksi kyseisiä hyvinvointipalveluasiakasprosessiin kiinnittyvän laatuajattelun perusajatuksia. Tarkastelu toteutetaan etsivän nuorisotyön ammattilaisen näkökulmasta.

Hyvinvointipalvelut muodostuvat usein työntekijän tekemästä työstä ja asiakkaan osuudesta prosessissa, jossa molemmat toimivat jollakin tavoin suhteessa toistensa tekoihin (Särkelä 1994; Jalava & Virtanen 1996). Etsivän nuorisotyön yhteydessä kyse on myös tekemättä jääneistä teoista. Vaihtoehtoista mielekkäin ei liene se, että etsivän nuorisotyön asiakasprosessista raportoitaisiin kaikki, mitä nuoren kanssa tehdään. Vaikuttavuuden arviointikeskustelun lähtökohtana voitaisiin sen sijaan pitää etsivän nuorisotyön luonnetta ihmissuhde- ja vuorovaikutustyönä. Tällöin työn arvioimisessa voitaisiin mahdollisesti hyödyntää kriteereitä, joita käytetään yleisemmin palvelutyön yhteydessä. Tätä kautta arvioinnin keskeisiä lähtökohtia olisivat esimerkiksi se, että palvelut ovat enemmän tai vähemmän aineettomia, että ne ovat tekoja ja prosesseja, jotka tuotetaan ja kulutetaan tiettyssä määrin samanaikaisesti, ja että asiakas osallistuu merkittäväällä tavalla palvelukokonaisuuden tuotantoon (ks. esim. Grönroos 1990). Eräs palvelutyön arvioimisen lähtökohta on vielä se, että asiakkaalle tulisi myös tarjoutua mahdollisuus osallistua saamansa palvelun arviointiin.

Asiakkuusprosessin laatu on tässä yhteydessä hyvin suurella määrällä sitä, mikä prosessissa on aineetonta. Tämä tarkoittaa sitä, että prosessin laatu ei seuraa mistään mitattavasta vaikuttavuudesta vaan se määräytyy ensi sijassa asiakkaan kokemuksen pohjalta. Kokemukset puolestaan todentuvat työprosessin eri vaiheiden aikana kiinnittyessään prosessin aikaisiin tekoihin. Asiakkuusprosessiin sisältyy eri määrä niin kutsuttuja ”totuuden hetkiä”, tilanteita joissa asiakas ja työntekijä ovat kontaktissa keskenään (Grönroos 1990).

Etsivän nuorisotyön kontaktia luonnehtii asiakkuusprosessin eri vaiheissa ennakkoimattomuus. Kaikkein vahvinta ennakoimattomuus on ehkä alkukontaktin luomisen aikana, mutta se luonnehtii eri muodoissaan etsivän nuorisotyön prosessia läpi koko asiakassuhteen. Käytännössä ennakoimattomuus voi tarkoittaa muun muassa sitä, että asiakas ei tule sovitusti paikalle – mitä tapahtuukin varsin usein. Se kontaktin erityispiirre, että palvelu ”tuotetaan” samanaikaisesti kun se ”kulutetaan”, on laadun arvioinnin kannalta ehkä keskeisin ja samalla hankalimmin tavoitettava osa. Kysymyksenä on koko ajan se, milloin tapahtui jotakin, kun jotakin ehkä tapahtui ja mitä silloin tapahtui.

Asiakasprosessin aikana asiakas on myös osa itse palvelun muotoutumista, eikä hänen siten suinkaan ole palvelun passiivinen vastaanottaja (Soveltaen Jalava & Virtanen 1996). Etsivässä nuorisotyössä varsin usein kohdattava passiivinen asiakas saattaa hyvinkin olla passiivisuudellaan asiakasprosessin dominoivin tekijä. Itse asiassa asiakas, joka näin on aktiivinen passiivisuudellaan, on tutkimuksen mukaan etsivässä nuorisotyössä hyvin



tyypillinen. Työskentely aktiivisesti passiivisen nuoren kanssa vaatii työntekijältä vahvaa ammatillista työtettä. Tilanteen kululla – kontaktin samanaikaisella tuottamisella ja kuluttamisella – on suuri merkitys siihen, miten asiakas kokee asiakassuhteen laadun. Seuraava lainaus on ote erään asiakasprosessin kulun kuvauksesta, nuorta koskevista havainnoista.

Nuori tulee huoneeseen, ei sano mitään, eikä katso huoneissa olijoista ketään. Hän istuu penkillä kumartuneena niin, että voi nojata kyynärpäillään jalkoihinsa. Koko tapaamisajan hänellä on puseron huppu päässään, (kuin suojana, miltä?) hartiat lyyssä ja katse maahan kohdistuneena. Enimmäkseen nuori ei vastaa mihinkään hänelle osoitettuun kysymykseen. Kun hän vastaa, hän vastaa yleensä ”ei”. Hän saattaa todeta, että jokin asia on ”ei” (käy) tai hänelle jo ehdotettu asia on ”ei” (sovi nyt), Hänelle ehdotettava toinen vaihtoehto ”ei” (myöskään käy) tai hän ei tiedä (käyköhän se). Lopulta koko tilanne on ”ei” (ei kiitos!). Nuoren ruumiinkieli on alkanut osoittaa merkkejä, että hän voisi jo lähteä. Hän on noussut ja kävellyt penkiltään huoneesta pois vievälle ovelle, jonka edessä hän seisoo selin huoneesta oleviin nähden pitäen kättä oven kahvalla. (Kenttäyömuistiinpanot II)

2.3. Kehittämistarpeena työn laadulliset mittarit

Vaikuttavuuden arvioinnin kannalta olisi tärkeää kuvata etsivän nuorisotyön asiakasprosessin laatu molempien osapuolten, nuoren ja työntekijän näkökulmasta. Nuoren kannalta tulisi kuvata hänen ”asiakastyytyväisyyttään”, sitä miten hän on kokenut asiakkuusprosessin. Missä määrin hän kokee saaneensa riittävästi neuvoja omaa tilannettaan koskien, ja missä määrin hän on kokenut olleensa oman tilanteensa selvittämisen subjekti? Nämä kysymykset muodostavat kriteerin, joka määrittää etsivän nuorisotyön nuorisolähtöisen työtteen onnistumisen.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Jos he tekis jotain tällaista asiakastyytyväisyysmittausta ja mittaisi sitä varsijanalla esimerkiksi, että miten se, miten itte on kokenu, onko saanut tukea ja apua, että miten sä koet elämänlaadun varsijanalla? Ja sitten esimerkiksi eri elämänlaadun osa-alueet, sosiaaliset suhteet tai psyykinen vointi, fyysinen vointi tai elämänhallinta tai jotain tällasia. Voisi [...] pistää esimerkiksi ensimmäisellä tapaamisella, miten itte kokee sen. Ja sit vaikka viidennen tapaamiskerran jälkeen, niin näinhän sitä pystyy sitä vaikuttavuutta hyvinkin näppärästi.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Mä mietin tätä vaikuttavuuden mittaamista, niin jotain omahoitokuviotakin voisi ajatella. Että mitä nyt jo tekee, sit voisi palata sen nuoren kanssa, että hei, katos, tää me täytettiin silloin viimeksi, että katotaan nyt. Että hei, sä oot saanut nämäkin nyt, waude. Ja nimenomaan positiivisen ja kannustavan kautta, eikä ongelmakeskeisesti, et voi voi, vieläkö sulla on maksamatta, tai vieläkö sää käytät rahaa liikaa. Koko ajan se ote, että mitä osaa jo tehdä.

Etsivää nuorisotyötä tekevän kannalta tulisi kuvata, kuinka työntekijä onnistuu edellytysten luoja ja mahdollistajan roolissaan. Tässä vaikuttavuusarvioinnin yhtenä

työkaluna ja mittariston kehittämisen pohjana saattaisi toimia etsivän nuorisotyön tapa kuvata omaa asiakasprosessiaan sen eri vaiheiden kautta. Tutkimuksen ensimmäisessä luvussa on kuvattu Kaartinen-Koutaniemen (2012) jäsenystapaa soveltaen etsivän nuorisotyön asiakasprosessin eri vaiheet. Tässä tutkimuksessa asiakasprosessi päädyttiin kuvaamaan kahdeksan vaiheen kautta: kartoitus, kontakti, motivointi, työskentely, ohjaaminen/poluttaminen, vieroitus, lopetus ja ”lopetus”. Olennaista tässä jäsenystavassa on, että työn laadullisessa reflektoinnissa keskitytään sekä prosessiin kokonaisuudessaan että erittelevästi sen yksittäisiin vaiheisiin. Työn laadun mittaamiseen käytetään onnistuneiden ja epäonnistuneiden tekijöiden kirjaamista. Molempien kohdalla pyritään nimeämään tekijät, jotka nähdään osana prosessia. Tämän jälkeen pyritään onnistuneiden käytäntöjen ”parastamiseen”. Vastaavasti epäonnistuneiden tekijöiden kohdalla pyritään löytämään korjausliike, jolla estettäisiin toimimattoman työskentelytavan toistuminen.

Taulukko 3. Etsivän nuorisotyön asiakasprosessin vaiheiden monipaikkainen laatukortti.

Etsivän nuorisotyön asiakasprosessin vaiheet	Työntekijän / työparin reflektio omasta roolistaan työn eri vaiheissa	Työntekijän / työparin reflektio asiakkaan tilanteen edistymisestä työn eri vaiheissa	Nuoren palaute asiakassuhteesta / asiakas-tyytyväisyys	Yhteistyökumppaneiden / nuorten ohjaus- ja palveluverkoston huomiot asiakkaan palveluohjautumisesta
KARTOITUS				
KONTAKTI				
MOTIVOINTI				
TYÖSKENTELY				
OHJAAMINEN / POLUTTAMINEN				
VIEROITUS				
LOPETUS				
”LOPETUS”				
Etsivän nuorisotyön asiakasprosessin kokonaisuudessaan	Työntekijän / työparin reflektio omasta roolistaan asiakasprosessin alussa ja lopussa	Työntekijän / työparin reflektio asiakkaan tilanteen edistymisestä asiakasprosessin alussa ja lopussa	Nuoren palaute asiakasprosessin alussa ja lopussa	Yhteistyökumppaneiden / nuorten ohjaus- ja palveluverkoston huomiot asiakkaan palveluohjautumisen alussa ja lopussa

Edellisessä taulukossa esitetty jäsenyys etsivän nuorisotyön asiakasprosessista ei luonnollisesti voi tyhjentävästi tavoittaa sen toteutumista käytännössä. Kaartinen-Koutaniemen sanoja lainaten: ”työprosessin jäsentäminen vaiheiksi on eri asia kuin varsinainen työn tekeminen asiakkaan kanssa”. Asiakasprosessi ei etsivässä nuorisotyössä myöskään etene jäsenyyksen mukaan suoraviivaisesti vaan prosessin vaiheet menevät enemmin limittäin, voivat olla pysähdyksissä tai mennä taaksepäin. Kunkin nuoren asiakasprosessi on erilainen (Koutaniemi-Kaartinen 2012, 69). Jäsenyysmallin ideana on suunnata huomiota siihen, että etsivän nuorisotyön asiakasprosessissa rakentuva



laatu (aineettomuus) ei synny tyhjästä vaan konkreettisesti asiakasprosessiin kuuluvien eri osapuolten tekemien valintojen ja käytännön toimien kautta. Tämän puolen tarkasteleminen etsivän nuorisotyön asiakasprosessista on hyödyllistä asiakasprosessin laadullisia mittareita mietittäessä.

Edellä esitetyn jäsenmallin toisena ideana on suunnata huomiota asiakasprosessin eri osapuolten näkökulmien vertailuun. Vertailu tuo asiakkuusprosessin tarkasteluun ulottuvuuden, jolla sekä onnistuneiden että epäonnistuneiden tekijöiden osuutta asiakkuusprosessissa voidaan paikantaa paremmin. Vertailu voitaisiin tässä yhteydessä ymmärtää ryhmätyökaluna, jota käytetään kehittämistyön välineenä. Kehittämisen kohteena ovat siis etsivän nuorisotyön asiakasprosessi ja sen kehittäjiä asiakasprosessin taulukossa nimetyt neljä eri osapuolta. Jäsenmalli ohjaa kutakin neljää toimijaa reflektomaan omaa osuuttaan asiakasprosessissa. Reflektoinnin tarkoituksena on selvittää ja paikantaa se, mistä asiakkaan hyöty syntyy, mitä ovat olleet tätä edistävät tai estävät tekijät asiakasprosessissa. Tämän jälkeen jäsenmallin neljää eri prosessia voidaan vertailla keskenään. Prosessien vertailun tarkoituksena on selvittää, missä suhteessa ne eroavat toiminnaltaan ja mahdollisesti tehokkuudeltaan. Vertailua voidaan jatkaa selvittämällä, mihin mahdollisiin eri prosessien taustalla oleviin, esimerkiksi arvolähtökohtaisiin, rakenteellisiin, toimintakulttuurisiin tai suoritelaskennallisiin tekijöihin ja toimintatapoihin erot voivat paikantua. Tämä jäsenmalli on heuristinen sovellus Tuomisen (1993) vertailevasta kehitystyöstä kahden työorganisaation välillä. (Ks. myös Jalava & Virtanen 1996.)

Vertailua voi olla hyvä tehdä myös etsivän nuorisotyön kotimaista kenttää laajemmin. Esimerkiksi Norjassa etsivässä nuorisotyössä on käytössä laadun kehittämistyön välineenä nuorelta saatava asiakaspalaute (Renberg 2013b). Kehittämisenäkökulmaksi tässä avautuu Norjan malliin tutustuminen, tutkimus ja sitä mallintava kokeilu. Miten tämä malli toimisi osana etsivän nuorisotyön laadun kehittämistyötä ja mahdollisesti tuloksellisuuden arviointia Suomessa?

3. NUORISOLÄHTÖINEN ETSIVÄ TYÖOTE ≠ NUORISOTAKUU

Tässä luvussa pohditaan etsivän nuorisotyön suhdetta nuoren sosiaalisen vahvistamisen tehtävään osana vuoden 2013 alussa voimaan astunutta nuorisotakuuta. Kuvitteellisen keskustelun keskustelijoina asetetaan kolme tahoa, jotka julkisessa keskustelussa keskeisesti kiinnitetään osaksi nuorisotakuuta. Näistä tahoista ensimmäinen on valtio nuorisotakuun räätälöijänä. Toisena keskustelijatahona ovat nuorisolain (72/2006) uuden 7. pykälän mukaisesti sosiaalisen vahvistamisen piiriin määritellyt alle 29-vuotiaat nuoret, jotka kuuluvat myös nuorisotakuun piiriin. Kolmantena keskustelijana on etsivä nuorisotyö, joka kunnan tukipalveluna nähdään osana nuorisotakuuta. Eri tahojen vastauksia eritellään sen roolin mukaisesti, joka kullekin taholle on keskustelussa



mahdollista rakentaa suhteessa nuorisotakuuseen. Keskustelu näyttää, minkälainen eettinen jännite rakentuu etsivän nuorisotyön perustehtävän ja sille nuorisotakuun osana asettuvan tehtävän välille.

Valtion lainsäädännön kannalta nuorisotakuun taustalla on kotimainen ja ulkomainen keskustelu nuorten syrjäytymisen ehkäisemistä turvaamalla nuorten aktiivinen kansalaisuus sekä pääsy koulutukseen ja työhön. Syrjäytymisen ehkäisykeinona nähdään muun muassa subjektiivinen oikeus toisen asteen koulutukseen. Tämän oikeuden toteuttamiseksi on etsitty erilaisia keinoja nuorten koulutukseen ohjaamiseksi ja koulutuksen suorittamisen tukemiseksi. Suomessa tähän on käytetty yhteiskunta- ja koulutustakuuta alkaen vuodesta 2006. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa tätä tarkoitusta varten on käytetty suomalaiseseen järjestelmään verrattavissa olevaa nuorisotakuuta. (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010, 14.)

On kuitenkin osoittautunut, että subjektiivisesta oikeudesta ja nuorisotakuun toteuttamisesta huolimatta osa nuorista jäi ilman toisen asteen koulutuspaikkaa. Tästä havainnosta on saanut alkunsa keskustelu nuorten ulkopuolisuudesta ja sosiaalista vahvistamista koskevan käsitteistön luominen. Suomessa sosiaalisen vahvistamisen tarpeessa olevia nuoria tarkastellaan yleisimmin koulutuksen ja työelämän ulkopuolisina nuorina. Ruotsissa ja Tanskassa ulkopuolisuutta tarkastellaan sosiaalisesta, taloudellisesta, koulutuksellisesta ja työelämän näkökulmista. Norjassa tuen tarpeessa olevien nuorten ulkopuolisuudelle on määritelty kuusi aluetta: sosiaalinen, koulutuksellinen, työelämän, taloudellinen, oikeudellinen ja terveydellinen ulkopuolisuus. (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010, 14.)

Subjektiivisen oikeuden, nuorisotakuun ja ulkopuolisuus-seurannan kautta järjestelmää on eri maissa kehitetty edelleen. Tämä on johtanut nuorten koulutukseen ja työelämään sijoittumisen seurantaa koskevien lakien säätämiseen. Suomessa tällaisia nuorten elinoloihin suoraan vaikuttamaan pyrkiviä lainsäädännöllisiä toimia ovat olleet muun muassa säädökset etsivästä työparitoiminasta (2007), nuorten ohjaus- ja palveluverkostosta, etsivästä nuorisotyöstä kunnassa (2010) ja uusimpana nuorisotakuusta (2012). (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010, 14.)

Tuen tarpeessa oleva nuori näyttäytyy siten valtion näkökulmasta katsoen monialaisena yhteiskunnallisena riskinä. Syrjäytyminen nähdään uhkana nuorelle itselleen, hänen perheelleen ja lähipiirilleen. Nuorten syrjäytyminen nähdään myös heikentävän hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta (Sisäasianministeriön julkaisu 16/2008). Riskiä pyritään näiden nuorten kohdalla ottamaan haltuun muun muassa nuorisotakuulla, jonka yhdeksi osaksi etsivä nuorisotyö määritellään. Nuorisotakuulla tarkoitetaan sitä, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaa viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta (www.nuorisotakuu.fi).

Miten tukea tarvitseva nuori itse sitten määrittelee oman tilanteensa? Kun etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorelta tässä rakennetussa keskusteluasetelmassa kysytään: ”miten yhteiskunta kutsuu sinua”, nuoren vastaus on: ”en tiedä (vielä)”. Nuoren



vastaus kuvaa sitä ristiriitaa, joka rakentuu, kun sosiaalisen vahvistamisen tarpeessa olevasta nuoresta keskustellaan yhtäältä nuorisotakuun ja toisaalta etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorena.

Nuorisolain mukaan etsivällä nuorisotyöllä on keskeinen osa sosiaalisen vahvistamisen toiminnassa ja siinä kuin resursseja kohdennetaan tuen tarpeessa oleville nuorille. Nuorisolain 2. pykälän 3. kohdan mukaan sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sosiaalinen vahvistaminen on kohdennettua toimintaa, joka keskittyy syrjäytymisen kannalta riskiryhmässä oleviin nuoriin. Etsivän nuorisotyön tehtävä on tässä yhteydessä lain mukaan kaksivaiheinen. Tuen tarpeessa oleva nuori tulisi yrittää ensin tavoittaa, ja toiseksi tällaiselle nuorelle tulisi pyrkiä löytämään apua. (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010.)

Etsivän nuorisotyön nuorisolähtöisen työotteen kannalta on haasteellista se, että kohderyhmää kutsutaan syrjäytymisen kannalta riskiryhmässä oleviksi nuoriksi. Nuoren elämäntilanteen tarkastelu ”yhteiskunnallisena riskinä” ei välttämättä tuota etsivän nuorisotyön kohderyhmänuoressa sosiaalista vahvistumista tukevaa käsitystä itsestä. Etsivää nuorisotyötä tekevän sanoja lainaten:

No, mietipä omalle kohdalle, jos sua kutsuttais syrjäytyneeks nuoreksi, tai syrjäytymisvaarassa olevaks. Mitä se jo valmiiks antaa sun itsetunnolle tai itsearvostukselle. [...] Totta kai meidän pitää, kun me puhutaan etsiväs työssä yhteistyötaholla ja yleisellä tasolla ja päättäjille ja ammattilaisille, niin pakkohan meidän on jollakin nimellä kutsua niitä nuoria. Mutta ehkä se voisi olla jotenki sit semmonen ”sosiaalista vahvistumista kaipaavat nuoret” tai ”tarvitsevat nuoret”. Sekää ei oo ihan täydellinen termi. Tai ehkä sit vaan semmonen, ett nuoret, jotka tarvii, kokee tarvitsevansa tukea ja apua. [...] Varmaan eri asia on, ett miten me puhutaan ammattilaisten kanssa siitä. Mut sitte, eihän mun esitteessä lue, että oletko syrjäytynyt nuori. Enkä mä puhu vanhemmille, että jos nyt sust tuntuu, ett sun lapsi on syrjäytymisvaarassa, ota yhteyttä. Mun mielest on tärkeää, että etsivä työ, tää on matalan kynnyksen toimintaa, ja pitää olla, ja että me markkinoidaan sitä niin, ett se ei leimaa niitä nuoria, ketä meidän kans sitte työskentelee. Että mä ainaki puhun yleisesti, vaan ett jos tarviit tällasiin ja tällasiin asioihin apua ja tukea, ota yhteyttä etsivään nuorisotyöntekijään. En missään tapauksessa käytä asiakkaille tai vanhemmille tai näin tällasia sanoja, ku syrjäytynyt nuori.

Yhteiskunnallisen keskustelun tapa kutsua etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorta syrjäytyneeksi on siis ongelmallinen. (Ks. myös *Yle uutiset* 5.9.2013 ja *Yle uutiset* 19.9.2013b.)

Nuorisotakuun työvoimapoliittisena kysymyksenä on se, miten nuorisotyöttömyyteen puututaan. Laissa säädetään erikseen tilanteista, joissa nuoren on hakeuduttava aktiivisesti koulutukseen tai töihin. Työttömyysturvalaissa säädetään muun muassa alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten velvollisuudesta osallistua yhteishakuun työmarkkinatuen saamisen edellytyksenä. Työttömyysturvalaissa säädetään myös alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten velvollisuudesta osallistua työllistämistä edistäviin palveluihin työttömyysetua saadakseen (Hallituksen



esitys eduskunnalle 2010). Kuten on jo aiemmin todettu, etsivä nuorisotyö taas puolestaan kiinnittyy osaksi nuorisotakuun toteuttamista nuorisolain mukaisesti kunnan tukipalveluna, joka auttaa tuen tarpeessa olevaa nuorta ”sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010).

Vaikka etsivä nuorisotyö on näin asetettu nuorisotakuun kättilöksi, ei alan nuorilähtöisen työmuodon ensisijaisena lähtökohtana ole tuen tarpeessa olevan nuoren työvoimapolitiittinen ohjaus. Asiaa konkretisoi tutkimusaineiston ääni, jonka mukaan ensisijaisena lähtökohtana on asiakkaan näkemys omasta tilanteestaan:

[Kun työtä tehdään, niin koitetaan löytää tai lähteä liikkeelle] siitä jostain hyvästä asiasta hänen elämässään. Mutta tuota, ei se nyt oo sen takia, jotta niinku yhteiskunta ja työkkäri ja kaikki muut niin kun näyttäis paremmalta. Ehkä se voi jollekin, se voi olla se juttu se työ tai opiskelupaikka. Mutta me ei kuitenkaan lähetä siitä, että sen täytyy olla se, koska se on yhteiskuntanormi. Eli jos nuori, esimerkiksi sanoo, että se nyt elää perintörahoilla ja sitä ei huvita. Se ei aio mennä mihinkään kouluun. Niin sit me mietitään, että millaista sun elämä on muuten. Ja niinku onks jotain juttui, mitä sä toivoisit sun elämään. Ja sit hän voi vaikka sanoa, et ei aina päivisin oo hirveesti tekemistä. No sit me mietitään, että mitä muuta tekemistä sit vois olla. Ja tietenkin mä sanoin, et jos jossain vaiheessa tekee mieli miettiä niitä koulutus- ja työjuttuja, niin sitten otetaan uudestaan puheeksi.

Etsivän nuorisotyön asiakasprosessissa on oleellista, että nuoren voimavaraistuessa tuetaan hänen mahdollisuuksiaan työstää (kuten miettiä, kokeilla, erehtyä, miettiä uudelleen) työelämävalmiuksiaan. Etsivässä työotteessa huomioidaan, että nuoren intressi voi olla myös täysin erilainen kuin se, joka institutionaalisesti nähdään nuoren parhaaksi. Tutkimuksen aineistoanalyysin mukaan etsivän nuorisotyön perusajatuksen taustalla näkyvät tässä kohtaa nyky-yhteiskuntaa koskevat kriittiset keskustelunavaukset siitä, millaisia päämääriä hyvän elämän ja yhteiskunnan määrittelyt nuorelle asettavat. On esitetty vahvoja tulkintoja siitä, että nämä määrittelyt kytkeytyvät aikaisempaa tiiviimmin taloudellisen toimeentulon, kilpailukyvyn, pärjäämisen, menestymisen sekä tuottamisen ja kuluttamisen ympärille (Kauppila & Harinen 2004; Hoikkala 2010). On kuitenkin välttämätöntä kysyä, ovatko tehokasta tuottamista ja kuluttamista suosivat elämänvalinnat todella suotavia hyvän yhteiskunnan kannalta. Nuoret itse vaikuttavat tässä yhtälössä jakaantuvan kilpailuyhteiskuntaa suorittaviin ja yhteiskunnalta vähemmän kilpailullisuutta toivoviin (Puuronen 2004; Harinen 2007; Uusikylä 2010). Ne, jotka eivät sopeudu tavoiteltaviksi asetettuihin normeihin ja pyrkimyksiin, asetetaan monenlaisen yhteiskunnallisten kontrollin alle ja uudelleensosiaalistamisen prosesseihin (Pohjola 2001; Herranen & Harinen 2007).

Ideologisella tasolla tarkasteltuna näyttääkin siltä, että nuorisotakuu valtion ohjauspolitiittisena kannustintoina perustuu erilaiseen tulkintaan nuoren tukemisesta kuin se, joka on keskeistä nuorelle yksilöllisesti räätälöityvässä etsivässä nuorisotyössä. Tätä kantaa tukee seuraava lainaus.



Esimerkiksi, jos nuori vain haluaa vain olla ja elää toimeentulotuella. Tätä on välillä vaikea hyväksyä, vaikka nuori saa itse tehdä omat päätöksensä ja elää elämäänsä niin kuin haluaa. Tällöin vain pitää pitää omat mielipiteet omana ja auttaa nuorta hänen tarvitsemassaan avussa. Samoin täytyy myös muistaa edetä asiassa nuoren ehdoilla ja nuoren voimavarojen suhteen, vaikka se olisi, kuinka hitaasti tahansa. Välillä tosin yhteistyötahot kuten sosiaalitoimi tai työ- ja elinkeinotoimisto antaa nuorelle pakkoja, joiden mukaan on itsekkin toimittava nuoren kanssa. Nuori tosin itse tekee päätökset, joten välttämättä hän ei suostu toimimaan muiden tahojen ehtojen mukaan. Tällöinkin nuorta on yritettävä auttaa, jos hän apua kaipaa.

Etsivän nuorisotyön ammatillisen kehittämisen näkökulmasta tällainen tilanne herättää huolen siitä, kuinka ala voi itsenäisesti määrittyä nuorisotyönä. Kyse on jo edellä todetusta paradoksista. Yhtäältä etsivän nuorisotyön ydintä on tukea yksittäisen nuoren osallisuutta omaa elämäänsä koskevien päätösten tekemisessä. Toisaalta etsivältä nuorisotyöltä kuitenkin odotetaan vaikuttavuutta nuorisotakuun edistämässä. Tämä yhteismitattomuus korostuu asetelmassa, jossa etsivä nuorisotyö on asetettu nuorisotakuun kättilöksi. ”Kättilön” asema on yhteiskunnallisesti tärkeä, mutta samalla etsivän työn vaikuttavuuden arvioinnin näkökulmasta katsoen epäkiitollinen:

Työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä olevat nuoret eivät ole työttömiä, mutta eivät kyllä työllistyneitäkään... Työvoimapolitiittinen koulutus tai työkokeilu on väliaikainen toimenpide, josta valitettavan usein palataan työttömäksi työnhakijaksi.

Nuorisotakuun lopullinen vaikuttavuus mitataan nuoren koulutus- tai työpaikan löytymisellä. Kättilön tehtäviin ei kuitenkaan kuulu vastuu siitä, miten vanhemmat tulevat jatkossa syntyneen lapsen kasvattamaan. Etsivä nuorisotyöntekijä ei voi, vaikka muuntautumiskykyinen onkin, työnsä tehtyään enää muuttua konkreettiseksi opiskelutai työpaikaksi asiakassuhteessa olleelle nuorelle.

Euroopan parlamentin kuulemistilaisuudessa käsiteltiin maaliskuussa 2013 keinoja puuttua nuorisotyöttömyyteen Euroopan maissa (EMPL 2013). Kuulemistilaisuudessa Krakovan yliopiston professori Jaroslaw Górnjak kritisoi voimakkaasti takuu-termiä. Hän katsoo sen antavan nuorille väärän kuvan hankkeesta, jolla ei käytännössä voida taata kaikille nuorille työpaikkaa tai laadukasta lisäkoulutusta. Górnjak painotti sitä tosiasiaa, että ilman talouskasvua ei voida luoda uusia työpaikkoja, eikä nuorille voida tarjota mitään nykyhetkeä enempää. (Laaksonen 2013.)

Etsivän nuorisotyön soveltuvuudesta nuorisotakuun kumppaniksi tulisi herättää laajempaa keskustelua, koska työmuotona sen perustehtävää ei määritä työskentely massojen kanssa vaan nuoren kanssa tehtävä yksilötyö. Etsivä nuorisotyö ei myöskään voi vastata nuorisotakuun onnistumisesta vaan siitä vastaavat yleistä poliittis-taloudellista valtaa pitävät tahot.



IV Työhyvinvoinnin ja ammatillisen osaamisen kehittäminen

I. TYÖHYVINVOINTIA KOSKEVAT KOMMENTIT

1.1. Työssä jaksaminen ja työn rajaus

Miten etsivät nuorisotyöntekijät rajaavat työtään? Tutkimusaineistosta voidaan nostaa esille muutamia keskeisiä etsivälle nuorisotyölle ominaisia työntekijän työhyvinvointia uhkaavia riskejä. Aineistossa viitataan toistuvasti seuraaviin tekijöihin: 1) etsivässä nuorisotyössä työskennellään yksin ilman työparia, 2) työntekijä asuu työpaikkakunnallaan, 3) työajat ovat epäsäännöllisiä, 4) työnohjaus on epäsäännöllistä tai sitä ei ole lainkaan, 5) työn ohjeistus on puutteellista, 6) esimieheltä saatava tuki on vähäistä. Kahteen viimeiseen työhyvinvoinnin uhkatekijään palataan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Nuorisotyön ammattieettisessä ohjeistuksessa mainitaan viimeisenä kohtana nuorisotyöntekijän huolehtiminen omasta hyvinvoinnista. Tämä kuulostaa itsestään selvältä asialta, mutta uskon, että moni tämän unohtaa. Ainakin itse uskallan myöntää sen, että en aina tunnista omia rajojani, vaan helposti teen enemmän kuin mitä on pakko. Olen [kunnassani] ainut etsivä, joten teen työtä yksin. Minulla ei ole työparia kenen kanssa jakaisin jutut ja filikset. Minulla ei myöskään ole työnohjausta eli yritän pitää pääkoppani omin avuin kunnossa. Asun [toisen kunnan] puolella, joten töiden jälkeen saan jättää [työpaikkakuntani] taakse. Tämä on ollut oikea ratkaisu, sillä [työpaikkakunnallani asuen] en saisi välttämättä nauttia vapaa-ajastani.

Nautin tästä työstä ja työn itsenäisyydestä. Työssä uupumista lisäävät: huono johtaminen (esimiehen puutteelliset esimiestaidot) ja sen heijastuminen koko työyhteisön jaksamiseen. Epäselvät ohjeistukset, joita tulee esimieheltä. Se, että verkosto ei toimi vieläkään niin hyvin kuin pitäisi turhauttaa ajoitellen. Uupumusta lisää myös se, että ei ole ketään kenen kanssa voisi miettiä vaikeita asiakastilanteita ja asiakkaiden tilanteita. Tykkään prosessoida asioita puhumalla niitä ääneen, mutta työnohjausta ei ole eikä työyhteisössä sellaista työkaveria tai esimiestä, joka voisi ammatillisesti tukea minua etsivässä työssä.

Työnohjaus ammatti-ihmiseltä on ollut myös tärkeä asia, koska siellä saa purkaa vaikeita asioita ja voimakkaita tunteita, joita työstä myös tulee. Esimiehet ja työpari ovat myös jaksamiselle tärkeitä, kun työ on vaativaa ja tulee helposti myös ”iholle”. Nuoret itse myös antavat palautetta, joka on monta kertaa puolet palkkaa.

Seuraavien tutkimusaineiston puheenvuorojen on tarkoitus antaa mielikuva siitä, minkälainen työn rajaaminen on etsivälle nuorisotyölle ominaista ja minkälaista ammatillista osaamista se vaatii. Puheenvuorot nostavat esille sellaisia työntekijän yksilöllisiä työn rajaamisen taitoja, jotka perustuvat suurelta osin työkokemukseen. Erityisesti esille nousee se, miten työntekijät erottavat toisistaan ensinnäkin työ- ja vapaa-ajan ja toiseksi omaa jaksamista tukevat työhön liittyvät ja omaa jaksamista



vapaa-ajalla tukevat tekijät.

Haastattelija: Tästä työroolissa pysymisestä, tai oikeastaan siitä pois pääsemisestä, niin jääkö sulla pyörimään mitkään nuorten tarinat vapaa-ajalla?

Ei, ei.

Haastattelija: Miten sä pääset siitä?

Se on ihan niin kuin hekin sanoo, kuinka paljon selittää niitä juttuja, että totta kai kun mä kuuntelen sit mä sanon [kuin nuoretkin] että ei voisi vähempää kiinnostaa. Että ei tätä hommaa pystyisi tekemään, jos niitä murehtisi.

Haastattelija: Jos se on 24 tuntia?

Niin ja sitten muutenkin. [...] Et mulla on itselläni [urheiluharrastus] niin sillain saa tuuletettua ihan tarpeeksi sitten jos tarvitsee. Mutta en mä kyllä muista että mä olisin burn outista koskaan kärsinyt.

Olen vuosien mittaan systemaattisesti opetellut erottamaan koti- ja työasiat. Työmatkalla aamulla alan ajatella työasioita ja toisinpäin kotiin mennessä. Lisäksi pidän aina mielessä, että kukaan ei tule maksamaan minulle niistä tunteista, joita unettomina öinä mietin työhöni liittyen. Eli laitan asian paperille ylös, jotta voin palata siihen seuraavana työpäivänäni ja se vähentää asian mielessä pyörimistä. Lisäksi muistutan itselleni, että olen vain tavallinen ihminen, enkä yli-ihminen, enkä siis voi aina ratkaista kaikkia eteen tulevia asioita. Vanha sanonta kunniaan; kun tekee parhaansa, se riittää. Voimia saan nuorista, joita tapaan työssäni. Kun huomaa, että luottamus kasvaa ja asiat järjestyvät, tulee hyvä mieli hyvästä työstä. Lisäksi oma perhe ja ystävät antavat hyvän vastapainon työlle ja auttavat jaksamaan.

län ja työvuosien myötä olen oppinut tunnistamaan ja tunnustamaan oman rajallisuuteni. Osaan jo tarvittaessa sanoa ei työjuttuihin. Kaikkeen ei enää tarvitse lähteä mukaan ja olen oppinut, että jokaista nuorta ei voi pelastaa, vaikka kuinka haluaisi. En sano osaavani ainoana hoitaa nuorten asioita, vaan hyödynnän palveluverkostoa ja käytän sitä työni tukena. Nuorten asioita hoidan vain työajalla, vaikkakin välillä venytän työaikaani. Ylityötunnit yritän lyhentää mahdollisimman nopeasti työajastani, jotta pysyn virkeänä ja työmotivaationi säilyy. Pidän työni työnä ja vapaa-aikani vapaa-aikanani. Pysin huolehtimaan itsestäni ja kunnostani, jotta jaksan töissä ja minusta olisi nuorille työssäni hyötyä. Kun elää terveellisten elämän tapojen mukaan, on myös hyvänä esimerkkinä nuorille. Jos esimerkiksi polttaisin enkä harrastaisi liikuntaa, olisi vaikeampaa innostaa nuoria liikunnan pariin sekä tupakoimattomuuteen. Ohje: älä tee niin kuin minä teen, vaan tee niin kuin minä sanon, ei aina toimi.

Työssäjaksamista edistävät onnistuneet kohtaamiset nuorten kanssa. Sellaiset joista jää tunne, että saatiin asiaa eteenpäin ja nuoren olo on parempi minun näkemisen jälkeen kuin ennen sitä. Oma perhe, lemmikit ja harrastukset (liikunta) tuovat paljon voimaa arkeen.



Vapaa-aika on tärkeä, että jaksaa vaativaa työtä. Luonto tekee tehtävänsä. Kun hiihtää 25 km lenkin, ajatukset saavat rauhoittua kaikesta työstä ja tekemisestä. Liikunta on yksi tärkeä asia, niin että jaksaa fyysisesti ja psyykkisesti. Varmaan meidän parhaat arvostajat löytyvät nuorista ja heidän vanhemmistaan. Lomat kannattaa myös pitää, niin että uskaltaa totaalisesti irrottautua työstä.

Urheilutermitä lainaten, työn rajaus vaikuttaa olevan etsivän nuorisotyön kuninkuuslaji. Se ei kuitenkaan ole yksilölaji, jollaiseksi se helposti saatetaan mieltää, vaan pikemminkin koko työyhteisön yhteistä joukkueurheilua.

Tutkimuskirjallisuudessa korostetaan yleisesti, että työkuormituksesta palautumisessa ja työssä jaksamisen parantamisessa on huomioitava yksilölliset, toimintaympäristölliset ja työyhteisölliset tekijät (ks. esim. Sihvonen 1996; Siltaloppi & Kinnunen 2007). Tutkimusaineistossa työn rajauksen osatekijöiksi ja työssä jaksamisen parantamisen tekijöiksi nostetaankin edellä esiteltyjen yksilöllisten tekijöiden ja työkokemuksen hyödyntämisen lisäksi luotettava esimies, tukeva työyhteisö ja mahdollisuus työn-ohjaukseen. Tutkimusaineisto asettuu tässä pitkälle janalle. Janan toisessa päässä ovat toimijat, joiden työhyvinvointi on onnistuneimmillaan kaikkea tätä yhtä aikaa. Janan toisessa päässä edellä esitetyistä työhyvinvoinnin osatekijöistä vain osa toteutuu tai ne toteutuvat puutteellisesti. Tällöin työntekijän työhyvinvoinnin tilan voi tiivistää seuraavasti:

Työroolia ei tällä hetkellä pysty kytkemään ollenkaan pois päältä kotona, koska stressi on niin kova.

Kunta-alan työolobarometri seuraa vuosittain kuntien ja kuntayhtymien työoloja. Katsaus barometreihin osoittaa, että työntekijöiden työkuormituksessa korostuvat henkinen ja fyysinen rasittavuus, joissa molemmissa on viime aikoina havaittavissa kasvua (ks. esim. Kunta-alan työolobarometri 2003; 2012). Poikkeus kuitenkin luo säännön, kuten sanotaan. Aineiston yksittäistapauksissa työntekijä mieltää oman etsivän nuorisotyön identiteetin elämäntapatyönä, jolloin sekä työroolin että puhelimen ”aina päällä”-tilannetta ei koeta uuvuttavana:

Haastattelija: Että miten saa sen roolin, pääsee siitä työssustaan irti ?

Niin no mulla sellaista ei ole ollenkaan, et mä oon aina töissä. Mulla ei ole sellaista työminää ollenkaan.

Haastattelija: Entäs, kun sä et ole töissä ja joku soittaisi sulle vaikka kahdeksalta illalla ja se on nuori, niin vastaatko sä sille?

Vastaa, vastaan. Siis mulla ei ole kuin yksi puhelin ja [kaupungin] nuorisotoimen kautta se menee se puhelu, ja se on aina päällä se puhelin. Kun välillä on ollut jotain akuutteja hengenvaarallisiakin tilanteita. Siis ei nuorista johtuvaa, mutta siitä kotitautasta. Väkivaltatilanteita. Kyllä mä vastaan. Ja se on heille kauhean tärkeää. [...] Mä



edellytän kanssa, että kun mä soitan, niin sitten aina vastataan.

Tutkimusaineiston enemmistön kanta asiaan on:

[Y]mmärrän toisia etsivän työntekijöitä, jotka saattavat pitää puhelinta kotona ja vastaa, jos nuorella tulee illalla asia mieleen ja tarvitsee puhekumppania. Tämä työ ei ole vapaaehtoistyötä eikä kutsumusammatti. Olemme tiettyinä aina paikalla. Opetan omille nuorille, että ma-pe olen paikalla tiettyinä kellon aikana ja vastaan heti kun vain pystyn.

Työkännykkää ja -sähköpostia en vapaa-ajallani käytä.

Myös etsivän työn käytäntöjen suuntaviivoja Euroopassa yhteenkoonnut niin kutsuttu *Correlation*-työryhmä (*Correlation – European Network for Social Inclusion and Health*) tarkastelee etsivän työn työhyvinvoinnin kysymyksiä niin, että ne nähdään alan laajemmassa työympäristöön ja työn konteksteihin liittyvissä kehyksissä. Työssä menestymisen ja työssä jaksamisen keskeiseksi osatekijäksi työryhmä nostaa sen, miten ihminen mieltää työnsä (Mikkonen & Kauppinen & Huovinen & Aalto 2007). Etsivässä nuorisotyössä työ mielletään usein hektiseksi, mikä oli myös yksi tämän toimintatutkimuksen keskeisimpiä havaintoja.

Seuraavassa etsivän nuorisotyön työoloja ja työhyvinvointia tarkastellaan *Nuorisotyön ammattieettiseen ohjeistukseen* (2012) peilaten. Esiin nousee ristiriita, joka vallitsee sellaisessa tilanteessa, jossa työntekijä haluaa tehdä työnsä hyvin, mutta se koetaan kiihdyvän työtahdin takia vaikeaksi, lähes mahdottomaksi. Nuorisotyön ammattieettisessä ohjeistuksessa sanotaan muun muassa, että ”nuorisotyöntekijä löytää aikaa silloin, kun nuori sitä tarvitsee”, mutta käytännössä tämä ei voi pitää paikkaansa.

Välillä tämä on hankalaa, kun kalenteri on täynnä ja uusia nuoria tulisi koko ajan lisää. Nuori monesti haluaisi ja tarvitsisi apua heti eikä vasta kahden viikon päästä, kun kalenterissa olisi tilaa. Tällöin tulee aina ongelma, että pidentääkö työpäiviä, että ehtii näkemään nuorta vai näkeekö häntä vasta myöhemmin. Usein tulee pidennettyä työpäiviä, mutta jatkuvasti niin ei voi tehdä tai työteho huononee ja se ei ole hyväksi nuorille. Onneksi näitä tilanteita ei vielä tule liian usein, että työaika ei riitä nuorten määrään ja avun tarpeeseen.

Tämä on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Olen kunnan ainut etsivä nuorisotyöntekijä, jos siis minulla on ruuhkaa ja tapaamisajat ovat varattuja, joutuu nuori odottamaan. Mielestäni etsivän nuorisotyön idea on juuri se, että kyseessä on matalankynnyksen palvelua, eikä nuoren tarvitse odottaa niin kuin ehkä esimerkiksi sosiaalitoimissa täytyy. Yksin ollessani en voi raivata kalenteriini tilaa, niin kuin ehkä haluaisin.

Toimintatutkimuksen aineistossa on paljon havaintoja siitä, kuinka etsivän nuorisotyön käytännön takia on vaikeata sovittaa toisiinsa nuoren kanssa tehty työ ja sitä tavoitteellistavat, abstraktit ja laajamerkityksellisesti määrittävät ammattieettiset ohjeistukset. Tilannetta havainnollistaa esimerkiksi se, että yhtäältä nuorisotyön ohjeistuksen



mukaan ”nuorisotyöntekijä tarttuu vääryksiin ja korjaa epäoikeudenmukaisuutta”, mutta toisaalta työntekijän mahdollisuudet ovat luonnollisesti rajalliset.

Tämä tuntuu ajoittain aika mahdottomalta tehtävältä etsivässä nuorisotyössä. Nuori saattaa kokea, että koko elämä on pelkkää vääryyttä. Hän kokee, että on epäoikeudenmukaista, että hän ei pääse kouluun tai töihin, on epäoikeudenmukaista, että joku vanhempi ja jo koulutuksen omaava saa oppisopimuspaikan, josta hän on haaveillut. Etsivän nuorisotyön asiakas ei pidä myöskään kovin reiluna sitä, että hän menettää toimintakykyään sen vuoksi, ettei jaksais tai halua liikkua ulkona ja ihmisten ilmoilla. Varsinkin pienemmällä paikkakunnilla kotiin syrjäytyminen tapahtuu kuin varkain ja helposti, kun nuori jää esimerkiksi peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa. Kun kaikki nuoret tuntevat toisensa, on helpompaa jäädä kotiin, kuin selitellä, ja kun on tovin ollut kotona, muiden katseiden ulkopuolella, voi olla vaikeaa mennä enää mihinkään. Paino nousee ja ei kehtaa liikkua, ja kun ei liiku, paino nousee, tämäkin kehä on valmis ja varmasti aiheuttaa nuoressa epäoikeudenmukaisuuden tunnetta. Työntekijällä on melkoinen urakka tällaisissa tilanteissa korjata epäoikeudenmukaisuutta vaikka hän koettaisikin tarttua vääryyteen, jota nuori kohtaa elämässään.

1.2. Työsuunnittelua ja johtamista koskevat kehittämisedotukset

Työssä jaksamiseen vaikuttaa paljon se, kuinka hyvin työ ja työtehtävät on määritelty. Esimies on isossa roolissa. Esimiehen tulisi verkostoissa vetää linjat siitä, mitä etsivät työntekijät tekevät ja mitä eivät. Etsivät eivät voi olla jokapaikan höyliä, jotka tekevät kaikkea sitä mitä muut eivät tee.

Käsillä oleva toimintatutkimus valottaa etsivän nuorisotyön organisointia esimiestyönä henkilöstön näkökulmasta katsoen. Tutkimuksen rajauksesta johtuen etsivän nuorisotyön esimiesten näkökulmaa ei tutkittu. Seuraavassa kolmen pienen kunnan etsivän nuorisotyön tekijät tarkastelevat esimiesjohtamista omissa työyhteisöissään työhyvinvointia, työmotivaatiota ja työn suunnittelua koskevinä kysymyksinä.

Itse työ on erittäin mukavaa ja mieluista, mutta työyhteisön ja esimiehen toiminta on erittäin raskasta. Liian paljon on moittimista, kyttäämistä ja negatiivisia asioita kaivetaan koko ajan jostain. Esimies ei tiedä oikein tästä työstä mitään ja ehkä siksi kaataa kaiken työntekijöiden niskaan. Minulla tämä on kääntynyt niin, että saan voimaa siitä, kun saan tehdä oikeaa asiakastyötä, enkä joudu miettimään koko ajan jotain työyhteisön ja esimiehen aiheuttamia ikäviä asioita. Työssäjaksamiseen vaikuttaa minulla eniten se, että työyhteisössä kaikki toimisi ja ilmapiiri olisi luotettava ja hyvä.

Olen tyytyväinen esimieheeni, joka täysin luottaa siihen, että hoidan työni parhaan kykyni mukaan ja saan päättää milloin töihin tulen ja milloin lähdän päivittäin. Omiin menoihini suhtaudutaan erittäin joustavasti ja asioista voidaan neuvotella. Esimies on kiinnostunut työstäni ja saan tukea mielestäni tarpeeksi. Palkka voisi mielellään olla parempi, mutta tämä on ilmeisesti aika ikuinen pulma sosiaalialan töissä. Työnohjausta saan, jos haluan ja luultavimmin aloitan työnohjauksessa [...]. Sain myös kutsun työpäivään. Kaikessa minut otetaan myös huomioon tasavertaisena työntekijänä, mikä on erittäin tärkeää työssä viihtymiseni kannalta.



Esimerkit tiivistävät tutkimusaineiston jakaantumisen kahtia niin, että jälkimmäisen esimerkin mukaiset kuvaukset työyhteisön toimivuudesta olivat tutkimusaineistossa vähemmistössä.

Työyhteisöt, joissa työntekijän kokemus työssäjaksamisesta on vahva ja joissa työmotivaatio on korkea, työntekijän ja esimiehen välistä toimintaa kuvaa vastavuoroinen luottamus toisen osapuolen taitoihin hoitaa oma työnsä. Tämä näkyy joustavina työaikoina, työn tekemistä ja suuntaa koskevinä neuvotteluina. Keskinäinen arvonto toiselle kuuluvia työn vastuualueita kohtaan, tulee esille tasavertaiseksi koettuina vaikuttamismahdollisuuksina omaan työhön. Hyvä kommunikaatio esimiestäitojen ja alaistaistojen välillä tulee esille esimiehen kiinnostuksena työntekijän työtä kohtaan ja päinvastoin. Myös työnohjaus on järjestetty hyvin näissä työyhteisöissä. Työntekijän kokemus näissä tilanteissa on, että hänen tekemäänsä työtä tuetaan. Tutkimuksissa tuodaan esille, että henkilöstöjohtamisella on yhteys työhyvinvointiin (Nakari 2000; 2003). Henkilöstöjohtamisen vaikutuksia tuloksellisuuteen on myös tutkittu. Tulosten mukaan näiden välillä on positiivinen yhteys. (Ks. erityisesti Huotari & Selivuo & Koski & Pakarinen 2005.)

Toinen tutkimusaineistosta esille noussut työhyvinvointiin liittyvä seikka tiivistyy alla olevassa aineistoesimerkissä. Sen mukaan työntekijät toivovat esimiehiltä vahvempaa johdollista yhteistyötä työn käytäntöjen suunnitteluun. Tilanne näkyy muun muassa työsuunnittelun puutteellisina järjestelyinä.

Työnsuunnittelua ei ole juurikaan ollut. Uutta työmuotoa aloittavana olisin toivonut tiivistä yhteistyötä esimiehen kanssa siitä, miten tätä työmuotoa aloitetaan ja mihin suuntaan sitä meidän kunnassamme lähdetään kehittämään. Nyt olen saanut vapaat kädet, josta olen toki kiitollinen, mutta samalla on tunne, että esimiehen henkinen tuki olisi minulle tärkeää. Myöskään työnohjausta ei ole järjestetty vaikka sellainen jo työhaastattelussa luvattiin. Työtä kuitenkin riittää, päivisin on useita asiakaskontakteja ja niihin liittyviä jatkoselvittelyjä.

Työntekijöiden näkökulmasta etsivän työn johtaminen merkitsee heille esimiehen osoittamaa kiinnostusta ja tukea. Työntekijät myös toivovat esimiesten ottavan huomioon työntekijälähtöisiä kehittämisenäkemyksiä alan määrittelyä ja linjaamista koskevissa laajemmissa kysymyksissä ja niiden edistämässä kuntaorganisaation tasolla.

Etsivän työn johtamisessa on työntekijöiden näkökulmasta erityisen merkityksellistä, että esimies tietää, mitä etsivä nuorisotyö käytännössä on. Tutkimusaineiston mukaan tämän tietoisuuden edellytys on, että esimiehellä on kokemusta nuorten parissa tehdystä työstä, mieluiten etsivästä nuorisotyöstä, tai että etsivä työote olisi hänelle tuttu jotakin muuta kautta. Tällainen esimiehen rooli korostuu, kun etsivän nuorisotyön koordinointia arvioidaan toimialan monialaisen johtamisen kannalta. Kokonaan toinen kysymys on, missä määrin esimiehet itse todella tekevät etsivän nuorisotyön kenttätöitä. Työntekijöiden näkökulmasta arvioiden kenttätöiden sisältyminen jossakin määrin esimiehen työhön lisäisi ja ylläpitäisi esimiesten ajantasaista kuvaa etsivän



nuorisotyön käytännöstä.

Henkilöstöjohtamisen lisäksi esimiehellä on tärkeä rooli toimialan edustajana kunnan eri hallinnonalojen yhteistoimintaverkostoissa. Esimiehen oman toimialan käytännön tuntemus on paras keino välittää toimialan henkilöstöltä ja kentältä tulevia paikallisia tarpeita ja kehittämisenäkökulmia kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmien osaksi.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Ja [aina] kun ollaan tekemässä uutta lasten- ja nuorten hyvinvointiohjelmaa, niin täähän voisi olla yksi noste siellä just tää etsivä nuorisotyö, että mää on yrittänyt kanssa joka paikassa puhuu tästä.

Työntekijöiden esimiestyön kuvauksista voi nähdä, että olennaista ei ole tarkastella johtamista siihen kuuluvien esimies- ja alaistaitojen yksittäisten onnistumisten ja epäonnistumisten kautta. Keskeistä on tavoittaa esimiehen ja työntekijän mahdollisesti erilaiset näkökulmat, joihin kiinnittyen ymmärrys etsivän nuorisotyön johtamisesta rakentuu.

Yllä esiteltiin keskeisimmät tämän tutkimuksen tavoittamat työntekijöiden näkemykset asiasta. Tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisikin selvittää, millaisia vastaavat käsitykset toimialan kehittämisestä ovat etsivästä nuorisotyöstä vastaavien esimiesten näkökulmasta. Etsivän nuorisotyön organisoinnin kysymykset saattaisivat esimiesten näkökulmasta käsin tarkasteltuina nostaa esille henkilöstöperspektiiviä selvemmin myös etsivän nuorisotyön johtamiseen liittyviä kuntaorganisatorisiin toimintakulttuureihin liittyviä taustatekijöitä, kuten esimerkiksi sektorikohtaisten budjettiraami- en valmisteluprosessin kunnissa. Etsivästä nuorisotyöstä vastuussa oleva saattaa olla toimenkuvaltaan myös yhdistelmäviranhaltija. Tällöin esimiestyöhön kuuluu sekä etsivän nuorisotyön että virkaan kuuluvan muun toiminnan järjestäminen resursien mukaisesti. Tutkimusaineiston mukaan nämä toimialan kokonaisjohtamiseen kytkeytyvät taustatekijät nähdään työntekijöiden näkökulmasta joissakin tapauksissa henkilöstöjohtollisina osaamiskysymyksinä. Siten ne myös tuottavat henkilöstön ja esimiesten välisiä ristiriitoja.

2. TEHTÄVÄALUEIDEN JA OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Tutkimusaineistosta voidaan nostaa esiin viisi teemaa, joita on mahdollista tarkastella etsivän nuorisotyön sisällöllisen kehittämisen kannalta. Näistä kaksi ensimmäistä läpäisevät kaikki etsivän nuorisotyön tehtäväalueet ja työotteen asiakkuusprosessissa olevan nuoren tarpeista riippumatta. Ensimmäinen näistä kahdesta koskee niin sanotun hiljaisen tiedon (ks. esim. Koskimies & Pyhäjoki & Arnkil, 2012) käyttämistä ammatillisen osaamisen tukena. Toinen teema koskee auttajan roolia ja auttamista ammatillisena työvälineenä.

Vaikuttaa siltä, että näiden teemojen lisäksi etsivän nuorisotyön sisällöllistä kehittämistä tulee tarkastella erityisesti etsivän nuorisotyön osaamistarpeiden näkökulmasta.



Toimintatutkimuksen kenttäosuuden keskeisimmän havainnon mukaan etsivän nuorisotyön tekemisen edellytyksenä on olla lähes aina *on line* ja reagoida herkästi niin nuoren elämänhistoriallisiin kuin nuoren kulloistakin terveydentilaa ja elinoloja lähisuhteissa koskeviin tekijöihin. Kolmas, neljäs ja viides teema liittyvätkin vahvasti asiakkuusprosessissa olevan nuoren elämänhistoriasta ja elämäntilanteista seuraaviin tarpeisiin. Etsivän nuorisotyön sisällöllistä kehittämistä on tarkoituksenmukaista tarkastella niin, että sen näkökulmana on työn orientaatio ja työssä erikoistuminen, ja niin että tarkastelu tapahtuu nuorisoterveyden, vanhemmuuden ja perhetyön kautta.

2.1. Hiljainen tieto ja auttaminen ammatillisena osaamisena

Koskimies, Pyhäjoki ja Arnkil tarkastelevat hiljaista tietoa dialogisuuden näkökulmasta. Heidän tarkastelunsa koskevat sitä, miten oman työn kehittämistä ja yhteisön tapoja toimia yhdessä voidaan kehittää dialogisissa suhteissa. Tekijät painottavat, että keskeistä hyvien käytäntöjen dialogeissa on tehdä näkyväksi yksilön ja yhteisön hiljainen tieto. Hiljainen tieto tarkoittaa kaikkea sellaista henkilökohtaista, ääneen sanomatonta, kokemuksellista ja tilannesidonnaista tietoa, jota on usein vaikea ilmaista tai jakaa. (Koskimies & Pyhäjoki & Arnkil 2012.)

Donald Schön puolestaan puhuu hiljaisesta tiedosta sellaisena käytännön tietona, joka syntyy ammatillisessa käytännössä muotoutuen henkilökohtaiseksi taidoksi ja osaamiseksi (Schön 1983). Seuraavassa tarkastellaan hiljaisen tiedon käyttöä kahden esimerkin kautta etsivän nuorisotyön sisällöllisen kehittämisen näkökulmasta. Ensimmäisessä esimerkissä eritellään hiljaisen tiedon roolia etsivän asiakastyön prosessin osana. Työntekijä pohtii siinä omien ennakkokäsitysten kohtaamista hiljaisessa tiedossa.

Etsivässä nuorisotyössä pitäisi aina lähtökohtaisesti kohdata asiakas ilman minkäänlaisia ennako-odotuksia. Pienellä paikkakunnassa työskennellessä, tämä ei kuitenkaan aina ole mahdollista. [Asiakkuusprosessin aikana] jouduin pohtimaan vahvasti omaa ammatillista toimintaani suhteessa ennako-odotuksiin asiakkaasta. [...] ongelmaksi ei missään vaiheessa todellisuudessa muodostunut asiakkaiden oman motivaation puute, vaan pikemminkin meidän työntekijöiden näkemys, ettei motivaatiota ole. [Nuori] opetti meille, ettei asiakkaita todellakaan kannata lokeroida ennakkokäsitysten tai muiden ihmisten sanomisten pohjalta, vaan asiakas itse lopulta tietää kuka hän on ja mikä on hänelle itselleen parhaaksi. Tämän kyseisen *casen* kohdalla haasteena ei ollut missään vaiheessa [nuoren] oma haluttomuus tehdä asioita, vaan pikemminkin meidän työntekijöiden usko siihen, että hänestä todella on siihen. [...] Olen monesti pohtinut, josko kyse onkin aina juuri tästä samasta asiasta. Ei niinkään niin, ettei asiakas kykenisi tai haluisi, vaan, ettemme me kykene tai halua auttaa. Ensimmäisessä tapauksessa minun kasvunpaikkani oli nähdä potentiaalia [tuossa nuoressa], joka päällisin puolin oli tuomittavissa menetetyksi tapaukseksi.

Seuraavassa hiljaisen tiedon käyttö paikannetaan osaksi verkostoyhteistyötä. Hiljaista tietoaan reflektoimalla työntekijä tuo esille omat verkostopalaverityömuotoa koskevat ennakkokäsityksensä silloin, kun kyseessä on etsivän nuorisotyöntekijän ja nuoren ensimmäinen kohtaaminen sekä mahdollinen kontaktin luominen.



Ennen tapaamista minulla oli hieman ennakkoluuloja, voisiko tällainen moniammatillinen tapaaminen toimia hyvänä lähtökohtana kontaktin luomiseen. Eikö nuori mene lukkoon, kun kaikki asiantuntijat ovat yhtä aikaa häntä jututtamassa? Kuinka halukas nuori on itse kontaktiin, kun ensimmäinen kohtaaminen ei tavallaan tapahdu luontevasti, vaan on järjestetty ”tilaisuus”? Menin siis palaveriin luomaan kontaktia nuoreen. Toisin kuitenkin kävi. [...] Koin moniammatillisen tapaamisen tämän nuoren kohdalla toimivaksi tavaksi luoda kontakti, sillä nuori kertoi avoimesti asioistaan ja sain melko hyvän kokonaiskäsityksen nuoren tilanteesta. Ehkä tilannetta helpotti se, että nuori oli jo ennestään tuttu muiden palaverissa olleiden kanssa ja heillä oli pitkäkö yhteinen historia takanaan. Ainoastaan minä olin uutena mukana.

Keskustelua siitä, miten hiljaisen tiedon käyttöä voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän ennakoivassa verkostotyössä, tulisi lisätä etsivässä nuorisotyössä. Ammatillisuutta koskevaa hiljaista tietoa voidaan esimerkiksi jakaa työntekijöiden välillä. On myös puhuttu huolen tunteen ammatillisesta käytöstä (ks. Eriksson & Arnkil & Rautava 2006). Pidempään työtä tehneeltä voi kysyä, ja seuraamalla työparitoiminnan aikana toisen työtä voi oppia. Aineistoanalyysin mukaan vertaisoppimisessa välittyvää hiljaista tietoa voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän esimerkiksi etsivän nuorisotyön mentorointitoiminnassa:

Se on tosi merkityksellinen, ja se on semmonen, mitä mä oon ite sitte myös kauheesti hyödyntäny siinä, kun meil on tullu uusii työntekijöitä [...] niin itse jotenki nähny semmosen mentorin roolin merkityksellisenä siinä, ett pyrkii myös sanottamaan sitä hiljasta tietoo koko ajan. Ettei vaan niin, ett olettaa, ett he tietää, vaan se, oikein perin pohjin aina käytetään siihen aikaa, ett miks me ollaan täällä ja mikä mejän rooli on, ja minkä takia me tehdään.

Hiljaisen tiedon lisäksi näkyväksi tekemistä kaippaa tutkimusaineiston mukaan myös etsivää nuorisotyötä tekevien tapa käsitellä omaa asiakasprosessiin liittyvää auttamisen haluaan. Auttamisenhalusta voi rakentua auttamisen sudenkuoppa, jos työntekijä sisällyttää sen työnkuvaansa ilman ammatillista reflektointia. Seuraavassa lainauksessa tämä reflektointi on tehty.

Jos työntekijä on hirveesti – joskus itselläki on semmonen olo, ett tält nuorelt nyt oikeesti puuttuu nämä asiat, ja mä haluaisin, ja mä haluaisin ne hirveesti tarjota. Mut jos se nuori ei koe sitä tarpeelliseks, niin tavallaan se oma semmonen intohimo, että sulle tarvii saada nyt koulupaikka, niin se saattaa estää sen suhteen kehittymisen ja sen oikeesti kuulemisen, ett mitä hän tarvitsee.

[Tommy] Hellsten pohtii [kirjassaan *Ihminen tavattavissa* (2009)] monelta kantilta vahvuuteen sairastunutta auttajaa. Pakonomainen tarve auttaa toista on hänen mukaansa kykenemättömyyttä olla läsnä ja kohdata toinen ihminen. Auttamisen ponnistelu voi johtaa valmiiksi pureskeltujen vastauksien tarjoamiseen toiselle ja paineeseen löytää ratkaisut ja tietää vastaukset. Voin työntekijänä tunnistaa sen, miten joskus koen painetta ratkaista asiakkaan ongelmat ja tarjota vastauksia, vaikka tiedän, että työssäni ei ole siitä kyse. Etenkin uuden asiakkaan kanssa, joka vasta tunnustelee työtäni ja



tapaamistani, saattaa joskus kokea tarvetta olla nimenomaan *hyödyllinen* – tavalla joka ei jätä epäselvyyttä asiakkaalle siitä, onko hän hukannut aikaansa tavatessaan minua. Miten pätevä ja hyödyllinen tunne tuleeekaan, kun joskus – iänikuisen ”en muista, täytyypä selvittää”-mantran sijaan – osaa suorilta vastata asiakkaalle, miten joku systeemi toimii ja miten hänen siis kannattaa toimia saavuttaakseen tavoittelemansa. Saan toki rauhassa tiedoistani iloitakin, mutta on hyvä muistaa, että pahimmillaan tällainen hyödyllisyyden tarve voi olla muurina varsinaisen kohtaamisen tapahtumiselle. Pitkäaikaisempien asiakkaiden kohdalla taas on ehkä saanut jo kokea eri vaiheissa iloa auttamisesta ja läsnäolosta toisen elämässä ja tilanteen etenemisenkin mielihyvää. [...] Se, että kokee itsensä hyvin voimakkaasti auttajaksi, voi Hellstenin mukaan käytännössä merkitä asettumista toisen yläpuolelle ja lankojen pitämistä omista käsissä. Kyky kunnioittaa toista ihmistä erillisenä, omasta elämästään vastuuta kantavana olentona vähenee. [...] Etsivä työkkin on auttamistyötä, ja asetelma työntekijän ja asiakkaan välillä ei ole aivan kaksisuuntaisen tasa-arvoinen. Kyseessä on kuitenkin yleensä ensisijaisesti nimenomaan se toinen ihminen ja aika usein pöydällä on vieläpä joku hänen elämänsä pulmakohta. Paremmiin tietämiseen ja piilovallankäyttöön voi olla joskus helppo livetä – etenkin jos liian sokeasti luottaa toteuttavansa ihminen ihmiselle -periaatetta.

Vaikeudet auttamisen halun ammattimaisuuden kanssa tulevat usein esille työntekijöiden kuvatessa asiakasprosessin alkua nuoren kanssa. Näissä tilanteissa vaikuttaa olevan usein taipumuksena ajatella ja toivoa, että työ pelastaisi nuoren, jolloin oma työminä asettuu ”pelastajan” rooliin. Tästä kokemuksesta puhuvat yhtäläillä niin vastavalmistuneet, ne jotka vasta aikoivat alalle tai joilla on vielä vähän työkokemusta kuin pitkäänkin etsivää nuorisotyötä tehneet. Ne joilla työkokemusta on vähemmän, kokevat tilanteen usein ”epäonnistumisena”. Pitkään etsivää nuorisotyötä tehneet taas kokevat ”liian innokkaan” auttamisen halun pikemminkin estävän työssä onnistumista.

Auttamishalu ei voi olla etsivän nuorisotyön ammatillisuuden ydin. Halu auttaa ja auttaminen tulee ammatillista. Tämä on ehto etsivässä nuorisotyössä selviämislle ja onnistumiselle. Seuraavassa kommentoidaan etsivän nuorisotyön sisällöllisen kehittämisen kannalta sitä, miten vahvistaa omaa ammatillista osaamista suhteessa auttamiseen:

Töissä ollaankin työntekijänä eikä täysin omana itsenään. Tärkeintä on kuunnella nuorta ja toimia hänen halujen mukaan hänen parastaan tavoitellen. Vaihtoehtoja voi ja pitääkin antaa, mutta päätös on nuoren. Kukaan ei voi elää elämää toisen puolesta, joten jokainen tekee omat ratkaisunsa.

2.2. Etsivä nuorisotyö ja terveydenhoito

Nyt muutenkin tuntuu et on liian isoja juttuja, mulla on ihan hirveen huonokuntoisia asiakkaita paljon. Ne on jotenkin ihan ulkona kaikkien juttujensa kanssa. Jos nyt miettii, tän viikon aikana kaksi mun asiakasta on puhunut itsemurhasta... Niin.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Ne nuoret, joilla niitä ongelmia on, se näkyy tos mun viikonlopputyössäki, mitä mä oon 10 vuotta tehny, niin se on ihan siis, se on kuin yö ja päivä, minkälaista asiakaskuntaa meil on. Että ei meillä enää tuu semmosta



16-vuotiaista nuorta, joka on ottanu jonku muutaman kaljan ja tuodaan jostain kotibileistä, niin se on harvinaisuus. Se nuori, joka tuodaan meille päihtyneenä, ku sitä avataan sitä tilannetta, niin sielt löytyy siis vaikka mitä ongelmia, ett kotiväkivaltaa, koulusta poissaoloja ja kaverit kiusaa ja sieltä puhkeaa semmonen valtava kupla. Ett se on ihan selkee semmonen muutos, ett se moniongelmaisuus ja se, että nuoret on monen eri viranomaisen asiakkaana, niin se on kasvanu. Ett vaikka edelleen se niitten järjestelmän sisällä olevien nuorten määrä on pienentynyt, ok, ollaan siitä ilosia, mut ne, jotka siinä järjestelmässä on, niin niitten moniongelmaisuus on taas lisääntynyt, ja se pitäis ääneen sanoa.

Nuorisotyön profiloitumista terveydenhuollon yhteyteen on kritisoitu. Etsivän nuorisotyön kohdalla kritiikki ei tämän tutkimuksen mukaan ole aiheellista. Nuoren terveys ja hyvinvointi eivät voi kuulua etsivän nuorisotyön ulkopuolelle, koska nuoren tarpeista lähtevän ja siihen ratkaisuja etsivän työmuodon täytyy pitää sisällään myös nuoren terveyteen liittyvät asiat. On huomionarvoista, että etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorten terveyskäyttäytymistä eivät itsestään selvästi kuvaa valtakunnalliset trendit, esimerkiksi se että nuorten tupakoinnin ja päihteiden käytön on sanottu yleisesti vähentyneen.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Mutta Kouluterveyskyselyssä on semmonen ongelma, että viranomaiset ehkä vähän turhankin paljon ratsastaa niitten kyselyitten tulosten perusteella, ett ok, että alkoholinkäyttö on vähentynyt. Se totuus siinä kolikon toisessa puolessa on sitten se, että ne nuoret jotka sitä alkoholia käyttävät, niin käyttävät sitä sitten enemmän määrällisesti kuin koskaan. Mutta me vaan puhutaan tästä julkisuudessa, ett alkoholinkäyttö on vähentynyt. Me ei avata sitä kolikon toista puolta. Tai tupakoivien nuorten määrä on vähentynyt. Mut sit se kolikon toinen puoli on se, että ne nuoret kuitenkin, jotka tupakoi, niin ne tupakoi, kuin rekkamiehet konsanaan. Että tämmösestä pitäs päästä. Tottahan toki meidän pitää olla – en mä sitä tarkoita – meidän pitää olla iloisia siitä, että siihen kokonaisuudessaan nähden alkoholinkäyttö on vaikka vähentynyt. En mä halua sitä sanoa, että se on kaiken kaikkiaan turha se kysely, mut meidän täytyy tulla kaikista tämmöisistä kyselyistä ulos ja avoimesti myöntää, ett meillä on silti ongelmia, joittenka eteen meidän tarvii tehdä jotain.

Tässä yhteydessä etsivän nuorisotyön asema nykypäivän Suomessa nostaa esille kysymyksen ammattialaa koskevan poliittisen ohjauksen suunnasta. Tämän tutkimuksen aineiston pohjalta voisikin ehdottaa, että nuorisotyön ja nuorten terveyspalveluiden välisestä yhteistyöstä tulisi keskustella nykyistä enemmän. Eniten tarvetta yhteistyön kehittämiseksi on nuorten mielenterveyspalveluiden sekä päihde-, huume- ja muiden riippuvuuksien kautta oirehtivien nuorten tukipalveluiden yhteydessä.

Etsivän nuorisotyön tämänhetkinen poliittinen koordinointi rakentuu nuorisotyöttömyyttä ja opiskelupaikan saamista koskevien kysymysten varaan. Näiden kysymysten taustalla on taloudellisten suhdanteiden seuraaminen. Jos etsivän nuorisotyön perusajatuksena yhä pidetään tuen tarpeessa olevien nuorten yhteiskunnallisen ulkopuolisuuden vähentämistä, etsivän nuorisotyön ennakoiva poliittinen ohjaus ja kehittämistyö on kytkettävä nykyistä työmarkkinasuuntautunutta linjausta tiiviimmin



myös muihin nuorten yhteiskunnallisten kehityskulkujen seuraamiseen. Näistä tärkeimpiä 2010-luvun Suomessa ovat nuorten asunnottomuus ja nuorisoterveyden marginaalisemmat ilmiöt, esimerkiksi asunnottomien nuorten päihteidenkäyttö, työttömien nuorten mielenterveysongelmat, masennuksesta kärsineiden nuorten ahdistus- ja paniikkihäiriöt. Etsivän nuorisotyön ammatillisten osaamisalueiden kehittämistyön tulee ensisijaisesti vastata niihin nuorten tilanteisiin, jotka näkyvät työn käytännössä.

Tutkimusaineiston analyysi nostaa myös esille lasten ja nuorten tukipalveluita koskevan huolen kuntapalveluiden tehokuudesta. Erään etsivän nuorisotyön yhteistyökumppanin omalla toimialalla oli tehty selvitystyötä heidän asiakkaittensa asiakaskirjamerkinnoista. Selvityksestä kävi ilmi, että eräiden lasten tilanteisiin ei oltu puututtu, vaikka neuvolan, päivähoidon ja koulun kautta tulleiden tietojen pohjalta tilanteesta piirity selkeä syrjäytymisestä kertova kehityskaari. (Ks. myös Pekkarinen 2010.) Lisäksi kyse oli nuorista, joiden sosiaalisessa taustassa näkyi syrjäytymiskehitystä jo useammassa polvessa. Selvitys herätti kyseisen toimialan työntekijöitä seuraavan lainauksen kaltaisiin pohdintoihin.

Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppani: Että jotenki senkin [esille] tuominen, että hei haloo, mitä järkeä on, että sä seulot, mutta sä et pistä eteenpäin silloin, ku pitäisi!

Samaa ilmiötä ihmettelee Matti Rimpelä kommentoidessaan lasten ja nuorten pahoinvointitrendien pysyvyyttä lasten palveluihin käytettävistä resursseista huolimatta. Miksi kuntapalvelut eivät tuota hyvinvointia odotetulla tavalla? Rimpelä pitää kuntapalveluiden tehottomuuden syinä muun muassa sitä, että lapsiperheiden ja lasten asiat jakaantuvat hallinnollisesti eri lakeihin, sektoreihin, yksikköihin, ammattikuntiin ja tietojärjestelmiin. Lapsiperheiden ja lasten tukea ei ole kehitetty kokonaisuutena vaan järjestelminä. (Rimpelä 2012.)

Etsivän nuorisotyön kannalta nämä kysymykset ovat johtaneet kehitystyöhön, jossa verkostoitumisella ja monialaisella yhteistyöllä pyritään paremmin vastaamaan lasten ja nuorten tarpeisiin. Kyseinen ilmiö liittyy myös paljon esillä olleeseen keskusteluun varhaisesta puuttumisesta ja sen merkityksestä yksilön nuoruusiän ja myöhemmän elämän kannalta. Verkostodialogin tutkijat peräänkuuluttavat tässä yhteydessä hyvien käytäntöjen dialogien käyttöönottoa osana kuntien varhaista avointa yhteistoimintaa (VAY). VAY:llä tarkoitetaan ylisektorista ja verkostodialogista toimintamallia ja siihen liittyviä dialogisia menetelmiä. Varhaisessa puuttumisessa asiakkaan ongelmiin puututaan hyvissä ajoin yhdistäen ammattilaisten ja asiakkaan lähiverkoston voimavaroja. Tutkimuksessa on myös korostettu, että kunnan lasten ja nuorten palveluista vastaavien tulisi yhdessä edistää yhteistä keinovalikoimaa koko kunnan toiminnan tasolla (Koskimies & Pyhäjoki & Arnkil 2012).

Ylisektorista ja verkostodialogisuuden periaatteelle rakentuvaa toimintamallia voitaisiin nähdäkseni hyödyntää myös koulutuksellisesti. Etsivän nuorisotyön ja nuorisoterveyden yhteistoiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia saattaisivat esimerkiksi



olla eri alojen yhteiset henkilöstötapaamiset, joiden aiheena olisivat oman sairaanhoitopiirin alueelle paikantuvat nuorisoterveyden ilmiöt. Tapaamisten kysymyksenä voisi olla, minkälaisen nuorisoterveyden ilmiöiden jakamisesta toimialojen yhteiset asiakasprosessit muodostuvat. Samalla toimialojen välillä voitaisiin jakaa nykyistä enemmän myös asiakasprosessien ammatillisista käytännöistä kertyvää ”toista tietoa”.

2.3. Etsivä nuorisotyö ja perhetyö

Asiakasprosessin aikana etsivä nuorisotyö kohtaa valitettavan usein nuoren, jolla on taustallaan negatiivisesti rakentuneita vahvuuksia. Nuoren kautta etsivän nuorisotyön katse osuu myös vanhempiin ja heille kuuluvaan kasvatustehtävään, jonka kantamiseen, kaikilla ei kuitenkaan ole riittäviä voimavaroja.

Niin ja sittenhän ne on tämmöset, että länkytetään koulussa, että ei pysty siihen eikä tähän, sit se saattaa jumalauta hoitaa pikkusiskoja ja vanhempia. Ja tässäkin mulla on ollut näitä liian nuorena aikuiseksi tulleita. Joutuu huolehtimaan kaatuilevasta isästä ja sammuneesta äidistä, ja sit kun aika usein näissä on tätä uusiolähtöä, niin monesti siellä tulee muitaki muruja siihen vielä.

Toimintatutkimuksessa tuli myös esille se, että nuoren lähiverkostojen osuutta onnistuneen asiakasprosessin kannalta ei etsivässä nuorisotyössä toistaiseksi juurikaan huomioida. Kuten edellä on jo käynyt ilmi, etsivän nuorisotyön asiakasprosessissa nuoren tilanne näyttäytyy työntekijälle usein moniongelmaisena. Näissä tilanteissa merkitsevät eniten nuoren itsensä löytämät ja toteuttamat ratkaisut. Alla olevassa puheenvuorossa etsivä nuorisotyöntekijä kommentoi tällaista työntekijän ja nuoren välisessä asiakasprosessissa rakentuvaa voimavaraistumista nuoren kannalta.

Että nämä nuoret, mitä mä olen huomannut, et kun ne tulee... kun mulle tulee tällaisia, nuorimmat on jotain seiskaluokkalaisia ja sit vanhemmat on vaan kahdenkymmenen. Niin sit kun ne tulee, ne saa sitä itsevarmuutta ja rupeaa itsenäistymään, niin kyllä ne aika hanakasti muuttaa pois kotoa ja aktiivisesti etsii omaa asuntoa. Ja selkeästi näkee, että ne konkreettisesti näkee sen eron, että aikuisen kanssa voi olla tommoistakin eikä tämmöistä kuin mulla on kotona. Ja mä voisin itse perustaa oman pesän ja siellä olisi tämmöistä.

Jos katkosta lapsuuden kodissa nähtyihin ja omaksuttuihin elämänratkaisumalleihin ei synny, sosiaalisen pahoinvoinnin ketju on tutkimusten mukaan usein ylisukupolvisesti periytyvää (ks.esim. Häkkinen ym. 2011). Etsivän nuorisotyön ”väliintulolla” voi tämän kaltaisissa tilanteissa olla keskeinen asema syrjäytymistä tuottavien ylisukupolvisten suhteiden muuttajana. Asiakassuhteessa olevan nuoren elämäntilanteen moniongelmaisuuteen puuttuminen ei kuitenkaan ole palautettavissa vain nuoren tekemiin elämänmuutoksiin.

Vaikuttaa siltä, että etsivän nuorisotyön keskeinen ydin, yksilötyö ja kyky edistää nuoresta itsestään löytyviä voimavaroja oman elämänsä rakentajana, on samalla selkeä



alan kehittämiskohde. Etsivän nuorisotyön kehittämistyössä vähäiselle huomiolle on jäänyt asiakkaan ja hänen sosiaalisen ympäristönsä välisen suhteen (*person-in-situation*) vaikutus osana onnistunutta asiakasprosessia (ks. esim Puuronen 2005; 2009). Samaan aikaan kun nuori asiakasprosessin aikana toimii aktiivisesti oman elämänsä muutoksen agenttina, hän edelleen elää myös suhteessa lähiympäristöönsä, joka etsivän nuorisotyön asiakkaan yhteydessä on yleensä nuoren perhe tai sitä vastaavat muut lähisuhteet (ks. Compton & Galaway & Cournoyer 2005; Toikko 2009).

Tutkimuksen keskeisenä havaintona on, että yksilötyön korostaminen etsivän nuorisotyön ytimenä häiritsee sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustamista. Tämä ilmiö perustuu pitkälti siihen, että asiakasprosessissa nuoren vanhempien tukemista ei ole määritelty kuuluvaksi etsivään nuorisotyöhön. Tähän ei ole etsivässä nuorisotyössä osoitettu resursseja, eikä sillä toimialana ole lain suomia oikeuksia tehdä ammatillista perhetyötä (Cederlöf 2004, 179). Näyttää myös siltä, että tämänhetkistä etsivää nuorisotyötä ohjaa asiakasprosessin malli, joka suuntaa nuoren tilanteen käsittelyä työntekijäkeskeisesti viranomaisverkostoissa tapahtuvaksi. Huomataan myös, että etsivä nuorisotyö keskittyy asiakassuhteen työntekijäpuolen verkostojen kehittämiseen, lähinnä asiakkaan ja viranomaisverkoston välisen dialogisuuden kehittämiseen. Näitä etsivän nuorisotyön asiakasprosessin ulottuvuuksia voidaan jäsentää seuraavien mallien kautta:

1. nuori-työntekijä-keskeinen asiakassuhteen malli (nuorisotyön ideologian mukainen)
2. nuori-viranomaisverkosto-keskeinen asiakassuhteen malli (nuorten ohjaus- ja palveluverkoston ideologian mukainen)

Työntekijän ja asiakkaan välistä keskinäistä kommunikaatiota ja dialogisuutta pidetään siis ensisijaisesti etsivän nuorisotyön onnistuneeseen asiakkuusprosessiin vaikuttavana tekijänä. Vanhemmuuden tukeminen on ikään kuin rajattu etsivästä nuorisotyöstä pois. Nuori ei kuitenkaan elä perheestään ja lähiverkostostaan irrallaan. Tätä kautta etsivän nuorisotyön kehittämisessä vaikuttaisi tarkoituksenmukaiselta jatkaa yllä olevaa listaa seuraavalla vaiheella:

3. nuoren lähiverkosto-viranomaisverkosto-keskeisen asiakassuhteen malli

Tämän mallin kehittämisen keskiössä on kysymys siitä, miten vanhemmuuden tukeminen määritellään osaksi etsivän nuorisotyön asiakasprosessin dialogisuutta. Etsivää nuorisotyötä tekevä kiteyttää tilanteen seuraavasti:

Etsivän nuorisotyön lähtökohta on työntekijän ja asiakkaan välinen kommunikaatio ja tasavertainen suhde. Jos kuitenkin tämä suhde on asiakkaan näkökulmasta toissijasta ja enemmin perheeltä tullut tuki sitä todellisuudessa vaikuttavaa, olisiko etsivän nuorisotyön aika painottua entistä enemmän myös lähiverkostoa tukeväksi tahoksi. Vai olisiko mahdollista käynnistellä valtakunnallisella tasolla myös aikuisten etsivää työtä, joka tukisi nuorten lähiverkostoa ja toisi dialogisen kohtaamisen osaksi heidänkin arkeaan?



Samalle kannalle asettuvat Seikkula ja Arnkil (2009) esittäessään, että viranomaisverkoston ja asiakkaan välinen dialogisuus on onnistuneen asiakasprosessin tärkeä kulmakivi. He pitivät sitä kuitenkin – etsivän nuorisotyön perusajatuksen vastaisesti – toissijaisena painottaessaan asiakkaan lähisuhteiden, perheen ja lähiverkoston välisen dialogisuuden vaikuttavuutta onnistuneessa asiakasprosessissa.

Mikäli nuoren lähiverkoston välisen dialogisuuden vaikuttavuutta halutaan etsivässä nuorisotyössä lähteä kehittämään, löytyy sille valmis teoriaperusta sosiaalityön teorian historiasta. Etsivän nuorisotyön työote muistuttaa monelta osin sosiaalityölle keskeistä tapauskohtaista työtapaa (*casework*). Sosiaalityön työtavassa asiakastyö perustuu kasvokkaiseen vuorovaikutukseen sekä tapauskohtaiseen räätälöintiin ja harkintaan (Kananaja & Pentinmäki 1977; Toikko 2009). Etsivän nuorisotyön asiakastyö voidaan sosiaalityön teorian tapaan määritellä nuoren mukana tulevien sosiaalisten suhteiden kautta, jolloin asiakasprosessia on mahdollista avata tapauskohtaisesti myös kohti nuoren lähiverkostoa (Richmond 1971).

Mikäli perhetyö nähtäisiin etsivään nuorisotyöhön nykyistä kiinteämmin kuuluvana tehtäväalueena, tulisi etsivän nuorisotyön solmia sosiaalityön alaisuuteen kuuluvan perhetyön lisäksi nykyistä enemmän kumppanuuksia kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Erityisesti sellaiset järjestöt ja yhdistykset, jotka ovat suuntautuneet nuorten ja perheiden kanssa tehtävään työhön ja joiden toimintaa jäsentää ennaltaehkäisevä perhetyöorientaatio, sopisivat tähän parhaiten. Luontevia kumppanuuksia saattaisivat olla esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) paikallisyhdistykset ja koulupudokastyön muodossa koulujen vanhempainyhdistykset.



V Kehittämisenäkökulmia alan täydennyskoulutukseen

Tässä tutkimuksessa on ollut mahdollisuus seurata välillisesti HUMAK-ammatti-korkeakoulun järjestämää *Etsivän nuorisotyön täydennyskoulutus* -opintokokonaisuutta, joka toteutettiin kevään 2013 aikana. Koulutukseen kuului lähiopetuspäiviä, verkko-opetusta ja itsenäisiä opintoja sekä kehittämistehtävä. Opintojaksoon kuului myös mentorointiosio. Täydennyskoulutusryhmään valitut 20 opiskelijaa olivat eri puolilta Suomea ja opetus toteutettiin kahdella eri paikkakunnalla.

Käsillä olevan tutkimuksen tekijä ei ole osallistunut kyseiseen koulutukseen, eikä ole tehnyt osallistuvaa havainnointia opetustilanteissa. Sen sijaan tutkimuksen tekijällä on ollut koulutukseen osallistuneiden ja opettajien suostumus käyttää osaa opintojaksolla tuotetuista tehtävistä tutkimusaineistona. Toimintatutkimuksen idean mukaisesti tutkijalla on ollut mahdollisuus osallistua myös täydennyskoulutuksen arviointiin yhdessä opintojakson opettajien kanssa.

I. KOULUTUSTAUSTA JA TYÖKOKEMUS

Tutkimuksen päätavoitteen mukaisesti opiskelijoiden tuottamasta täydennyskoulutusmateriaalista rajattiin tutkimuskäyttöön vain sellaisia kohtia, jotka liittyivät täydennyskoulutukseen osallistuneen ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Kyse on pohdinnoista, joissa opintojaksolle osallistuneet kommentoivat ammatillisia kehittymistarpeitaan. Toiseksi tarkasteltavana on opiskelijoiden antama kirjallinen palaute siitä, miten opintojakson sisältö vastasi heidän odotuksiaan ammatillisesta täydennyskoulutuksesta ja kuinka hyödylliseksi he sen oman työnsä kannalta arvioivat. Ammatillista täydennyskoulutusta koskevat odotukset vaikuttavat aineistossa liittyvän kahteen seikkaan, siihen kuinka täydennyskoulutuksen sisällöissä onnistutaan huomiomaan yhtäältä koulutukseen osallistuvien erilaiset koulutustaustat ja toisaalta heidän työkokemuksensa.³

Täydennyskoulutuksen materiaalissa huomio kiinnittyy etsivän nuorisotyön tehtävien ”laajaan skaalaan”. Tämä huomio ei tarkoita sitä etsivää nuorisotyötä muuten hyvin kuvaavaa tilannetta, että etsivässä nuorisotyössä eteen tulevat asiat voivat – aineistoa lainaten – olla ”kaikkea maan ja taivaan väliltä”. Sen sijaan tarkoituksena on sanoa, että etsivän nuorisotyön tehtävät vaihtelivat koulutukseen osallistuneiden alueellisen edustuksen mukaan. Tämän havainnon herättelemänä, nostetaan luvun lopuksi esille muutamia täydennyskoulutuksen kehittämisideoita alueellisuuden näkökulmasta katsoen.

Täydennyskoulutukseen osallistuneiden arviointipalautteen (taulukko 4) mukaan ensimmäinen alan ammattilaisille suunnattu täydennyskoulutus onnistui huomiomaan



etsivien nuorisotyöntekijöiden koulutustaustan ja työkokemusten eri pituudet jonkin verran puutteellisesti.

Taulukko 4. Etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuspalautte, ote 1. Vastausten jakautuminen. (Lähde: Kylmäkoski 2013a)

Vastausten lukumäärä	(1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä, 6=en osaa sanoa)						Yhteensä	Keskiarvo
	1	2	3	4	5	6		
Koulutuksessa huomioitiin opiskelijoiden erilainen työkokemus ja koulutustausta	2	1	0	2	1	0	6	2,8

Miten räätälöidä koulutus- ja työkokemustaustoiltaan vaihteleville etsivän nuorisotyön ammattilaisille heidän kaikkien ammatillista tietotaitoaan yhtäläisesti syventävä ja uusia näkemyksiä tarjoava koulutus? Ammatillinen täydennyskoulutus on haasteellinen koulutusmuoto. Etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksessa koulutukseen osallistuvien koulutustaustan ja työkokemuksen ennakkointia voi pitää erityisen haasteellisenä tehtävänä. Joitakin suuntaviivoja niiden huomioonottamiseksi on kuitenkin olemassa.

Taulukko 5. Etsivää nuorisotyötä tekevien koulutustaso lääneittäin. *Etsivä nuorisotyö* -tilastoraportti 2009 (Lähde: Häggman 2010), %.

Koulutus	Etelä-Suomi	Itä-Suomi	Lappi	Länsi-Suomi	Oulu	Koko maa
Amk tai korkeampi	49	67	100	77	85	71
Opisto	49	33	0	19	15	27
Ei ammatillista koulutusta	3	0	0	2	0	2
Ei vastausta	0	0	0	2	0	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

Taulukosta 5 voidaan nähdä, että etsivän nuorisotyön koulutustausta on selvästi korkeakoulupohjainen. Toiseksi yleisin koulutustausta on opistotaustainen koulutus. Näiden jälkeen koulutustausta voidaan sanoa, että se on jotain muuta. Jos koulutustausta ei ole korkeakoulupohjainen, on työkokemus usein pitkä: ”Niillä on taas sitten 25 vuotta tai enempi työkokemusta, elikä tulee sieltä opistotasolta, kun ei korkeakoulutasosta koulutusta ollut” (Walden, 2013).

Työkokemuksen pituuden mediaani etsivää nuorisotyötä tehneillä oli vuotta 2008 koskien kuusi vuotta ja keskiarvo 8,7 vuotta. Suurimmalla osalla työkokemusta nuorten parissa tehtävästä työstä oli 3–10 vuotta (Walldén 2009). Vuotta 2009 koskevan tilastoraportin mukaan suurimmalla osalla työkokemusta nuorten parissa tehtävästä työstä oli 2–10 vuotta. Suhteellisesti eniten koko maassa oli lisääntynyt niiden etsivien nuorisotyöntekijöiden määrä, joilla työkokemusta oli vain kaksi vuotta (ks. Häggman 2010, 17). Nuorisolain muutoksen myötä etsivän nuorisotyöntekijän vähimmäistyökokemuksen pituudeksi nuorten parissa tehtävästä työstä säädetään muutama vuosi.



Etsivällä nuorisotyöntekijällä tulisi olla riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Riittävänä koulutuksena voitaisiin pitää esimerkiksi nuoriso- tai sosiaalityöntekijän, yhteisöpedagogin, erityisopettajan tai -sairaanhoitajan, psykologin tai muuta vastaavaa koulutusta. Riittävänä kokemuksena voitaisiin pitää vähintään muutaman vuoden työkokemusta, jonka pohjalta etsivällä nuorisotyöntekijällä olisi valmiudet auttaa tukea tarvitsevaa nuorta. (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010, 17.)

Täydennyskoulutuksen hyödynnettävyys on osin yksilöllistä. Etsiville nuorisotyöntekijöille suunnattua ensimmäistä ammatillista täydennyskoulutusta – ehkä juuri sen pilottiasemasta johtuen – saattaisi hiukan kärjistäen luonnehtia etsivää nuorisotyötä esitelleeksi ja siihen käytännön harjoitusten kautta tutustuttaneeksi opetuskokonaisuudeksi. Tähän viittaa täydennyskoulutuksen arviointipalautteen toisessa otteessa (taulukko 6) kohdat, joiden laadullinen tulkinta voidaan kiteyttää koulutukseen osallistuneen sanoja lainaten: ”Tämä tieto olisi ollut hyvä saada silloin kun itse aloitti tässä työssä, nyt ei tullut uusia asioista vaan tieto vain tuki omaa työtä.”

Taulukko 6. Etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuspalautte, ote 2. Vastausten jakautuminen. (Lähde: Kylmäkoski 2013a).

Vastausten lukumäärä	(1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)					Yhteensä	Keskiarvo
	1	2	3	4	5		
Täydennyskoulutus syvensi osaamistani	0	1	4	1	0	6	3
Pystyn hyödyntämään koulutuksessa saamaani tietoa työssäni	0	0	3	3	0	6	3,5

Etsivän nuorisotyön ammatillisen täydennyskoulutuksen hyödyistä suhteessa omaan työhön voidaan esittää vielä pari huomiota. Ensinnäkin voidaan aineistoanalyysiin perustuen huomata, että etsivän nuorisotyön täydennyskoulutusta rakennettaessa koulutuksen tuottajan olisi hyvä useammin ja kohdennetummin kysyä, mikä on koulutukseen osallistuvien saama ammatillinen lisäarvo. Toiseksi kannattaa huomata, että etsivän työn prosessikuvaukset koskivat keskimääräisesti eniten niin sanottuja onnistuneita prosesseja. Sinällään tämä on tietysti hyvä asia, mutta tällöin täytyy huomata kuvausten ja todellisuuden välinen ero. Seuraava lainaus valaisee asiaa.

Tässä oli siis kaksi onnistunutta prosessia, mutta toki kaikki eivät suju näin hyvin. Ehkä olisi ollut hyvä ottaa epäonnistunut tapaus ja pohtia sitä, mutta siitä olisi tullut hyvin lyhyt analyysi omasta toiminnasta.

Tehtävän organisoimisen kehittämisen kannalta katsoen kyseessä voisi olla myös uuden tehtävän alku. Tätä kautta voitaisiin muodostaa esimerkiksi tehtävä, jossa tarkoituksena olisi epäonnistuneen prosessin systemaattinen purkaminen ja joka voitaisiin avata työntekijän omien pohdintojen kautta, ohjeistaa koulutustyöparin ammatillisten vertaiskysymysten kohteeksi, altistaa opettajavetoiselle pedagogiselle tai mentorivetoiselle ammatilliselle reflektiolle ja vaikkapa generoida yhteistyötahojen kommentoitavaksi eli



laajentaa vastauksen etsiminen moniammatillisen ryhmäkeskustelun ratkaisukeskeiseksi tehtäväksi. Tällaista tehtävää voisi pitää vaihtoehtona yksilötyönä tehtyjen ja kirjallista tarkastelutapaa suosivien tehtävien sijaan.

Yleishuomiona voidaan todeta, että opintojakson kohdentamista ammatillisen osaamisen, kokemisen ja tuntemisen tasolle saattaisivat edistää sellaiset tehtävät, jotka vapaamuotoisuuden sijaan olisivat hieman pidemmälle strukturoituja. Tehtävät, joissa koulutettavan on asettauduttava kriittiseen suhteeseen oman ammatillisen osaamisen ja erityisesti ei-osaamisen kanssa, vaikuttivat tuottavan omassa työssä toimimisesta havaintoja, joiden hyöty todennäköisesti kumuloituu pitkällä tähtäimellä.

Minun kompastuskiveni prosesseissa on selkeästi kartoitusvaihe, huomaan tapaamisen jälkeen kirjatessani, ettei minulla olekaan kaikkea sitä tietoa, mistä olisi hyötyä nuoren ohjaamisessa. Vahvuuteni prosessin läpiviemisessä on ehdottomasti motivointi, innostun itsekin helposti nuoren suunnitelmista ja positiivisuus varmasti kantaa myös nuoren päätöstä.

Ammatillisen täydennyskoulutuksen tehtävä on tukea ja vahvistaa koulutukseen osallistuvan ammatillista osaamista. Erityistä huomiota tulee täydennyskoulutusta suunniteltaessa kiinnittää etsivien nuorisotyöntekijöiden työkokemukseen. Alan ammattilaisten työkokemusvuodet vaikuttavat nykytilanteessa jakavan täydennyskoulutettavia kahteen ryhmään uudella tavalla. Osalla on taustallaan huomattavan paljon työkokemusta nuorten parissa tehtävästä työstä. Osalla työkokemus taas on lyhyt, kuten juuri ammattiinsa valmistuneiden kohdalla.

Nämä erot liittyvät etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksen kehittämistavoitteisiin. Ammatillisen täydennyskoulutuksen suunnittelussa vaikuttaa tärkeältä painottaa sitä, että kyseessä on koulutus jo alalle oleville. Erityisen tärkeä on havainto, että etsivät nuorisotyöntekijät voivat olla erilaisissa ammatillisissa vaiheissa. Erot koulutukseen tulijoiden alatuntemuksessa voisivat olla yksi keskeinen lähtökohta etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksen kehittämisessä. Näin voisi kysyä, pitäisikö vastavalmistuneille ja vähemmän kokeneille työntekijöille järjestää oma koulutuksensa. Vastaavasti voisi myös kysyä, tulisiko pitkän työkokemuksen ja useista erilaisista työyhteisöistä toimimisista kokemusta kartuttaneille opistotaustaisille suunnata oma koulutuksensa, entä yliopisto- ja ammattikorkeakoulutaustaisille.

Keskeistä on löytää kullekin kolmelle eri ryhmälle sopivin ja sen tarpeista käsin rakentuva tapa kehittää työtään. Tämän tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että sellaiset täydennyskoulutustehtävät, joissa ammattilainen asettuu oman työnsä kokijaksi ja tuntijaksi, tuottavat omaa osaamista kehittävää ammatillista reflektointia.

On kiva tuntee vaikuttavansa positiivisesti jonkun elämään. Heidän kanssa pitää siis olla tarkkana siitä, ettei jää ikään kuin riippuvaiseksi heidän auttamisesta kokeakseen itsensä tärkeäksi. Hellsten [täydennyskoulutettava käytti etsivän nuorisotyön asiakkuusprosessin tarkastelemiseen Tommi Hellstenin kirjaa *Ihminen tavattavissa* (2009)] puhuu siitä, miten vahvan auttajan ei tarvitse lunastaa arvoaan auttamistapahtuman kautta. Hänellä



on arvo itsessään, ja siksi hän vapautuu kohtaamaan sen, joka on tullut etsimään apua. Auttamisvimman sijaan hän on oppinut luottamaan ihmisen kykyyn auttaa itseään.

Edellisen lainauksen kuvaama tapa kehittää omaa työtään kuuluu yliopistotautaiselle työntekijälle. Täydennyskoulutuksen arviointipalaverissa työryhmä toi esille, että korkeakoulutaustaiset etsivän nuorisotyöntekijät reflektoivat ammatillisuuttaan enemmän tiedollisesti, kuin koulutustaustaltaan opistotasoiset. Vastaavasti todettiin, että opistotautaiset nuorisotyöntekijät eivät koe tiedollista ja kirjallista reflektointitapaa niin itsestään selvästi omakseen. Tätä kautta tulee esiin haaste tuottaa täydennyskoulutusta varten väline, joka tavoittaisi paremmin opistotautaisen kouluttautujan tavan reflektoida ammatillista osaamistaan.

Tutkimusaineiston mukaan etsivää nuorisotyötä tekevien työkokemus on keskeinen kysymys myös silloin kun pohditaan täydennyskoulutuksen toteuttamismuotojen lisäksi koulutuksen sisältöjä. Nuorisotyöntekijän ammatillisesta identiteetistä puhuttaessa on perinteisesti korostunut työn käytännöllinen hallitseminen, kun taas työhön yhtäläillä kuuluva teoreettisen tiedon ja jäsenysten hallitseminen on jäänyt vähemmälle huomiolle (ks. esim. Cederlöf 2004; Nivala & Saastamoinen 2007). Täydennyskoulutus asettuu tässä vaa'an kielen asemaan: asemoituuko se ylläpitämään perinteistä ammatillista ajattelutapaa vai onko sen tehtävä edistää etsivän nuorisotyön ammatillista kehittämistä sekä käytäntöjen että teorian kautta.

Tutkimuksellisenä havaintona voidaan esittää, että nuorisotyön työotetta koskeva dilemma, joka korostuu ammatillisella keskustelukentällä, ei ideologiselta ja eettiseltä tasolta tarkasteltuna oikeastaan ole olemassa, tai ainakaan se ei näyttäyty yhtä vahvasti käytännön ja teorian vastakkaisuutena. Etsivän nuorisotyön ammatillisen kehittämisen ympärille on mahdollista rakentaa diskurssi, joka perinteisen vastakkainasettelun sijaan nostaisi esille käytännön ja teorian toisiaan tukevat roolit ja joka perustuisi nuorisotyön hermeneuttiseen lähtökohtaan. Kun etsivän nuorisotyön ammatillista kehittämistä, ja erityisesti käytäntöjen kehittämistä, jäsenetään etsivän nuorisotyön työotteesta käsin, on sovittava, selvitetäänkö tapoja rakentaa teoriaa käytännöistä käsin vai nuorisotyön käytäntöjä teoriasta käsin. En näe mitään estettä sille, etteikö etsivän nuorisotyön käytäntöjen kehittäminen voisi hyötyä niiden teoreettisesta jäsentämisestä. (Ks. aiheesta lisää esim. Nieminen 2007.)

Ammatillisen kokemustiedon näkökulmasta katsoen etsivässä nuorisotyössä painottuvat käytännön työkokemus ja koulutus pohja. Seuraava havainto tutkimusaineistosta kuitenkin osoittaa, että työkokemuksen merkitystä etsivän nuorisotyön työotteen hallinnan kannalta kommentoidaan myös uudessa valossa:

Myös minun vielä siinä vaiheessa kokematon työtapani taisi olla avuksi. En tuputtanut itseäni liikaa vaan todellakin kuljin rinnalla.



Vahva osaaminen, siis ”rautainen ammattitaito”, voi joskus merkitä myös ikään kuin ”kipsaantunutta” suhdetta työhön ja siten valmiutta vain tietynlaiseen työn tekemisen muotoon ja työtapaan. Toisin kuin siis yleensä ajatellaan, vähäisestä työkokemuksesta voi olla myös etua työssä onnistumisen kannalta. Tulisikin kartoittaa, mitä täydennyskoulutuksen kehittämismahdollisuuksia olisi löydettävistä sellaisesta tilanteesta, jossa ne, joilla on pitkä työkokemus, ja ne, jotka ovat toimineet alalla lyhyemmän aikaa, kohtaavat toisensa, ja jossa koulutus suunniteltaisiin ammatillisen osaamisen jaettavuuden näkökulmasta.

Täydennyskoulutuksen kehittämiseen liittyvä ehdotus voisi olla, että etsivän nuorisotyön ammatilliset täydennyskoulutusjaksot joko järjestettäisiin kokonaan niin että opetus olisi suunniteltu koulutusryhmän työkokemuksen perusteella tai niin että koulutukseen sisällytettäisiin osioita, joissa työkokemustaso olisi huomioitu. Täydennyskoulutusta voitaisiin tämän perusteella organisoida niin, että koulutusryhmässä olisi sekä niitä, joilla on paljon työkokemusta, että niitä, joilla kokemusta on vähemmän. Tarkoituksenmukaista olisi organisoida malli, jossa synergiaetuja hyödyntävien opetus- ja työskentelymuotojen kautta molempien ryhmien kokemustieto sekä rutinoituneet ja tuoreet käsitystavat etsivästä työstä olisivat keskenään vuorovai- kutuksessa. Asetelmaa voitaisiin mahdollisesti hyödyntää myös mentoroinnissa. Näin mentorit saattaisivat löytyä koulutusryhmän sisältä, jolloin mentorointi tehtäisiin koulutustyöparien välisesti ja ryhmämentorointina. Mentorointi voitaisiin sisällyttää myös yhdeksi täydennyskoulutuksen harjoitukseksi. (Ks. Kylmäkoski 2013 b.)

Tutkimusaineistossa korostuu etsivää nuorisotyötä tekevien käsitys, jonka mukaan ammatillisessa osaamisessa ei ole olemassa absoluuttista lakipistettä. Tätä kautta ammatillista täydennyskoulutusta ryhdittää alalla vahva elinikäisen oppimisen ajatus:

Minulla on etsivän nuorisotyön kokemusta vasta noin puolitoista vuotta takana, joten olen tässä työssä vielä aika raakile. Vaikka minulla on vielä paljon opittavaa, en usko, että tässä työssä voi koskaan olla kaiken oppinut.

Ennen siirtymistä täydennyskoulutuksen alueelliseen tarkasteluun nostetaan tutkimusaineistosta esille vielä yksi kriittistä huomiota vaativa seikka. Kyse on etsivän nuorisotyön esimiesten työkokemuksesta nuorten parissa tehdystä työstä:

Monessa paikassa etsivää työtä tekeviltä ohjaajilta edellytetään alan koulutusta ja työkokemusta nuorten parissa työskentelystä. Esimiehinä taas työskentelee usein ihmisiä, joiden koulutus on riittävä, mutta työkokemusta alalta, erityisesti nuorten parissa työskentelystä ei ole. Esimiehillä eritoten tulisi olla alan työkokemusta. Jos esimies ei ymmärrä työtä ja sen tekotapaa, ollaan aika perustavaa laatua olevan ongelman äärellä.



2. ALUEELLISUUS

Alueellisuuden huomioiminen etsivän nuorisotyön ammatillisessa täydennyskoulutuksessa vaikuttaa asialta, jota painotetaan koulutusta suunniteltaessa vähän. Nuorisotyötä koskevissa tutkimuksissa tuodaan kuitenkin toistuvasti esille kuntien nuorisotyölle asettuvat alueelliset ja paikalliset erot (ks. esim. Cederlöf 2004; 2005). Käsillä olevassa tutkimuksessa sama asia on todettavissa etsivän nuorisotyön kohdalla. Miten etsivän nuorisotyön ammatillista täydennyskoulutusta voitaisiin kehittää etsivän nuorisotyön alueelliset ja paikalliset erot huomioiden?

Täydennyskoulutuspalautteen perusteella voi havaita, että ne tavat, joilla alueellisuus toivotaan otettavan huomioon etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksessa, liittyivät koulutuksen järjestämiseen käytännössä. Alueellisuus tuli esille ensinnäkin konkreettisina välimatkoina, koulutettavien matkustamisena paikasta toiseen. Tämä näkyi erilaisina mielipiteinä koskien sitä, oliko matka koulutuspaikkakunnalle liian pitkä vai sopiva. Muutamassa tapauksessa pitkä välimatka saattoi olla yksi muuten hyvin edenneen täydennyskoulutuksen lopettamisen syy. Opintojaksolle osallistuneista osa kommentoi myös koulutuspaikan valinnan ja käytettävissä olevan julkisen liikenteen välistä vastaavuutta. Myös omat yksilölliset tavat kokea jokin paikkakunta innostavaksi koulutuspaikaksi vaihtelivat suuresti.

Koulutukseen liittyvät ulkoiset tekijät ovat tärkeitä koulutuskokemuksia rakentavia osatekijöitä. Seuraavassa nostan esille muutamia lähinnä etsivän nuorisotyön erilaisille alueellisille hahmottamistavoille perustuvia kehittämisenäkökulmia.

Ensimmäiseksi voisi harkita täydennyskoulutuksen järjestämistä ELY-keskusten alueellisen jakautumisen mukaisesti. Viitaten täydennyskoulutettavan antamaan palautteeseen, jonka mukaan ”etsivää nuorisotyötä tehdään kaupungissa ja maalla eri tavalla”, alueellisuuden voisi ottaa täydennyskoulutuksen räätälöimisessä huomioon ELY-keskusten jakautumisen avulla. Jos täydennyskoulutuskokonaisuuksia tai -tilaisuuksia järjestettäisiin ELY-keskusjaon mukaisesti, saataisivat etsivää nuorisotyötä niiden sisäisesti määrittävät maanlaajuiset aluepoliittiset itä-länsi- ja etelä-pohjoinen-jaot sekä maaseutu-kaupunki-jaot ja niiden mukaiset etsivän nuorisotyön käytännön erot näytettyä nykyistä enemmän ammatillista osaamista reflektoimaan kutsuvina tehtävinä.

Toisena kehittämisenäkökulmana voisi olla kuntakoon mukaan räätälöidyt täydennyskoulutustilaisuudet. Kuntakoon mukaan järjestetyissä täydennyskoulutusjaksoissa voitaisiin paremmin huomioida pienten, keskisuurten ja suurten kuntien tarpeita ja toimintakulttuureita.

Kolmanneksi täydennyskoulutuksen järjestämistä voitaisiin tarkastella etsivän nuorisotyön toiminnan tuottajien näkökulmasta. Kehittämisenäkökulman takana ei ole ajatus, että eri toteuttajatahojen nähtäisiin tuottavan etsivän nuorisotyön palveluita epätasalaatuisesti. Sen sijaan ajatuksena on kohdistaa täydennyskoulutus niin, että se huomioi opetuskokonaisuuksissa etsivän nuorisotyön eri toiminnan tuottajien kannalta tärkeät erityiskysymykset. Etsivän nuorisotyön toiminnan tuottajia ovat esimerkiksi



kunta, kaupunki, yhdistys, säätiö ja kuntayhtymä sekä erilaiset yhteistyöt kunnan ja yhdistyksen välillä, toiminimen, kaupungin ja yhdistyksen välillä sekä kaupungin ja säätiön välillä (ks. Sipilä 2013). Etsivän nuorisotyön toiminnan tuottajalähtöinen täydennyskoulutus nostaisi opetusjaksojen keskiöön myös nimenomaan monialaisen etsivän työn. Tämä sekä aiemmin esitetty malli kehittäisivät täydennyskoulutusjaksojen tehtäviä toiminnan tuottajien erilaisten toimintakulttuurien ja niitä yhdistävän toiminnanohjauksen näkökulmista.

Neljänneksi etsivän nuorisotyön täydennyskoulutusta voitaisiin alueellisuuden näkökulmasta hahmottaa erittelevämmin myös etsivän nuorisotyön toteutusalueen kannata. Mitä erityiskysymyksiä mahdollisesti asettuu etsivän työn ammatillisille osaamistarpeille, kun etsivän nuorisotyön toteutusalueena on kunta, kaupunki sekä kaupunkeja että kuntia ja useita kuntia tai kaupunkeja. (Ks. Sipilä 2013.)



VI Ammattialan kehittämismahdollisuudet ja edunvalvonta

I. AMMATTIALAN KOORDINOINNIN JA HALLINNOINNIN KEHITTÄMINEN

Katariina Sipilän tekemän selvityksen mukaan etsivän nuorisotyön toimintaa tuottavat Suomessa kaupungit, kunnat, säätiöt, yhdistykset, kuntayhtymät, toiminimet. Kunnat ja kaupungit tuottavat toimintaa myös yhteistyössä säätiöiden tai yhdistysten kanssa. Sipilän selvityksessä tarkasteltiin etsivän nuorisotyön valtionavustushakemuksia ja siinä oli mukana vuonna 2012 rahoitetut hankehakemukset (194 kpl). Selvityksen mukaan kunnat tai kaupungit olivat etsivän nuorisotyön toiminnan suurimmat toteuttajat, mutta noin viidennes palvelun tuottajista oli kaupunkien tai kuntien ulkopuolisia organisaatioita, joilta etsivä nuorisotyö palveluna ostettiin (Sipilä 2013).

Taulukko 7. Etsivän nuorisotyön toiminnan tuottaja hakemuksissa (Lähde: Sipilä 2013)

	%	N
Kunta	44	86
Kaupunki	35	68
Yhdistys	11	20
Säätiö	5	9
Kuntayhtymä	3	5
Kunta ja yhdistys yhteistyössä	2	3
Toiminimi	1	1
Kaupunki ja yhdistys yhteistyössä	1	1
Kaupunki ja säätiö yhteistyössä	1	1
Yhteensä	100	194

Tämän tutkimuksen eräänä kenttätutkimuskohteena oli myös etsivää nuorisotyötä tekevien alueelliset tapaamispäivät keväällä 2013. Päivillä tapasivat yhden ELY-keskuksen hallinnon alueelle kuuluvat etsivät nuorisotyöntekijät, jotka pääasiallisesti olivat kunnan, kaupungin ja kuntayhtymän palveluksessa. Tapaamispäivään kuuluivat käytännön työtä tukeva koulutuksellinen luento, yhden maakunnan etsivän nuorisotyön koordinaattorin työn esittely, nuorisotyötä kommentoiva teatteriesitys ja sen peilaaminen etsivän työn käytäntöihin esityksen jälkeisessä purkukeskustelutilaisuudessa sekä yhteistä, vapaamuotoista kuulumisten vaihtoa. Maakuntien etsiviä nuorisotyöntekijöitä yhteen kokoavia alueellisia päiviä pyrittiin kyseisellä ELY-keskuksen alueella järjestämään kahdesti vuodessa, kerran keväällä ja kerran syksyllä. Päivien järjestelyvastuusta sovittiin maakuntien eri toimijoiden kesken vuorotteluperiaatteella. (Kenttätutkimusmuistiinpanot III.)

Seuraavassa tarkastellaan ensin kehittämisenäkemyksiä, jotka koskevat tiedonvaihtoa



ja yhteistyömuotoja maakuntakohtaisesti ELY-keskusten sisällä ja valtakunnallisesti ELY-keskusten välillä. Toiseksi nostan esille molemmat tasot läpäiseviä koko ammattialan linjaukseen liittyviä kentän näkemyksiä.

ELY-keskusten sisäisen tiedonvaihdon ja verkostoyhteistyön kehittämisen suhteen etsivän nuorisotyön alueelliset tapaamispäivät ovat tällä hetkellä ainoa organisoitu tapa saattaa etsivää nuorisotyötä tekevät jakamaan keskenään työn paikallisia työkäytäntöjä. Ne tarjoavat paikan kehittää etsivää nuorisotyötä työntekijälähtöisesti oman alueen nuorten paikallisten tarpeiden ja erityisesti paikkakunnan aluekehitykseen sidoksissa olevien ratkaisu- ja kehittämismahdollisuuksien kannalta. Kyse on keskeisestä ammattialan sisäisestä näköalapaikasta. Päivien järjestäminen vaikuttaa erittäin tarpeelliselta ammatilliselta kohtaamispaikalta. Ne saattaisivat olla myös keskeinen etsivän nuorisotyön alueellisen verkostotyön kehittämisen kohde. Paikallista verkostoyhteistyötä koskeva tapaamispäivä yhden ELY-keskuksen alueella ei kuitenkaan ole vakiintunut valtakunnallinen käytäntö. Tätä asiantilaa hämmästellään tutkimuksen aineistossa: ”Miksei voisi järjestää jotain semmoista seminaaria missä nimenomaan nämä arjen sankarit tapaisi toisiaan?”

Tutkimuksen aikana tuli esille, että etsivän nuorisotyön verkostoyhteistyön koordinoitavissa on paljon paikallisia eroja. Tehtävänsä nimitetty alueellinen etsivän työn koordinaattori puuttuu useasta maakunnasta. Ammattialan työntekijälähtöisen kehittämisen kannalta tilanne on heikoin niillä ELY-keskusten alueilla, joilla tapaamispäiviä ei järjestetä. Tapaamispäivien järjestäminen on yksittäisten työntekijöiden omatoimisuuden varassa ja alueelliset erot ovat siten suuret. Arvokas työntekijälähtöinen ja työn käytännöistä nouseva kehittämistyö jää toteutumatta, kun kohtauksia ammatillisen tietotaidon vaihtamiselle ja työkäytäntöjä koskevalle vertaispuheelle ei ole. Myös eri ELY-keskusten välinen etsivää nuorisotyötä koskeva yhteistyö on tutkimuksen mukaan vähäistä. Ammattialan valtakunnallisen kehittämisen näkökulmasta vuorovaikutusta tulisi lisätä sekä eri ELY-keskusten alueilla toimivien työntekijöiden ammatillisen tietotaidon jakamisen tasolla että etsivän nuorisotyön toimialojen hallinnollisista asioista päättävien tiedonvaihdon välillä. Valtakunnallisena ammattialan kokoontumismuotona toimivat etsivän nuorisotyön valtakunnalliset päivät, joita on järjestetty vuosina 2009 ja 2012. Alan ammattilaisten valtakunnallisista tapaamisista voisikin muotoutua jokavuotinen käytäntö.

ELY-keskusten välistä tiedonvaihtoa tulisi olla nykyistä enemmän myös koskien etsivän työn hallinnollista ja kuntaorganisaattorista päätöksentekoa. Koska etsivän työn luonne kullakin paikkakunnalla määrittyy erilaisista alueellisista tarpeista ja hallinnon alojen yhteistyörakenteista käsin, tulisi valtakunnallista vuoropuhelua näistä etsivää nuorisotyötä muokkaavista toimintakäytännöistä lisätä.

Etsivän nuorisotyön katsotaan usealla taholla edelleen etsivän omaa paikkaansa kuntien palveluorganisaation osana. Tämän vuoksi ELY-keskusten välistä keskustelua toimialaa koskevista hallinnollisista käytännöistä ja linjauksista kunnissa voisi lisätä. Jäsentyttömyyttä tuottaa ehkä vielä enemmän nuorisolain muutoslinjaus, joka



painottaa monialaisen etsivän nuorisotyön tekemistä kunnissa. Monialaiset yhteistyörakenteet kiinnittävät etsivän nuorisotyön osaksi kunnan muita hallinnon aloja. Sipilän tekemän selvityksen mukaan etsivä nuorisotyö tekee useimmiten yhteistyötä koulutoimen, sosiaalitoimen, terveystoimen ja työhallinnon kanssa. Muista toimijoista yhteistyötahoiksi mainittiin eniten yrittäjät (Sipilä 2013).

Taulukko 8. Etsivän nuorisotyön yhteistyökumppanit hakemuksissa (Lähde: Sipilä 2013)

	%	n
Koulut tai oppilaitokset	89	172
Sosiaali- ja/tai terveystoimi (lääkäri, psykologi), sosiaalityöntekijä	72	139
Työvoimatoimi	68	131
Nuorisotalo, nuorisotyöntekijät, nuorisotoimi	59	115
Työpaja	59	115
Puolustusvoimat	39	75
Muiden kuntien tai hankkeiden etsivät	35	67
Seurakunta	26	50
Poliisi	23	45
Muut	23	45
Yhdistykset, säätiöt, järjestöt	22	43
Huoltajat	18	34
Kunnat tai kaupungit	14	28
Kela	14	27
Vapaaehtoiset	2	3

Erityisenä kehityshaasteena on siten vahvistaa ja edistää eri toimialajohtajien välistä vuoropuhelua etsivästä nuorisotyöstä. Ammattialan koko maata käsittävän laaja-alaisen kehittämisen kannalta etsivä nuorisotyö kaipaa nykyistä enemmän ELY-keskusten välistä tiedonvaihtoa alueellisista yhteistyökumppanuusmalleista ja niiden hallinto-organisatorisista ja aluepoliittisista ratkaisuista. Tätä voi pitää myös täydennyskoulutuksen kannalta katsoen konkreettisenä etsivän nuorisotyön esimieskoulutuksen kehittämishaasteena.

Toimintatutkimuksen aikana nousi esille, että etsivän nuorisotyön hallinnollisten kysymysten jakamiselle ELY-keskusten välillä ei vielä ole olemassa säännöllisesti ja pitkällä tähtäimellä toimivaa verkostoyhteistyön mallia. Tiedonvaihto etsivän nuorisotyön hallinnollisista kysymyksistä eri ELY-keskuskoordinaattoreiden välillä ei ole ollut muodoltaan kattavasti valtakunnallista vaan yksittäisten toimijoiden välistä epävirallista yhteydenpitoa. Käytännössä eri ELY-keskusten alaisuuteen kuuluvat työntekijät eivät esimerkiksi jaa samoja alaa koskevia tiedotteita. Tieto voi välittyä esimerkiksi Facebook-listan kautta, sattumanvaraisten henkilökohtaisten tapaamisten tai kuulumisten vaihdon kautta – tai olla välittymättä.

Tässä tilanteessa voi panna merkille toimialalähtöisen kehittämisen mahdollisuuden. Uusi verkostoyhteistyönmalli saattaisi olla esimerkiksi ELY-keskusten välinen yhteinen



keskustelufoorumi, joka koostuisi etsivän nuorisotyön kunnallisista toimialajohtajista, alueellisista koordinaattoreista, ELY-keskusten etsivästä nuorisotyöstä vastaavista ja etsivän nuorisotyön yhteistyötahojen toiminnasta vastuussa olevista. Etsivän nuorisotyön ammattialan valtakunnallinen edistäminen tarvitsee nykyistä enemmän toimijoiden välistä tiedonvaihtoa niistä päätöksistä ja käytännöistä, joista alalta tilastoitavat asiat syntyvät:

Sinne täytyisi saada sellaisia esimiehiä, jotka oikeesti on saanu hallinnollista koulutusta, joilla on kyky nähdä kokonaisuuksia ja visioida tulevaisuutta [...] Niin silloin se asia alkaa pelittää.

Maanlaajuinen keskustelufoorumi toimisi myös etsivän nuorisotyön tiedotusväylänä ministeriön suuntaan ja päinvastoin. Keskustelufoorumi voisi toimia ELY-keskusten organisoimana samalla vuorotteluperiaatteeseen nojautuvalla kokoonkutsumismenetelyllä kuin etsivän työn nuorisotyöntekijöiden alueelliset tapaamispäivät.

2. AJATUKSIA ALAN YHTEISKUNNALLISESTA ARVOSTUKSESTA JA AMMATILLISESTA TYÖMARKKINA-ASEMASTA

Tutkimusaineistosta voi nähdä, että kun etsivä nuorisotyöntekijä puhuu ammattialansa edunvalvonnasta, painokkaimmin esille nouseva asia on huoli alan yhteiskunnallisesta arvostuksesta suhteessa palkkaukseen, koulutukseen, työkokemukseen ja työaikajärjestelyihin sekä ylipäättään työehtoihin. Tässä tutkimuksessa ei ole tehty mielipidemittausta siitä, arvostetaanko etsivää nuorisotyötä yhteiskunnallisesti ja miten paljon. Sen sijaan etnografisesti kerätyn aineiston kautta voidaan konstruoida tätä teemaa kommentoiva etsivän nuorisotyön kentän ääni.

Minulle on tullut sellainen tunne tässä työssä, ettei etsivää nuorisotyöntekijää pidetä ammatillisena, johon suhtaudutaan vakavasti. Pääsyaatimuksena etsivään nuorisotyöhön on koulutus ja riittävä kokemus. Itsellä on pitkä koulutus (opisto, nykyinen AMK) lisäksi kaksivuotinen erikoisnuorisotyöntekijän koulutus ja vielä kandin verran kasvatustieteitä ja erikoispedagogisia opintoja. Työkokemusta myös riittää pitkälti uralta. Työ on kuitenkin pätkätyötä, joten kuka kokenut työntekijä jättää virkansa ja aloittaa etsivänä ja heikolla palkalla. Palkka tulisi suhteuttaa erikoisammattilaiseen, jolloin vähintään palkkaus tulisi olla 2500 €, silloin olisi mahdollista saada mukaan myös alan ammatillaisia, jotka sitoutuvat työhön ja joihin voitaisiin jo suhtautua vakavasti. Lisäksi pitäisi saada riittävät työkalut nuoren auttamiseksi. Näitä olen pätkäillyt, kun tätä työtä olen tehnyt. Onneksi on ollut myös kokemusta hyvistä yhteistyökumppaneista sekä loistavista esimiehistä ja työparista. Ilman näitä olisin jo siirtynyt muihin tehtäviin.



Samoja nuorisotyön ammatilliseen edunvalvontaan kuuluvia teemoja käsiteltiin laajemmin *Nuori 2013* -päivillä sessiossa ”Kiittäkö työ tekijäänsä? Kohtaako nuorisotyön uudet muodot, koulutus ja palkkaus?” Tapahtumassa käydyssä keskustelussa otettiin voimakkaasti kantaa muun muassa nuorisotyön ammatillisiin muutoksiin, tehtäväkohtaisen palkkatason määrittymiseen, nuorisotyön työaikakäytöksiin, kuten työajan epäsäännöllisyyteen, nuorisotyöntekijöiden omaaman erityisosaamisen arvostukseen ja työvoimasopimuksiin (Kenttätyömuistutukset I).

Tutkimuksen aineistosta voi tehdä havainnon, että tietyllä tavalla nuorisotyö saattaa myös itse osallistua siihen diskurssiin, joka tuottaa tulkintaa alan vähäisestä yhteiskunnallisesta arvostuksesta. Toisin sanoen se itse omalta osaltaan mahdollistaa tämän tulkinnan syntyminen. Aineistosta on tässä yhteydessä nostettavissa esille kaksi ammatillista osaamisperustaa kuvaavaa diskurssia (ks. esim. Eskola & Suoranta 1998; Jokinen & Juhila & Suoninen 1999). Ensimmäistä voidaan luonnehtia ammatillisia kompetensseja esille nostavaksi diskurssiksi ja sitä kautta etsivän nuorisotyön ammatillista osaamista perustelevaksi edunvalvontakeskusteluksi. Toisessa diskurssissa ammatillisten kompetenssien esille nostaminen jää vähemmälle huomiolle ammatillisen osaamiskeskustelun keskittyessä nuorisotyön ammatillisen etiikan mukaisesti nuoren kanssa tehtävään ihmissuhdetyöhön.

Kun etsivässä työssä pyritään määrittämään nuoren kohtaamistyön taloudellista arvoa, nuorisotyöntekijöiden osaamisperustasta puhumisen lähtökohdaksi asettuu ammatillinen kompetenssidiskurssi. Ammatillista osaamista osoitetaan erityisten tietojen ja taitojen hallinnalla. Etsivän nuorisotyön hoitaminen vaatii ammatillista erikoisosaamista.

Nuorisotyön huono palkkaus suhteessa laaja-alaiseen työhön, ainakin pienemmissä kunnissa, on synty ja häpeä. Etsivän työ menee vielä laaja-alaisuudessaan koulutus-, sosiaali- ja työvoimahallinnon jopa terveydenhuollon toimintaympäristöihin, joista etsivän pitää tietää paljon. [...] 2500 € on kuraattorinpalkka... minusta työmme on vielä vaativampaa. Tämä on vaativaa asiantuntijatyötä.

Etsivän nuorisotyöntekijän ammatillisen työmarkkina-aseman legitimitetin perusteluun käytetään kompetenssidiskurssin sisällä usein myös toisen, etsivää nuorisotyötä lähelle tulevan ammattiryhmän palkkaustasoa ja työtehtäviä. Etsivässä nuorisotyössä keskeistä ja ammatillisuutta erityisesti määrittävää erikoisosaamista verrataan tutkimusaineistossa usein koulukuraattorin työtehtäviin ja palkkaukseen.

Kunnassamme etsiviltä vaaditaan AMK-tutkintoa ja riittävää työkokemusta. Palkka se 1890 € plus työkokemuslisät jos työvuosia on takana jo riittävästi. Kuten myös aikaisemmat kommentoijat, olen työskennellyt kuraattorina 2. asteen oppilaitoksessa. Palkka oli tuolloin 2700 €. Koin, että nuoret, joiden kanssa työskentelin kuraattorina, olivat kuitenkin helpompia tapauksia kuin etsivän nuoret. He olivat koulussa ja suurin piirtein koulukuntoisia. Nuoria ei tarvinnut etsiä siellähän he koululla olivat suurin piirtein joka päivä ja lisäksi koululla selvät toimintamallit eritilanteisiin. Etsivän



asiakkaat ovat paljon haastavammissa elämäntilanteissa eivätkä he kaikki todellakaan ole siinä kunnossa että opiskelun miettiminenkään olisi vielä mahdollista. Lisäksi on pahoja puutteita arjenhallinnassa ja ihan normaaleissa rutiineissa ja käytännöissä. (Näin karkeasti yleistäen). Palkka ei todellakaan motivoi jäämään etsivään nuorisotyöhön, eikä ihme että vaihtuvuus on suurta.

Toisessa etsivän nuorisotyön osaamisperustaa kommentoivassa diskurssissa etsivän nuorisotyön työtettä hahmotetaan muille toimijoille ihmissuhdetyönä tietyn läsnäolon diskurssin kautta.

Ihmettelyn välillä, kun keskustelu menee siihen, että ei ole välineitä tai menetelmiä ottaa puheeksi nuoren kanssa jotain asiaa. Miksei voisi kokeilla ihan keskustelua ihmiseltä ihmiselle? Pitääkö osata jotain ihmeellistä, kun mielestäni nuoren auttaminen alkaa siitä samasta kuin muidenkin ihmisten auttaminen; nuoren oikeasta kohtaamisesta ja läsnäolosta hetkessä. Tässä työssä ei auta piiloutua viranomaisroolin taakse, vaan pitää ihan olla vain rehellinen oma itsensä. Silloin pystyy olemaan läsnä ja tarttumaan asiaan oikealla hetkellä. Ja nuori tulee autetuksi.

Kun nuoren kohtaaminen nähdään tällä tavalla, etsivää nuorisotyötä määrittävä nuoren auttaminen ja tukeminen tulee käsitetyksi niin, että se perustuu yleiseen ihmisten väliseen vuorovaikutukseen eikä erityisosaamista vaativaan ammatilliseen kompetenssiin. Tällöin etsivän työn ammatillista osaamista profiloiva auttamistyö tulee perusteltua kokonaan eri lähtökohdasta käsin kuin ”perinteisessä” ammatillisessa kompetenssidiskurssissa. Kun tällaista diskurssia käytetään ammatillisen edunvalvonnan yhteydessä, havaitaan, että se saattaa ohjata etsivän nuorisotyön yhteiskunnallista ammattialanäkyvyyttä ja arvostusta epäedulliseen suuntaan ja viedä huomion pois alan vaatimasta osaamisesta.

Keskeinen huomio on, että edellä kuvatut diskurssit eivät ole keskenään ristiriidassa vaikka tuottavatkin kaksi toisistaan poikkeavaa kuvaa etsivän nuorisotyön osaamisperustasta. Diskurssit perustelevat etsivän työn kompetenssivaatimuksia eri lähtökodista käsin eri tavoin, ja ovat tätä kautta molemmat ”oikeassa”. Molemmat diskurssit osallistuvat etsivän nuorisotyön osaamisperustan yhteiskunnallisen arvostuksen määrittymiseen. On kuitenkin huomattava, että kun etsivän nuorisotyön yhteydessä painotetaan ammattialan ”ei-professionaalisuutta” – mikä tottakai sopii alan eetokseen – vedetään tietyssä mielessä ”mattoa alta” etsivän nuorisotyön yhteiskunnalliselta arvostukselta ja mahdollisesti myös sen ammatilliselta edunvalvontatyöltä.

Tähän tutkimukseen ei sisälly systemaattista vertailua tehtäväkohdittain määrittyvistä palkkatasoista etsivän nuorisotyön ja alaa lähelle tulevien muiden ammattiryhmien välillä. Laadullisen tutkimuksen keinoin esille voidaan nostaa etsivää nuorisotyötä tekevien ammattilaisten ääni, jonka mukaan ammatillista edunvalvontakeskustelua vaatii erityisesti tehtäväkohtaisen palkkatason tarkastelu. Sijaisjärjestelyiden kehittämistä sekä pätevöittävä koulutuksen ja erityisosaamista tuovan lisäkoulutuksen suhteuttamista työvaatimusten arviointiin pidetään niin ikään tärkeänä.



Työ on henkisesti raskasta ja taakkaa ei kevennä se, että työntekijällä useimmiten ei ole sijaista, joka hoitaisi tehtävät hänen ollessa sairaana. Sairaspäivinä hoidetaan kotoa käsin työasioita, perutaan asiakkaille sovittuja aikoja ja tapaamisia ja sovitaan uusia. Palkka on TODELLA huono, useimmissa kunnissa ja kaupungeissa työskentelevillä on sama peruspalkka kuin nuorisotalo ohjaajilla, vaikka työ vaatii tekijältä erityistä osaamista verkostoissa toimimisesta ja eri alojen sekä mm. työvoimahallinnon ja Kelan tukien ym. tietämystä. Suoraan sanottuna jos haluaa tehdä henkisesti raskasta työtä ja joka seuraa vapaa-ajallekin TODELLA pienellä palkalla niin etsivä nuorisotyö on oikea valinta.

Jos vertaan koulukuraattorin ja etsivän nuorisotyöntekijän tehtäväkenttiä keskenään, niin kummatkin kyllä tarkastelevat samanlaisia asioita, mutta kuraattorin työn näkökulma on enemmän sektoroitunutta koulumaailmasta käsin tarkastelevaa toimintaa (kuinka koulu sujuu, onko oppimisen esteitä jne.). Tästä huolimatta etsivä nuorisotyöntekijän ja koulukuraattorin palkkauksessa on jopa 600–800€ palkkaero, jossa kuraattori nauttii parempaa palkkaa! Eikä koulutustasossa tai osaamisvaatimuksissa ole välttämättä yhtään eroa.



Yhteenvedo

Tämän tutkimuksen keskeinen tarkoitus on ollut tarkastella etsivän nuorisotyön sisältöä ja sen kehittämistä alan ammattilaisten näkemyksiä esille tuomalla. Yhteenvedossa onkin sopiva paikka tiivistää, että tutkimusaineiston perusteella keskeisintä etsivän nuorisotyön työotteessa vaikuttaa olevan asenne: kunnioittava ja välittävä asenne nuorta ja hänen tuentarpeitaan kohtaan tuottaa nähdynsi tulemista, joka vahvistaa nuoren valmiuksia ottaa itsenäisempiä askeleita yhteiskunnassa. Etsivän nuorisotyön keskeinen ”työväline” on se, että asiakasprosessissa olevan nuoren ”repaleisuus” hyväksytään ja kohdataan. Tämä suhde synnyttää nuorena arvokkuuden kokemuksen, mikä näkyy nuorena kiinnostumisena itsestä ja omien asioiden hoitamisesta. Vaikuttavuudessaan etsivän nuorisotyön kohtaamisissa on siten usein kysymys nuoren loppuelämästä. Yksilötyö onkin etsivälle nuorisotyölle luonteenomaista. Työn luonteeseen kuuluu kuitenkin nykyistä käsitystä huomattavasti näkyvämmiin myös nuorten kanssa tehtävä ryhmätyö ja yhteisön taso.

Tutkimuksen tekijälle mahdollisuus seurata etsivän nuorisotyön päivää ja asettua sijaistyöparin positioon päivän työtehtävien reflektoinnissa konkretisoi työkentän laajuutta ja erityisesti kohtaamistyön monitasoisuutta. Etsivän nuorisotyön työotetta, jonka tarkoitus on tukea nuorta tämän tulkitessa oman elämänsä karttaa, kuvaa parhaiten läsnäolo, luottamuksen rakentaminen, kannustaminen ja etenemistapojen yhteinen sopiminen. Nuorisotyöntekijän ”etsivän katse”, jolla hän havainnoi työympäristöään, tiivistää etsivän nuorisotyön ammatillisen kyvyn löytää tiensä nuoren luo.

Etsivän nuorisotyön dokumentaatio osoittaa, että työmuodon vaikuttavuuden arviointia tulee lisätä laatukuvauksen kautta. Keskeisintä tässä yhteydessä on seurantatyön näkyväksi tekeminen. Etsivän nuorisotyön asiakasprosessin laatu tulee kuvata molempien osapuolten, nuoren ja työntekijän näkökulmasta. Nuoren kannalta kysymys on hänen ”asiakastyytyväisyydestään”, siitä miten hän on kokenut asiakasprosessin. Etsivää nuorisotyötä tekevä kohdalla työn laatu syntyy sitä kautta, että työntekijä toimii mahdollistajan roolissa suhteessa nuoreen. Vaikuttavuusmittariston kehittämisen pohjaksi tässä tutkimuksessa esitetään etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa tapahtuvaa vertailevaa arviointia, jonka suorittavat kaikki nuoren asiakasprosessiin osallistuvat tahot.

Kaikkien etsivään nuorisotyöhön kiinnittyvien hyvien käytäntöjen jakaminen ei ole välttämätöntä. Etsivää nuorisotyötä tekevien mielestä tarkoituksenmukaisinta on löytää alalle paikallisesti sopiva toimintamalli. Se löytyy yleensä parhaiten paikallisten nuorten elinoloja ja tuentarpeita selvittämällä. Tutkimuksen mukaan myös etsivän nuorisotyön täydennyskoulutusta tulisi suunnitella aluelähtöisesti. Tärkeintä täydennyskoulutuksessa on huomioida etsivien nuorisotyöntekijöiden koulutustaustat ja työkokemus.

Monialainen yhteistyö vaikuttaa toimivan pääsääntöisesti hyvin. Etsivän nuorisotyön tunnettavuus monialaisessa verkostoyhteistyössä oli tutkimuksessa mukana olleissa kunnissa hyvä. Samalla alan nuorisolähtöisen ja jalkautuvan työotteen tunnettavuudessa



tuli kuitenkin esille aukkoja. Tämän lisäksi alalla toivotaan ja haetaan selkeämpiä työskentelyn raameja. Koulujen kanssa tehtävä yhteistyö nähdään luontevana osana etsivää nuorisotyötä. Nykyinen ja tulevaisuudessa mahdollisesti vielä lisääntyvä kouluyhteistyö vaatii etsivältä nuorisotyöltä kuitenkin uudelleen resursointia ja työntekijöiden työtehtävien uudelleen organisointia.

Tutkimuksen mukaan nämä työntekijälähtöiset kysymykset muodostuvat myös etsivän nuorisotyön johtamista koskeviksi teemoiksi. Kehittyäkseen osana monialaista verkostoyhteistyötä etsivä nuorisotyö tarvitsee lisää ennakkoivaa johtamista. Kehittämisen kohteet koskevat tässä yhteydessä etsivän nuorisotyön verkostotyöpalavereiden johtamiskäytäntöjä ja työskentelytapoja sekä etsivän nuorisotyön ja kaupunkipolitiikan välisiä kysymyksiä. Kysymykset monialaisen yhteistyöverkoston kehittämisestä paikallistasolla koskevat lähinnä eri toimialojen viranomaisten välistä yhteistyötä.

Kuntien monialaisen yhteistyön tärkeä työväline on nuorisolain mukainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Verkosto tukee nuorisotakuun toteuttamista paikallistasolla ja se on perustettu tai valmisteilla Suomessa 266 kunnassa (Kuntaliitto 2013; Mulari & Gretschel 2013). Tämän tutkimuksen mukaan on ensiarvoisen tärkeää, että kuntien ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmät tunnistavat oman roolinsa ja mahdollisuutensa vaikuttaa nuorten palveluiden kehittämisessä. Toiseksi tutkimus nosti esille signaaleja, joiden mukaan etsivä nuorisotyö huomioidaan puutteellisesti kunnan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimijana.

Nuorten alueellisia tuentarpeita koskevan laaja-alaisen näkemyksen kannalta on suositeltavaa, että etsivä nuorisotyö on aktiivisesti mukana ohjaus- ja palveluverkosto -ryhmässä. Kuntien monialaisen yhteistoiminnan näkökulmasta katsoen keskustelua tulisi lisätä siitä, missä määrin tuloksellisuus etsivässä nuorisotyössä kertoo myös kunnan monialaisen yhteistyöverkoston yhteistoiminnan tavoista ja eri sektoreiden onnistumisesta tai epäonnistumisesta omaksua nuorisolähtöinen toiminta-ajatus omille toimialoilleen.

Alan valtakunnallinen kehittäminen on tutkimuksen mukaan vasta alussa. Tarvetta tiedottamisen lisäämiselle, toimintakäytäntöjen vertailulle ja hallinnollisten asioiden tiedonvaihdolle on tutkimuksen mukaan paljon. ELY-keskusten sisäistä etsivää nuorisotyötä koskevaa koordinoitua työtä ei tutkimusjakson aikana tehty kaikkien ELY-keskusten alaisuudessa. Myös ELY-keskusten välinen etsivää nuorisotyötä koskeva valtakunnallinen yhteistyö näyttäytyi vähäisenä. Nähtäväksi jää, minkälaisen roolin aluehallintovirastot tulevaisuudessa ottavat nuorisotoimien ja sitä kautta etsivän nuorisotyön aluehallinnollisissa kysymyksissä. (Ks. Valtiovarainministeriö, tiedote 138/2013.)

Alan toimijoiden osaamistarpeiden analyysi nostaa esille kriittisen kysymyksen: mihin toimialaan etsivän nuorisotyön viime kädessä halutaan kiinnittyvän kunnan monialaisen palveluketjun yhtenä linkkinä ja osana kunnan sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuutta?

Perinteisen näkemyksen mukaan perusnuorisotyö liitetään nuorten vapaa-aikaan ja työ käsitetään avoimeksi ryhmä- ja yksilöohjaukseksi (Cederlöf 2007). Nykyisissä



hallinnollisissa linjauksissa etsivä nuorisotyö, kuuluessaan kunnan nuorisotoimeen, sijoittuu usein vapaa-aikatoimen tai sen ja sivistystoimen välisen yhdistelmän alaisuuteen. Etsivä nuorisotyö profiloituu saman jaon mukaisesti. Keskusteluissa on tuotu esille näkemys, jonka mukaan etsivän nuorisotyön profiloituminen vapaa-aikatoimen alaisuuteen, esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen sijaan, mahdollistaisi sen uudentyyppisen toiminnan kuntapalveluna.

Tutkimuksen aineistoanalyysin pohjalta voidaan tehdä kolme kyseistä linjausta koskevaa kriittistä huomiota.

1) Ensimmäiseksi esille nousee kysymys, sopiiko se linjaus, joka määrittää perusnuorisotyötä nuorten vapaa-ajan käytön järjestämisen kautta, samanlaisena määrittämään myös etsivää nuorisotyötä. Välttämättä näin ei näyttäisi olevan. Sekä etsivän nuorisotyön asiakkaalle että perusnuorisotyön asiakkaalle voidaan tarjota erilaisia mahdollisuuksia tulla mukaan harrastus- tai liikuntatoimintaan. Avoin perusnuorisotyö ei kuitenkaan parhaalla tavalla tavoita etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorten vapaa-ajan järjestämiseen liittyviä erityiskysymyksiä. Erilaisista elämäntilanteista johtuen etsivän nuorisotyön nuorelle kynnys osallistua on korkeampi kuin perusnuorisotyön nuorelle. Etsivän nuorisotyön asiakkaan kohdalla tilanne on se, että ensin olisi rakennettava (uudelleen) suhde yhteisöllisyyteen, siis kyky osallisuuteen ja tunne kuulumisesta johonkin, jotta nuori voisi ylipäättään kokea jossakin ryhmässä toimimisen itselleen mielekkäänä.

Perusnuorisotyössä asiakkaina on usein niin sanottuja tavallisia nuoria, tavallisine nuoruuden haasteineen ja etsivän nuorisotyön asiakkailla on usein haastavampi elämäntilanne, esimerkiksi terveydentilan ja normaalin arjen kulun suhteen. Perusnuorisotyön asiakkailla on usein olemassa luonnollinen ryhmä, johon he kuuluvat. Heillä on koulussa tai oppilaitoksessa luokka, jonka jäseniä he ovat ja heillä on mahdollisesti myös harrastuksia.

Etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorten, siis koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle joutuneiden nuorten, vapaa-aikaa koskevat kysymykset aktualisoituvat siten pääsääntöisesti erityyppisinä kuin esimerkiksi perusnuorisotyön nuorten tapauksessa keskimäärin.

2) Toinen huomio koskee etsivän nuorisotyön ja muiden sosiaalisen vahvistamisen palveluketjuun kuuluvien toimijoiden välistä yhteistyötä. Tässä tutkimuksessa oli oletuksena (sen linjauksen mukaisesti, joka määrittää etsivää nuorisotyötä nuorten vapaa-ajan käytön järjestämisen kautta), että etsivällä nuorisotyöllä olisi yhteistoimintaa sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuuden sisälle kuuluvan ja nuorisokeskusten kautta järjestetyn *Nuotta*-valmennuksen kanssa (Valtakunnalliset Nuorisokeskukset ks. <http://www.snk.fi/fi>). Tutkimuksen mukaan etsivän nuorisotyön ja *Nuotta*-valmennuksen välinen yhteistoiminta ei kuitenkaan näytä yhtä vahvalta kuin etsivän nuorisotyön ja työpajojen välillä. Tämä voi johtua etsivän nuorisotyön pidemmästä yhteistyöhistoriasta työpajojen kanssa, kun taas nuorten *Nuotta*-valmennustoiminta on uudempi tulokas. Toiseksi tilanne saattaa myös heijastaa etsivälle nuorisotyölle rakennettua roolia osana



nuorisotakuuta, jonka suuntaamana sen ja työpajatoiminnan välinen yhteistyö on vahvistunut etsivän nuorisotyön ja *Nuotta*-valmennuksen välistä yhteistyötä enemmän. Kolmanneksi tilanne voi olla jatkumoa sille, että kaikissa kunnissa yhteys kunnan nuorisotyön ja nuorisokeskuksen välillä ei muutoinkaan ole välttämättä vahva. Kaikki nuorisokeskukset eivät myöskään ole kunnallisia (Pietikäinen 2013). Tämä voi olla hidaste sille, että *Nuotta* mielletäisiin yhteistyökumppaniksi, koska yhteistyö käsitetään usein toiminnaksi, jonka tulee rakentua ensisijaisesti kunnallisten toimijoiden välille.

Kyse vaikuttaisi olevan keskeisestä sosiaalisen vahvistamisen palveluketjuun kuuluvien tekijöiden yhteistyötä koskevasta kehittämiskohteesta. Sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuuden kehittäjien mukaan on niin, että *Nuotta* toimii itsenäisenä palveluna, esimerkiksi ennen pajajaksoa vain oman kotikunnan nuorille. Etsivän nuorisotyön nuorten elämäntilanteiden haasteet ovat usein este sille, että olisi mahdollista lähteä kaukana asutuskeskuksista sijaitseviin nuorisokeskuksiin. Keskeistä onkin työpajan tai etsivän nuorisotyön työntekijän osallistuminen *Nuottaan* yhdessä oman nuorten ryhmänsä kanssa. Tämän kehittämisenäkökulman mukaan *Nuotan* rooli nähdään etsivän työn ja työpajatoiminnan tuki- tai lisäpalveluna (Pietikäinen 2013).

Tämän tutkimuksen mukaan etsivän nuorisotyön kohderyhmänuoret ovat heterogeeninen ryhmä. Nuoren tuentarpeet, mutta myös valmiudet ovat hyvin erilaisia. Siten voidaan ajatella, että joidenkin etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorten kohdalla *Nuotta*-valmennukset, jotka on tarkoitettu 13–28-vuotiaille nuorille, saattaisivat mahdollisesti toimia räätälöityinä arjen ja elämäntaitojen parantamiseen tähtäävänä toimintana. *Nuotta*-valmennus tarjoaa paikan, jossa yhteisössä olemista, siihen kiinnostumista ja siinä toimimista (eli samoja taitoja kuin työelämävalmiuksien katsotaan sisältävän) voidaan harjoitella vapaa-ajan kontekstissa leiritoiminnan kautta. Etsivän nuorisotyön ja *Nuotan* välisen yhteistyön kehittämisen lähtökohdaksi voitaisiin nostaa ryhmään kuulumisen ja ryhmässä toimimisen harjoittelu.

Etsivän nuorisotyön asiakkaat ovat usein koulutuksen ja työelämän ulkopuolella ja täten heiltä saattaa puuttua luonnollinen ryhmän jäseneksi kuuluminen. Osa heistä toki harrastaa jotakin, mutta ikävä kyllä, suurin osa varmasti kokee osattomuutta ja yksinäisyyttä. Etsivän nuorisotyön ohjaajan yhtenä haasteellisena tehtävänä olisikin saada asiakas osaksi jotakin ryhmää. Etsivän nuorisotyön asiakkailla on suuri riski syrjäytyä, jolloin nuori ei todellakaan tunne olevansa osa yhteisöä tai ympäröivää yhteiskuntaa.

3) Kolmanneksi voi sanoa, että tämän tutkimuksen mukaan etsivän nuorisotyön kohderyhmänuorten tuentarpeet paikantuvat erityisesti sosiaalityön ja terveyden kysymyksiin – huolimatta siitä, kuinka vahvasti ja miten vapaa-ajan toimialan tulisi etsivän nuorisotyön verkostoyhteistyötä jäsentää. Nuorisoterveyden ja etsivän nuorisotyön välinen kytkös kunnan yhteistoimintaverkostoissa on tutkimusaineiston mukaan keskimäärin hyvä ja toimiva. Etsivän nuorisotyön ja sosiaalityön välillä kytkös pitää sisällään keskimäärin jonkin verran jännitteitä, mutta on silti toimiva.



Keskeiset etsivän nuorisotyön yhteistyön kehittämistarpeet ja ammatilliset osaamistarpeet liittyvätkin nuorisoterveyden kentälle kuuluvien ilmiöiden tunnistamiseen. Lähes huomiotta on jäänyt etsivän nuorisotyön ja sosiaalityöhön kuuluvan perhetyön välisen suhteen tarkastelu. Vanhempien kanssa tehtävän työn suhde etsivän nuorisotyön kokonaisuuteen sekä tässä työssä asettuvat osaamistarpeet kaipaavatkin jatkotutkimusta. Myös etsivän nuorisotyön kontekstissa tehty monikulttuurinen nuorisotyö asettaa työntekijöille erityisiä osaamishaasteita. Etsivässä nuorisotyössä onkin selvä alueellisesti määrittävä monikulttuurista nuorisotyötä koskeva ammatillisen lisäkoulutuksen tarve.

Toimintasuuntauksien kohdentamistarve nostaa esille myös erään kehittävään tutkimustoimintaan liittyvän pohdinnan. Tässä tutkimuksessa havaittiin, että etsivää nuorisotyötä koskeva toimintasuuntauksien kohdentamistarve noudattelee samankaltaista kehitystä kuin se erikoistumiskehitys, jonka monet tutkimukset ovat tunnistanee kuntien nuorisotoiminnan yhteydessä 2000-luvun alusta lähtien (ks. esim. Linnossuo 2003; Hautaniemi 2004; Cederlöf 2007; Komonen & Suurpää & Söderlund 2012; Vehviläinen 2008). Perusnuorisotyön kentällä läpikäytyt kysymykset, jotka koskevat esimerkiksi ehkäisevää päihde- ja huumetyötä, perhetyötä ja myös monikulttuurista nuorisotyötä, näyttävät toistuvan etsivässä nuorisotyössä miniatyyrimäisesti. Tämä kysymysten toisto tosin tapahtuu etsivälle nuorisotyölle tyypillisellä tavalla ja perusnuorisotyön kenttää polarisoituneemmin. Jatkon kannalta on tärkeää, että ammatillinen etsivä nuorisotyö voi jatkaa toimintasuuntauksien kohdentamistarpeiden kehittämistä yhdessä sitä koskevan tutkimustoiminnan kanssa.

Etsivän nuorisotyöntekijän työkalupakissa auttamishalu on tärkeä nuoren todellisen kohtaamisen edellytys. Ammatissa toimiminen ei kuitenkaan voi rakentua kestäväällä tavalla auttamishalun varaan. Auttamishalu täytyy pystyä ammatissa toimimisen myötä muuntamaan niin, että tunteesta tulee ammatillista taitoa nähdä nuori nuorena. Tämä on etsivää nuorisotyötä tekevän jaksamisen edellytys ja ammatillisen etsivän katseen laadun ta. Tämä korostuu tilanteissa, joissa työntekijä kerta toisensa jälkeen ei välttämättä halua huolimatta onnistu ”pelastustehtävässään”. Tällaisessa ammatissa, jossa oma jaksaminen vaikuttaa työn jokaisessa hetkessä, työn rajaamisen merkitys on erityisen suuri. Työn rajauksen osatekijöiksi tutkimuksessa nostetaan työkokemuksen ja työparin hyödyntämisen lisäksi luotettava esimies, tukeva työyhteisö ja mahdollisuus työnohjaukseen. Tätä asetelmaa – ja etsivän nuorisotyön luonnetta yleisemminkin – valottaa seuraava lainaus tutkimusaineistosta:

Etsivässä työssä keskustellaan jatkuvasti, mikä on sopiva aika asiakkuuteen, milloin se loppuu ja koska nuori lasketaan kiinnittyneeksi palveluihin. Pohdintaa käydään myös siitä, kuinka kauan työntekijän kannattaa käyttää aikaansa nuoren kanssa, jos tämä ei ole valmis muuttamaan elämäänsä. Tässä keskustelussa kohtaavat tehokkuuden vaatimus sekä resurssien vähäisyys ja toisaalta juuri etsivän työn vahvuus olla määrittämättä tai asettamatta asiakkaalle vaatimuksia tuloksista tai toivotusta käyttäytymisestä. Työntekijä elää työssään jatkuvasti tämän tasapainoilun puristuksessa. Toisaalta on myös inhimillistä haluta nähdä työssään konkreettisia tuloksia ja lopulta luovuttaa, jos mitään edistystä ei



tapahdu. Itse näen tilanteessa tärkeänä, että nuorelle jää tunne, että työntekijän luokse on aina mahdollista palata eikä häntä tuomita tai hylätä, vaikka asiat eivät etenisi muiden asettamien toiveiden mukaisesti. Ajan antaminen on etsivän työn vahvuus. Olen ehtinyt jo omalla suhteellisen lyhyellä etsivän työn urallani todistaa useita kertoja miten kiireettömyys, nuoren aito kuunteleminen ja epäonnistumistenkin jälkeen avoin vastaanottaminen ovat lopulta rakentaneet nuorelle elämän, joka kantaa ja jonka hän kokee omakseen. Tähän tulokseen ei ole päästy sanktioilla tai ulkopuolelta sanelluilla vaatimuksilla ja ehdollisella avun antamisella.

Tutkimuksen mukaan etsivää nuorisotyötä tekevä ammattilainen on sekä ammattialansa kehittämisen airut että portinvartija. Alalta välittyvä viesti viittaa siihen, että keinoja ammattialan arvostusta edistävän yhteiskunnallisesti pitkäjänteisen keskustelun lisäämiseen kannattaa etsiä alan vahvasta ammatillisesta itsearvostuksesta käsin. Kun edunvalvonnassa on yleensä kysymys kahden osapuolen kohtaamisesta, soveltunee etsivää nuorisotyötä luonnehtiva yhdessä tekemisen eetos tehokkaaksi lähtökohdaksi myös alan sopimusasioista neuvottelemiseen ja kamppailemiseen. Koko ammattialan edunvalvonnan kannalta on tärkeää huomioida se, että etsivää nuorisotyötä tekevien työ- ja virkaehtoja täytyy kehittää yhtäläisesti kunta-alalla sekä seurakunta- ja järjestösektorilla.



Viitteet

1. PARent-lyhenne tulee sanoista *paras etsivän nuorisotyön tilasto*. Tilastointiohjelma on alun perin kehitetty työpajatoiminnan tilastoimiseen. KYT ry:n tekemän kehittämistyön jälkeen sen avulla alettiin tilastoida myös etsivää nuorisotyötä, asiakasseurantaa ja raportointia. PARent-tilastointi on ollut aluksi käytössä Varsinais-Suomen sekä Pohjanmaan Ely-keskusten alueille kuuluvassa etsivässä nuorisotyössä. Myöhemmin sen käyttö on laajentunut koko maahan (Renberg 2013a; Pietikäinen 2013).
2. Aineistosta on poistettu havainnot, joissa toiminnan taustalla on sama kunta. Tämän takia kokonaislukumäärä on tässä pienempi kuin varsinaisessa aineistossa (Sipilä 2013).
3. Tarkastelu ei näin ollen ulotu täydennyskoulutuksen pedagogisten välineiden, opetuksen toteuttamisen tai tehtävänantojen muotojen (yksilö, ryhmätyö) analysoimiseen. En käy läpi näitä osioita koskevia osallistujapalautteita. En tarkastele myöskään täydennyskoulutuksen kestoja, siihen kuulunutta mentorointiosuutta tai koulutuksessa käytettyjä eri koulutusmuotoja. Kaikki nämä kuitenkin olisivat tutkimuksen arvoisia täydennyskoulutuksen kehittämisen kannalta.



Lähdeluettelo

- Andersson, Björn (2002) *Öppna rum – om ungdomarna, staden och det offentliga livet*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete, Skriftserien 2002:1.
- Ander, Birgitta & Andersson, Malin & Jordevik, Kajsa & Leisti, Annukka (toim.) (2005) *Möten i mellanrummet. Socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Stockholm: Gothia.
- Andersson, Björn (2005a) Det offentliga rummets sociala pedagog. Teoksessa Birgitta Ander & Malin Andersson & Kajsa Jordevik & Annukka Leisti (toim.) *Möten i mellanrummet. Socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Stockholm: Gothia, 210–223.
- Andersson, Björn (2006) Ungdomar och offentligt liv. Teoksessa Erdal Borge (toim.) *Ute/Inne: Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Andersson, Björn (toim.) (2010a) *Erfarenheter av oppsøkende arbete med vuxna och unga vugna. En rapport baserad på fem forskningscirklar om oppsøkende arbete*. Göteborg: FoU i Väst-skritelser/GR 2008–2009.
- Andersson, Björn (2010b) Uppsökande arbete – en litteraturbaserad metoddiskussion. Teoksessa Björn Andersson (toim.) *Erfarenheter av oppsøkende arbete med vuxna och unga vugna. En rapport baserad på fem forskningscirklar om oppsøkende arbete*. Göteborg: FoU i Väst-skrifter/GR 2008-2009, 20–34.
- Arnkil, Tom E. & Eriksson, Esa & Arnkil, Robert (2000) *Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin*. Helsinki: Stakes, raportteja 253.
- Berg, Else K. (2006) Dokumentasjon. Teoksessa Erdal, Borge (toim.) *Ute/Inne. Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Blom, Raimo & Kankainen, Tomi & Melin, Harri (2012). *Jakaantunut Suomi. Raportti ISSP 2009 Suomen aineistosta*. Tampere: Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston julkaisuja 10. http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/julkaisusarja/FSDjs10_eriarvoisuus.pdf (Viitattu 12.9.2013.)
- Cederlöf, Petri (2004) *Nuorisotyö ja sen haasteet pienissä kunnissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 45.
- Cederlöf, Petri (2005) *Seutuyhteistyön mahdollisuudet nuorisotyössä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 50.
- Cederlöf, Petri (2007) *Nuorisotoimet rakennemuutoksen kynnyksellä. Selvitys kunnallisen nuorisotyön asemasta ja haasteista kunta- ja palvelurakenteen uudistuksessa sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyöstä*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C: Oppimateriaalit 14.
- Street work an international guide (2009) *Street work. An international handbook practice, methods and tools drawn from The International Network of Social Street Workers*. Bruxelles: Dynamo International. <http://www.travailderue.org/wp-content/uploads/2012/07/international-handbook2-2008.pdf>. (Viitattu 9.9.2013.)
- Erdal, Borge (toim.) (2006) *Ute/Inne. Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom [Outreach social work with young people]*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.



- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- EMCDDA (1999) *Insights Outreach work among drug users in Europe: concepts, practice and terminology*. Insights Series 2. Luxembourg: EMCDDA [European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction].
- EMCDDA (2001) *Guidelines for the evaluation of outreach work: A manual for outreach practitioners*. Issue 2. Luxembourg: EMCDDA [European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction].
- EMPL (2013) Euroopan parlamentti. Julkinen kuuleminen. Työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunta: ”Nuorisotyöttömyyden torjunta: mahdolliset keinot” (20.3.2013). Pöytäkirja: EMPL_PV(2013)0320_1.
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom E. & Rautava, Marie (2006) *Ennakointidialogeja huoltien vyöhykkeellä*. Helsinki: Stakesin työpapereita 29.
- Gretschel, Anu (2011) *Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma*. Helsinki: Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskus. Julkaisuja 3/2011.
- Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) (2007) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77.
- Compton, Beulah R. & Galaway, Burt & Cournoyer, Barry R. (2005) *Social work processes*. Belmont: Brooks/Cole – Thomson Learning.
- Grönroos, Christian (1990) *Nyt kilpaillaan palveluilla*. Jyväskylä: Weilin-Göös.
- Hallituksen esitys eduskunnalle (2010) *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi nuorisolain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta*. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/lait_ja_saeaedokset/Hallituksen_esitys_Eduskunnalle_laeiksi_nuorisolain_sekx_opiskelijavalintarekisteristx_ja_ylioppilastutkintorekisteristx_/liitteet/Hallituksen_esitys_Eduskunnalle_laeiksi_nuorisolain_sekx_opiskelijavalintarekisteristx_ja_ylioppilastutkintorekisteristx_annotun_lain_5_xn_muuttamisesta.pdf. (Viitattu 23.7.2013.)
- Harinen, Raino (2007) Olenko arveluttava tapaus? Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski, (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77, 101.
- Hautaniemi, Petri (2004) *Pojat. Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Heikkinen, Hannu L.T. & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.) (2006) *Toiminnasta tietoon*. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Henningsen, Erik & Gotaas, Nora (2008). *Møter med ungdom i velferdesstatens frontlinje. Arbeidsmetoder, samarbeid og dokumentasjonspraksis i oppsøkende ungdomsarbeid*. NIBR- rapport 2008:2. Oslo: Norberg A.S.
- Herranen, Jatta & Harinen, Päivi (2007) Oikein valinneet jätetään rauhaan. Osallisuus, kulttuuri ja kontrolli. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77, 88–100.
- Hjort, Haldis (1988) *Det oppsøkende arbeidets psykologi* Oslo: Universitetsforlaget. (suom. 1995) *Etsivän työn psykologiaa*. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö Alianssi ry.



- Hoikkala, Tommi (2010) Mediayhteiskunnan yhteisöt ja nuoruus. Teoksessa *Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010*. Vammala: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia, 73–78.
- Honkasalo, Veronika & Kivijärvi, Antti (2011). Kehittämistyötä monikulttuurisesta näkökulmasta – välähdyksiä nuorisotyön arjesta. Teoksessa Veronika Honkasalo & Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi (toim.) *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 114, 49–152.
- Huhtajärvi, Pia (2007) Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76, 446–457.
- Huotari, Päivi & Selivuo, Hanna & Koski, Antti & Pakarinen, Terttu (2005) Tuloksellisuuden arviointi, henkilöstöjohtaminen ja työyhteisön toimivuus. Teoksessa Vuokko Niiranen & Jari Stenvall & Ismo Lumijärvi (toim.) (2005) *Kuntapalveluiden tuloksellisuuden arviointi Tasapainotettu mittaristo kunnallisissa organisaatioissa*. Jyväskylä: PS-kustannus, 155–184.
- Hyttinen, Nina K. (2007) Vaikuttavuuden vaatimus kehittämishankkeissa voi kääntyä itseään vastaan. *Helsingin Sanomat/Vieraskynä*, marraskuu 2007.
- Häggman, Erik (2010) *Etsivä nuorisotyö. Tilastoraportti 2009*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoyliitteet/Tilastoraportti_2009.pdf. (Viitattu 29.7.2013.)
- Häggman, Erik (2013) *Etsivä nuorisotyö. Tilastoraportti 2012*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoyliitteet/ENT_raportti_2012.pdf. (Viitattu 29.7.2013.)
- Häkkinen, Antti & Ojajärvi, Anni & Puuronen, Anne & Salasuo, Mikko (2012) Sukupolvien väliset suhteet nuorten terveystottumusten suuntaajina. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.), *Monipolvinen hyvinvointi, Nuorisobarometri 2012*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 127, 186–201.
- Jalava, Urpo & Virtanen, Petri (1996) *Laatu, innovaatio ja projekti. Hyvinvointipalveluiden kehittämisen ydinkysymyksiä*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Jokinen Juhila Suoninen (1999) *Diskursianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko (toim.) (2012) *Etsivässä työssä. Kauan sä aiot olla siinä*. Helsinki: Nuorten Keskus ja LK-kirjat.
- Kananoja, Aulikki & Pentinmäki, Anni (1977) *Yksilökohtainen sosiaalityö, teoria ja käytäntö*. Helsinki: WSOY.
- Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) (2011) *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma.
- Kauppara, Juha & Harinen, Päivi (2004) *Sivistyksen tarina. Uskomuksia, lupauksia ja lunastuksia – minkälainen sivistisyhteiskunta Suomi on?* Joensuu: Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita.



- Kenttätyömuistiinpanot I-III (2013) Käsillä olevan tutkimuksen kenttätyömuistiinpanot, (havainnot ja haastattelujen aikaiset muistiinpanot). Tekijä Anne Puuronen (julkaisematon lähde).
- Kiilakoski, Tomi (2007) Kasvu moneen suuntaan – Kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76, 57–77.
- Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (2012) *Kehittyvä nuorisotyö*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Mikkelin ammattikorkeakoulu & Allianssi ry.
- Koskimies, Mimosa & Pyhäjoki, Jukka & Arnkil, Tom E. (2012) *Hyvien käytäntöjen dialogit – opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi*. Opas 24. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Kuula, Arja (2000) *Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä*. Tampere: Vastapaino.
- Kunta-alan työolobarometri (2003) *Työministeriön työolobarometrin 2003 kuntatyöpaikkojen osatarkastelu*. Helsinki: Työturvallisuuskeskus. <http://www.ttk.fi/files/91/kuntabaro2003.pdf>. Viitattu 10.9.2013.)
- Kunta-alan työolobarometri (2012) *Työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometrin 2012 kuntatyöpaikkojen osatarkastelu*. Helsinki: Työturvallisuuskeskus. http://www.ttk.fi/files/2983/Kunta-alan_tyolobarometri_2012.pdf. (Viitattu 10.9.2013.)
- Kuure, Tapio (2010) *Kaupunki-innovaatiot. Pika-analyysi case: etsivä nuorisotyö*. Helsinki: Kaupunki-innovaatiot-hanke.
- Kylmäkoski, Merja (2013a) *Etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksen opiskelijapalautte*. (julkaisematon lähde).
- Kylmäkoski, Merja (2013b) *Etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksen arviointityöryhmän muistio*. (28.5.2013.) (julkaisematon lähde).
- Laaksonen, Taina (2013) *Nuorisotakuu Turussa*. Esitys seminaarissa *Ennakointi ja moniammatillisuus nuorisotyössä – takuu tulevaisuudesta?* Turun yliopiston Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen NOTKE-hankkeen ja Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen KOUKKU-hankkeen yhteisseminaari. (15.4.2013.)
- Leino-Kilpi, Helena & Walta, Leena & Helenius, Hans & Vuoreneheimo, Jaana & Välimäki, Marita (1994) *Hoidon laadun mittaaminen. Potilaslähtöisen HYVÄ HOITO-mittarin kehittäminen ja mittarilla saadut tulokset*. Helsinki: Stakes, raportteja 151.
- Lie, Gro (1983) *Ut på gator och torg!* Lund: Natur och Kultur.
- Linnossuo, Outi (2003) (toim.) *Sosiaalinen ja toiminnallis-terapeuttinen työ nuorten kanssa*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Oppimateriaaleja 4.
- Mikkonen, Mika & Kauppinen, Jaana & Huovinen, Minna & Aalto, Erja (2007) *Etsivä työ Euroopan syrjäytyneiden väestönsien parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin*. Helsinki: A-klinikkasäätiön raporttisarja 58.



- Mulari, Timo & Gretschel, Anu (2013) *Ryhmistä verkostoksi ja verkoston toiminta laadukkaaksi. Monialaisten yhteistyöverkostojen kehittämishankkeen loppuraportti*. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.
- Männikkö, Jaana (2011) *Etsivän nuorisotyön ja työotteen pika-analyysi*. Helsinki: Kaupunki-innovaatiot -hanke.
- Nakari, Risto (1988) *Henkilöstö ja esimiehet kunnallisessa työyhteisössä*. Työelämänsuhteiden neuvottelukunta 15. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Nakari, Risto (2000) *Muuttuuko työelämä ja mihin suuntaan*. KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia 23. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Nakari, Marja-Leena (2003) *Työilmapiiri, työntekijöiden hyvinvointi ja muutoksen mahdollisuus*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 226. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto.
- Nieminen, Juha (2007) Puuttuva lenkki – Nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehiksenä. Teoksessa Elina, Nivala & Mikko, Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 73, 30–63.
- Niiranen, Vuokko & Stenvall, Jari & Lumijärvi, Ismo (toim.) (2005) *Kuntapalveluiden tuloksellisuuden arviointi Tasapainotettu mittaristo kunnallisissa organisaatioissa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nilsson, Ingvar & Wadeskog, Anders (2008) Det är bättre att stämma i bäcken än i ån. Att värdera ekonomiska effekterna av tidiga och samordnade insatser kring barn och unga. *NOU* 1980:37 Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid. http://utanforskapetspris.se/wp-content/uploads/2012/03/B%C3%A4ttre-att-st%C3%A4mma-i-b%C3%A4cken_hela.pdf. (Viitattu 18.9.2013.)
- Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) (2007) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 73.
- Norjan lapsi- ja tasa-arvoministeriö (2009) *Oppsøkende og utadrettet arbeid overfor ungdom utenfor oppløring og arbeidsliv*. Rapport 2009. Barne- og likestillingsdepartementet.
- Nuorisolaki 693/2010/7b§ Etsivä nuorisotyö. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. (Viitattu 26.7.2013.)
- Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus 2012. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry ja Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry. ry. . (Viitattu 5.2.2013.)
- Näre, Sari (2007) Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen tyttötyö. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76, 541–547.
- OPM-tiedote (2013) *Etsivään nuorisotyöhön lähes 12 miljoonaa*. http://www.minedu.fi/OPM/tiedotteet/2013/06/avustus_etsiva_nuorisoty.html
- Vehviläinen, Jukka (2008) *Nuorten osallisuushanke. Arvioinnin loppuraportti*. Helsinki: Opetushallitus.
- Pedersen, Henning (2011) *Oppfølgingsarbeid i oppsøkende tjenester. En diskursanalytisk tilnærming*. Oslo: Masteroppgave i sosialt arbeid Høgskolen i Oslo, Avdeling for samfunnsfag.



- Pedersen, Henning (2013) Den mytiske utekontakten – forebyggingsfeltets sjarlatan? *Rusfag* 1/2013, 99–110. <http://www.borgestadklinikken.no/files/Utekontakten.pdf>. (Viitattu 4.7.2013.)
- Pekkarinen, Elina (2010) *Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu: Viisi tapaustutkimusta kuudelta vuosikymmeneltä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos.
- Pietikäinen, Reetta (2013) Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan kehityspäällikön sähköpostitiedonanto, 17.10.2013.
- Pihlaja, Juha (1997) ”Ei ne ainakaan laula mistään eteenpäin”. *Tutkimus etsivän nuorisotyön projektista Tampereella 1991–1995*. Kuopio: Kuopion Liikekirjapaino.
- Pohjola, Anneli (2001) Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa Minna Suutari (toim.) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 20, 187–204.
- Punnonen, Varpu (2007) Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76, 521–540.
- Puuronen, Anne (2004) *Rasvan tyttäret. Etnografinen tutkimus anorektisen kokemustiedon kulttuurisesta jäsentymisestä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 42.
- Puuronen, Anne (toim.) (2005) *Terveystaju – Nuoret, politiikka ja käytäntö*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 63.
- Puuronen, Anne (2009) Nuorten terveys on sidoksissa sosiokulttuurisiin ryhmiin. *Suomen Lääkärilehti* 11/2009, 1002–1003.
- Renberg, Sami (2011) Katutyövalmennus. Salo, 11.4.2011.
- Renberg, Sami (2013a). Länsi Suomen etsivän nuorisotyön koordinaattorin sähköpostitiedonanto, 11.9.2013.
- Renberg, Sami (2013b). Länsi Suomen etsivän nuorisotyön koordinaattorin puhelinhaastattelu, 23.8.2013.
- Rhodes, Tim (1996) *Outreach work with drug users: principles and practice*. Council of European Publishing.
- Richmond, Mary 1971 (1922) *What is Social Casework*. New York: Arno Press & The New York Times.
- RiF (2010) *RiF Riksförbundet för fältarbete, Fältarbete och Forskning – en sammanställning av forskning som gjorts på fältarbete i Sverige*, RiF Rapport 2010:1.
- Rimpelä, Matti (2012) Lopullinen totuus: Miksi 10 miljardia ei estä nuorten syrjäytymistä. *Aviisi* 10/2012 [mielipidekirjoitus].
- Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom E. (2009) *Dialoginen verkostotyö*. Helsinki: Terveystiedon ja hyvinvoinnin laitos.
- Sihvonen, Arja (1996) *Miten ehkäisen työuupumuksen?* Jyväskylä: Gummerus.
- Siltaloppi, Marjo & Kinnunen, Ulla (2007) Työkuormituksesta palautuminen: psykologinen näkökulma palautumiseen. *Työ ja Ihminen*, 21, 30–41.



- Sipilä, Katariina (2012) *Yhteenveto etsivän nuorisotyön rahoitushakemuksista 2012*. (julkaisematon selvitys).
- Smith, Mark K. (2005) Detached, street-work and project work with young people. *Encyclopedia of Informal Education*. <http://www.infed.org/youthwork/b-detyw.htm#terms>. (Viitattu 12.9.2013.)
- Suoranta, Juha (2005) *Radikaali kasvatus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Suoranta, Juha (2007) Radikaali kasvatus nuorisokasvatuksessa. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 73, 313–338.
- Soanjärvi, Katariina (2007) Nuorisotyön verkostoituminen – Nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamisverkostoksi. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76, 155–167.
- Soanjärvi, Katariina (2011) *Mitä on ammatillinen nuorisotyö. Nuorisotyön villiä kenttää kesytämässä*. Jyväskylä: Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 303.
- Svensson, Njål P. & Horner-Knight, Sheena & Husebye, Tommy & Muerwald, Sabine & Schaffranek, Jürgen (2003) *Outreach work with young people Young drug users and young people with risk*. Strasbourg: Council of Europe, Pompidou Group with the co-operation of the City of Oslo, Alcohol and Drug Addiction Service Competence Centre. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1302697&Site=COE>. (Viitattu 12.9.2013.)
- Särkelä, Antti (1994) *Sosiaaliryöön asiakas subjektina ja ei-subjektina*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Täydennyskoulutusjulkaisuja 7.
- Schön, Donald (1983). *The Reflective Practitioner – How Professionals think in action. Educating the Reflective Practitioner*. New York: Basic Books.
- Tiffany, Graeme A. (2007) *Reconnecting detached youth work Guidelines and standards for excellence*. Leicester: Federation for Detached Youth Work.
- Toikko, Timo (2009) Tapauskohtainen sosiaalityö. Teoksessa Mikko Mäntysaari & Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-kustannus, 271–291.
- Uusikylä, Kari (2010) Puhein ei pahoinvointia paranna. Teoksessa *Mielenterveys lasten ja nuorten elämässä*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö: ETENE-julkaisuja 29, 12–15.
- Yle uutiset* (5.9.2013) ”Työkyvyttömyyseläkkeellä 22-vuotiaana: Kai mä sit oon syrjäytynyt”. http://yle.fi/uutiset/tyokyvyttomyyselakkeella_22vuotiaana_kai_ma_sit_oon_syrjaytynyt 6816576. (Viitattu 23.9.2013.)
- Yle uutiset* (19.9.2013)a ”Etsivä nuorisotyö vaatii myös salapoliisin työtä”. http://yle.fi/uutiset/etsiva_nuorisotyö_vaatii_myös_salapoliisin_kykyja/6839079. (Viitattu 23.9.2013.)
- Yle uutiset* (19.9.2013)b ”Syrjäytynyt nuori ei enää unelmoi”. http://yle.fi/uutiset/syrjaytynyt_nuori_ei_enaä_unelmoi/6839757. (Viitattu 23.9.2013.)
- Valtakunnalliset Nuorisokeskukset. <http://www.snk.fi/>. (Viitattu 24.9.2013.)
- Valtiovarainministeriö (2013) Opetus- ja kulttuuritoimen tehtäviä kootaan aluehallintovirastoihin 16.09.2013. Tiedote 138/2013. http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20130916Opetus/name.jsp. (Viitattu 19.10.2013)



- Walldén, Jaana & Häggman, Erik (2008) *Etsivä työparitoiminta -raportti 1/2008. Nuorten työpajatoimintaan liittyvä etsivä työ*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyoliitteet/etsivanuorisotyoy2008.pdf (Viitattu 18.7.2013.)
- Walldén, Jaana (2009) *Etsivä työparitoiminta -raportti 2/2008. Nuorten työpajatoimintaan liittyvä etsivä työ*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyoyliitteet/etsivatyoparitoiminta2008.pdf. (Viitattu 18.7.2013.)
- Åberg, Leif (1989) Peruskäsitteet tärkeitä koko viestinnässä. Teoksessa Pertti Leppänen & Raili Manninen & Pirjo Toivonen (toim.) *Yhteisö viestii. Tiedottamisen, suhdetoiminnan, markkinoinnin ja muun viestinnän ajatuksia nykykäyttöön*. Helsinki: WSOY.



Liitteet

LIITE I.

Osallistu keskusteluun etsivän nuorisotyön ammatillisesta kehittämisestä *Nuorisotyö*-lehden verkkosivuilla (1.3.–30.4.2013)

Kutsu keskusteluareenalle kuntien ja järjestöjen ammatillista etsivää nuorisotyötä tekeville

Kuntien ja järjestöjen ammatillista etsivää nuorisotyötä tekeville avataan keskusteluareena kahdeksi kuukaudeksi *Nuorisotyö*-lehden verkkosivuilla aikavälillä (1.3.–30.4.2013). Verkkopohjainen keskusteluareena on osa Nuorisotutkimusseuran tutkimushanketta *Etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen: nykytilanne ja tulevaisuuden tarpeet*.

Hankkeen tutkimus- ja kehittämistyön kysymyksiä ovat: Millä etsivän työn työmuodoilla eri kohderyhmät ovat parhaiten tavoitettavissa? Mihin suuntaan eri viranomaistahojen yhteistyön muotoja tulee kehittää, jotta ne palvelevat parhaiten etsivän nuorisotyön hallinnollista, organisatorista ja käytännön tason moninaisuutta? Tutkittavana on myös, minkälaisia tarpeita etsivän nuorisotyön nykytilanteessa asettuu ammatillisen osaamisen vahvistamiselle, työssäjaksamiselle ja täydennyskoulutukselle.

Verkkopohjaisen kehittämistyön tavoitteena on myös nostaa esille ammatillisen etsivän nuorisotyön alueellinen moninaisuus. Osallistujat voivat jakaa keskustelun kautta etsivän nuorisotyön paikallisia koordinointi- ja yhteistoimintamalleja, hyviä käytäntöjä ja työn rajaamista koskevia ehdotuksia suoraan valtakunnallisesti.

Tule mukaan keskustelemaan ja kerro etsivän nuorisotyön ammatillista kehittämistä koskevat huomiosi, jotka perustuvat omaan osaamiseesi ja ammatilliseen eetokseesi.

Keskusteluun voi ottaa osaa anonyymisti. Nimimerkin rinnalle lisätään tieto sukupuolesta sekä siitä, työskenteletkö järjestön vai kunnan palveluksessa ja kunnan koosta. Tarkemmat ohjeet ja tiedot keskustelun tutkimuskäyttötavoista löytyvät *Nuorisotyö*-lehden verkkoportaalista sen julkaisemisen yhteydessä.

Etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen on opetus- ja kulttuuriministeriön *Lanuke*-rahoitteinen tutkimushanke. Tutkimuksessa kertyvää aineistoa hyödynnetään myös OKM:n raportoinneissa.

Lisätietoja: Nuorisotutkimusseuran tutkija Anne Puuronen, anne.puuronen@nuorisotutkimus.fi, gsm. 044-340 3683



LIITE 2.

Osallistu keskusteluun etsivän nuorisotyön ammatillisesta kehittämisestä *Nuorisotyö-*lehden verkkosivuilla (1.3.–30.4.2013)

Kutsu keskusteluareenalle kuntien ja järjestöjen ammatillista etsivää nuorisotyötä tekeville

Kuntien ja järjestöjen ammatillista etsivää nuorisotyötä tekeville avataan keskusteluareena kahdeksi kuukaudeksi *Nuorisotyö-*lehden verkkosivuilla aikavälillä (1.3.–30.4.2013). Verkkopohjainen keskusteluareena on osa Nuorisotutkimusseuran tutkimushanketta *Etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen: nykytilanne ja tulevaisuuden tarpeet*.

Hankkeen tutkimus- ja kehittämistyön kysymyksiä ovat: Millä etsivän työn työmuodoilla eri kohderyhmät ovat parhaiten tavoitettavissa? Mihin suuntaan eri viranomaistahojen yhteistyön muotoja tulee kehittää, jotta ne palvelevat parhaiten etsivän nuorisotyön hallinnollista, organisatorista ja käytännön tason moninaisuutta? Tutkittavana on myös, minkälaisia tarpeita etsivän nuorisotyön nykytilanteessa asettuu ammatillisen osaamisen vahvistamiselle, työssäjaksamiselle ja täydennyskoulutukselle.

Verkkopohjaisen kehittämistyön tavoitteena on myös nostaa esille ammatillisen etsivän nuorisotyön alueellinen moninaisuus. Osallistujat voivat jakaa keskustelun kautta etsivän nuorisotyön paikallisia koordinointi- ja yhteistoimintamalleja, hyviä käytäntöjä ja työn rajaamista koskevia ehdotuksia suoraan valtakunnallisesti.

Tule mukaan keskustelemaan ja kerro etsivän nuorisotyön ammatillista kehittämistä koskevat huomiosi, jotka perustuvat omaan osaamiseesi ja ammatilliseen eetokseesi.

Keskusteluun voi ottaa osaa anonyymisti. Nimimerkin rinnalle lisätään tieto sukupuolesta sekä siitä, työskenteletkö järjestön vai kunnan palveluksessa ja kunnan koosta. Tarkemmat ohjeet ja tiedot keskustelun tutkimuskäyttötavoista löytyvät *Nuorisotyö-*lehden verkkoportaalista sen julkaisemisen yhteydessä.

Etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen on opetus- ja kulttuuriministeriön *Lanuke-*rahoitteinen tutkimushanke. Tutkimuksessa kertyvää aineistoa hyödynnetään myös OKM:n raportoinneissa.

Lisätietoja: Nuorisotutkimusseuran tutkija Anne Puuronen, anne.puuronen@nuorisotutkimus.fi, gsm. 044-340 3683



LIITE 3.

Keskusteluareena etsivän nuorisotyön ammatillisesta kehittämisestä kuntien ja järjestöjen ammatillista etsivää nuorisotyötä tekeville *Nuorisotyö*-lehden *Blogi-foorumissa* (1.3.–30.4.2013)

Kuntien ja järjestöjen ammatillista etsivää nuorisotyötä tekevät, tervetuloa kehittämään etsivän nuorisotyön ammatillista osaamista, paikantamaan etsivän työn ammatillista eetosta ja keskustelemaan sen yhteiskunnallisesta ja nuorisotyöllisestä asemasta!

Nuorisotyö-lehden blogissa käytävä verkkopohjainen kehittämistyö on osa Nuorisotutkimusseuran tutkimushanketta: *Etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen: nykytilanne ja tulevaisuuden tarpeet*. Tarkoituksena on, että osallistujat voivat keskustelun kautta jakaa suoraan keskenään etsivän nuorisotyön paikallisia koordinointi- ja yhteistoimintamalleja, hyviä käytäntöjä ja työn rajaamista koskevia ehdotuksia valtakunnallisesti. Huomion kohteena etsivän nuorisotyön käytännön moninaisuus, josta keskustelemalla kerätään myös hankkeen tutkimusaineisto. Keskustelu on avoinna kaksi kuukautta, aikavälillä (1.3.–30.4. 2013).

Keskusteluteemat ja keskustelun anonymiteetti

Voit osallistua etsivän nuorisotyön kehittämistyöhön annettujen keskusteluaiheiden kautta. Keskustelulohkot on rakennettu kyselyn muotoon. Napsauttamalla keskusteluteeman yleisotsikkoa, pääset teeman tarkennuksiin ja ohjautut suoraan kyseisen teeman keskustelulohkolle.

Paikalliset erot KUNTAKOKO JA HALLINNONALA	Menetelmien arvioiminen ja kehittäminen METHODIT	Työn rajaus ja osaamisen vahvistaminen TYÖSSÄJAKSAMINEN TYÖSUUNNITTELU TÄYDENNYSKOULUTUS
Toimintarakenteet VERKOSTOYHTEISTYÖ JA PALVELUOHJAUS		
Ammatillinen eetos ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA SOSIAALISEN VAHVISTAMISEN KÄSITE		
Alan yhteiskunnallinen asema EDUNVALVONTA		
Lisäkeskusteluhuomio		



Keskusteluun voi ottaa osaa täysin anonyymisti. Tutkimuksen dokumentoinnin kannalta on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että osallistut keskusteluun taustatiedoilla, josta käy esille sukupuolesi ja kuntakoko. Voit innostua keskusteluun myös työparin kanssa yhdessä. Riippuen taustoista, voit käyttää esimerkiksi seuraavia koodeja:

(ETSIVÄ / N / KESKISUURI KUNTA) tai

(ETSIVÄ / M / PIENI KUNTA) tai

(TYÖPARI / N & M / N & N / M & M / SUURI KUNTA)

Kehittämistyön ja tutkimuksen kannalta on arvokasta, että keskustelua syntyy kaikkiin lohkoihin. Tule siis mukaan jakamaan tietämystäsi, osaamistasi ja kannanotojasi etsivän nuorisotyön ammatillisen kehittämisen ja yhteiskunnallisen aseoinnin tarpeisiin!

Lisätietoja: Nuorisotutkimusseuran tutkija Anne Puuronen, anne.puuronen@nuorisotutkimus.fi



LIITE 4. NUORISOTYÖN AMMATTIEETTINEN OHJEISTUS

Nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemyksensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä.

Nuorisotyössä tuetaan ja mahdollistetaan nuorten omaehtoista toimintaa ja tarjotaan mielekkäitä vaihtoehtoja vapaa-aikaan. Nuorisotyö tarjoaa toimintoja, joissa on mahdollista olla aidosti ja vapaasti oma itsensä ilman pelkoa nolatuksi tai hylätyksi tulemisesta. Nuorisotyössä nähdään nuoret yksilöinä ja ryhmän jäseninä, ohjataan nuoria ratkaisemaan myönteisesti ristiriitoja sekä välttämään asenteellisuutta ja ennakkoluuloja. Nuorisotyöntekijä valaa omalla toiminnallaan ja olemuksellaan uskoa tulevaan.

Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa kasvatusta ja yhdessä tekemistä.

Nuorisotyöntekijä on helposti lähestyttävä, luotettava ja turvallinen aikuinen. Hänen tulee huomioida roolinsa nuorten samaistumisen kohteena. Nuorisotyöntekijä löytää aikaa silloin, kun nuori sitä tarvitsee. Hän ymmärtää nuorisotyön rakentuvan nuoren vapaaehtoiselle osallistumiselle. Nuorisotyöntekijä tarttuu vääryyksiin ja korjaa epäoikeudenmukaisuutta. Nuorisotyöntekijä puuttuu nuoren kasvua, kehitystä tai terveyttä vaarantavaan toimintaan. Nuorisotyöntekijä toimii tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja erilaisuutta kunnioittaen. Nuorisotyöntekijä tunnistaa nuorten erilaisia tarpeita. Hän välittää, on läsnä ja kannustaa nuorta. Nuorisotyöntekijä antaa nuorelle aikaa oppia elämästä ja korjata tekemiään virheitä.

Nuorisotyö vahvistaa nuoren osallisuutta lähiyhteisöissä, eri kulttuureissa ja yhteiskunnassa.

Nuorisotyöntekijä edistää nuorten elinoloja ja hyvinvointia läsnä olevalla ja toiminnallisella työllään. Nuorisotyöntekijä rakentaa ja kehittää yhdessä nuorten kanssa turvallisia toimintaympäristöjä. Nuorisotyö muuttuu nuorten tarpeiden ja nuorisokulttuurien mukana. Nuorisotyöntekijä osallistuu nuorten tukemiseen arjessa sekä syrjäytymisen ehkäisyyn. Hän luo edellytyksiä nuorten osallisuudelle, pelkojen voittamiselle ja unelmien toteutumiselle.

Nuorisotyöntekijä arvostaa omaa työtään, toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa.

Nuorisotyöntekijä vahvistaa nuorisotyön roolia luottamalla asiantuntijuuteensa, tunnistamalla oman ammatti-identiteettinsä sekä olemalla ammattialansa ja osaamisensa kehittäjä. Nuorisotyöntekijä jakaa omaa osaamistaan ja oppii toisilta ammattilaisilta. Nuorisotyöntekijä toimii monialaisessa yhteistyössä nuorisotyön omilla vahvuuksilla. Nuorisotyöntekijä edistää eri toimijoiden välistä vuoropuhelua, kunnioittaa nuorta ja hänen lähiverkostoaan sekä käsittelee vastuullisesti saamia tietoa. Nuorisotyöntekijä on kasvun ja kasvatuksen tukija.



Nuorisotyöntekijä toimii nuoruuden ja nuorten elinolojen tulkkina.

Nuorisotyöntekijä seuraa nuorisopoliittista keskustelua ja päätösten valmistelua. Hän osallistuu keskusteluun ja tuo nuorten näkökulmaa esille. Nuorisotyöntekijällä on kyky rakentavalla tavalla kyseenalaistaa ja nostaa esille yhteiskunnallisia epäkohtia. Nuorisotyöntekijä kannustaa nuoria vaikuttamaan itse ja kehittää yhdessä nuorten kanssa vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisotyöntekijä tiedostaa työnsä ja organisaationsa lähtökohdat ja tarkastelee kumppanuuksia, yhteistyötä sekä ulkopuolista rahoitusta tästä näkökulmasta.

Nuorisotyössä kunnioitetaan luontoa ja elämää.

Nuorisotyössä huomioidaan toimintaympäristö, puututaan ilkeiltään ja kannustetaan ympäristöystävälliseen elämäntapaan. Nuorisotyössä noudatetaan kestävän kehityksen periaatteita. Nuorisotyöntekijä valitsee toiminnoissa luontoa kunnioittavia, ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja ja työmenetelmiä.

Nuorisotyöntekijä huolehtii omasta hyvinvoinnistaan.

Nuorisotyöntekijä tunnistaa ja tunnustaa oman rajallisuutensa. Hän osaa hyödyntää nuorille tarkoitettua palveluverkostoa työnsä tueksi. Nuorisotyöntekijä osaa erottaa työn ja vapaa-ajan sekä asettaa rajat suhteessaan nuoreen. Osaamistaan ja jaksamistaan hän ylläpitää huolehtimalla itsestään, ja perehtymällä uuteen tietoon nuorista ja nuorisotyöstä.

Lähde: *Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus*. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry



Tiivistelmä

Anne Puuronen: *Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittämisen – näkökulmia käytännön työstä*

Etsivän katse -teoksessa selvitetään etsivän nuorisotyön olemusta työn ammatillisista käytännöistä käsin. Mitä etsivän nuorisotyön työote tarkoittaa? Kirjassa tarkastellaan työntekijälähtöisesti etsivän nuorisotyön tavoitteita, kohderyhmiä ja menetelmiä, työn ammatillisia vaatimuksia ja verkostoyhteistyötä sekä alaa koskevia ohjauspoliittisia toimenpiteitä. Tämän lisäksi kirja tuo esille työntekijöiden alaa koskevia kehittämisedotuksia.

Tutkimuksen aineisto koostuu yhtäältä kentän työntekijöiden ja toimialan yhteistyökumppaneiden haastatteluista ja toisaalta etsivän nuorisotyön prosessia reflektoivista alan täydennyskoulutuksen materiaalista. Tutkimusaineistoon kuuluu myös toimintatutkimuksen aikana kerättyjä tutkijahavaintoja etsivän nuorisotyön ammatillisesta arjesta.

Etsivän nuorisotyön eetoksen näkökulmasta katsoen toimialaa luonnehtii oleellisesti nuorten kanssa yhdessä tehtävä kohtaamistyö. Kohtaamistyössä korostuvat usein sellaiset laadullisen työn osa-alueet kuin ajan antaminen ja läsnä oleminen siten, että nuorta ja nuoren kysymyksiä, tarpeita ja toiveita kuunnellaan. Tutkimus osoittaa, että etsivän nuorisotyön tuloksellisuus ja vaikuttavuus on yhteydessä näihin työn laadullisiin tekijöihin. Niiden varaan rakentuu alan nuorisotyöllinen identiteetti. Etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden suhteen tämä tutkimus esittää, että työn laadullisten ulottuvuuksien dokumentointia tulee kehittää nykyistä systemaattisemmin.

Tutkimus osoittaa, että etsivässä nuorisotyössä työskennellään jatkuvasti sen perustehtävän, jalkautuvan nuorisotyön, reuna-alueilla. Rajankäynti on merkittävintä koulu- ja oppilaitosyhteistyön yhteydessä. Kehittämiskohteeksi tutkimus nostaa ammattialan nuorisotyöllisen identiteetin säilyttämisen uuteen toimintaympäristöön mentäessä. Oman perustehtävän reuna-alueilla työskentelemiseen liittyy tutkimuksen mukaan myös oman työn rajaamisen haasteellisuus. Tämä koetaan työhyvinvoinnin kannalta kuormittavaksi tekijäksi.

Reuna-alueilla työskentely nostaa esille myös kysymyksen etsivän nuorisotyön tehtäväalueiden rajoista. Miten työn rajaus nuoren kokonaisvaltaiseen sosiaaliseen vahvistamiseen tähtäävän nuorisotyön näkökulmasta tulisi vetää? Työn osaamistarpeiden vahvistaminen liittyy tässä yhteydessä perhetyöhön, vanhempien kanssa tehtävään työhön ja nuorisoterveytyksen tehtäväalueille.



Tutkimuksen mukaan etsivä nuorisotyön tekijöillä on keskenään hyvin erilaisia koulutus- ja työkokemustaustoja. Tämä on sekä ammatillinen vahvuus että haaste alan kehittämisen ja täydennyskoulutuksen kannalta. Täydennyskoulutuksen kehittämisessä tärkeitä suuntia ovat ammattilaisten moninaisen osaamistaustan säilyttäminen, rikastuttaminen sekä sen jaettavuuden mentorimallinen lisääminen työkokemustaustoiltaan erilaisten työntekijöiden kesken. Tutkimuksessa esitellään myös sitä, mitä mieltä kentän työntekijät ovat etsivän nuorisotyön monialaisen osaamisen yhteiskunnallisesta tunnustamisesta ja alan palkkakehityksestä.



Sammandrag

Anne Puuronen: *Den sökandes blick. Uppsökande ungdomsarbete som yrke samt utveckling av yrkesområdet – synpunkter från det praktiska arbetet*

I verket *Den sökandes blick (Etsivän katse)* redogörs för det uppsökande ungdomsarbetets väsen med utgångspunkt i de professionella tillvägagångssätten i arbetet. Vad betyder uppsökande ungdomsarbete som arbetssätt? Boken studerar ur de anställdas perspektiv målen, målgrupperna och metoderna för uppsökande ungdomsarbete, de professionella kraven och nätverkssamarbetet samt styrpolitiska åtgärder på området. Därutöver för boken fram vilka utvecklingsförväntningar de anställda har på sin bransch.

Materialet i undersökningen består å ena sidan av intervjuer med anställda på fältet och med samarbetsparter i branschen och å andra sidan av fortbildningsmaterial som reflekterar över det uppsökande ungdomsarbetet som process. Under aktionsforskningen samlade man in forskarobservationer om det uppsökande ungdomsarbetets professionella vardag, som också har inkluderats i undersökningsmaterialet.

Om man ser på branschen ur synvinkeln för det uppsökande ungdomsarbetets etos karakteriseras den på ett väsentligt sätt av arbetet i kontakterna som sker med och tillsammans med ungdomarna. I det här arbetet betonas ofta sådana delområden för kvalitativt arbete som att ge tid och vara närvarande så att man lyssnar på den ungas frågor, behov och önskemål. Undersökningen visar att de här kvalitetsfaktorerna hänger samman med det uppsökande ungdomsarbetets effektivitet och relevans. De utgör grunden för ungdomsarbetsidentiteten på området.

Undersökningen visar att det uppsökande ungdomsarbetet ständigt utövas i marginalerna för dess grunduppgift, det vill säga ungdomsarbete på fältet. Gränsdragningen har störst betydelse i samarbetet med skolor och läroinrättningar. Undersökningen för fram som utvecklingsobjekt att bevara ungdomsarbetsidentiteten på yrkesområdet i övergången till en ny verksamhetsmiljö. Enligt undersökningen är arbetet i marginalen för den egna grunduppgiften också förknippat med svårigheterna med att avgränsa det egna arbetet. Det här uppfattas som en belastande faktor med tanke arbetshälsan.

Att arbeta i marginalerna aktualiserar också frågan om gränserna för det uppsökande ungdomsarbetets uppgiftsområden. Hur ska arbetet avgränsas ur ett ungdomsarbetsperspektiv som tar sikte på att på ett övergripande sätt stärka den unga socialt? I det här sammanhanget är stärkandet av kompetensbehoven i arbetet relaterat med uppgiftsområdena för familjearbete, arbetet med föräldrarna och ungdomshälsoarbetet.



Enligt undersökningen har de som arbetar med uppsökande ungdomarbete mycket olika bakgrund i fråga om utbildning och arbetserfarenhet. Det här är både en professionell styrka och en utmaning när det gäller en utveckling av branschen samt fortbildningen. Viktiga inriktningar i utvecklandet av fortbildningen är att bevara och berika yrkesmänniskornas mångskiftande kompetensbakgrund samt att genom mentormodellen främja att anställda med olika arbetserfarenhet delar med sig av sin kompetens.

I undersökningen berättas också vad ungdomsarbetare på fältet anser om den samhälleliga erkänslan av multibranschkunskandet i det uppsökande ungdomsarbetet och om löneutvecklingen på området.



Summary

Anne Puuronen: *On the Lookout. Outreach youth work as a profession and development of the professional field – aspects of practical work*

The book *On the Lookout* examines the substance of outreach youth work from the viewpoint of the work's professional practices. What does outreach youth work mean as an approach to working? Starting from the workers themselves, the book discusses the goals of outreach youth work, the target groups and methods, professional requirements and cooperation networks, as well as policy measures for steering the sector. In addition, the book presents workers' expectations with regard to developing the sector.

The material comprises interviews of field workers and cooperation partners, on the one hand, and supplementary training material reflecting on the outreach youth work process, on the other. The material also includes researchers' observations of outreach youth workers' daily work. This material was collected during action research.

Seen from the viewpoint of the ethos of outreach youth work, the sector is, in essence, characterized by interactive encounters with young people. These encounters often emphasize such aspects of qualitative work as giving time and being present so that young persons are listened to and their questions, needs and wishes are heard. This study shows that the results and effectiveness of outreach youth work are linked with these qualitative factors of the work. They form the foundation for the youth work identity of the sector. With regard to the effectiveness of outreach youth work, this study recommends that the documentation of the qualitative dimensions of the work should be developed in a more systematic manner than at present.

The study indicates that outreach youth work is constantly conducted in the margins of its basic function, street-based youth work. The most notable distinctions exist in cooperation with schools and educational institutes. An object for development raised by the study is how to retain the youth work identity of the professional sector when entering a new operating environment. According to the study, working in the margins of one's own basic task also involves the challenge of limiting one's own work. This is perceived as a loading factor in terms of well-being at work.

Working in the margins also raises the issue of the limits of outreach youth work tasks. Where should the limits of the work be drawn from the perspective of youth work aiming at the holistic social empowerment of young people? In this respect, strengthening the competence needs of the work is associated with family work, work done with parents, and youth health work.

According to the study, outreach youth workers come from very different educational and experience backgrounds. This is both a professional strength and a challenge in



view of the development of the field and supplementary training. Important directions in the development of supplementary training include the retention and enrichment of the professionals' diverse competence background, and the increased mentor-type sharing of this background among workers with differing work experiences.

The study also describes what field workers think of the social recognition of the multi-sectoral competence of outreach youth work and how they perceive the pay trend in their sector.



Kirjoittajaesittely

Anne Puuronen (FT, sosiologian dosentti) on väitellyt Turun yliopistossa uskontotieteen alaan kuuluvalla väitöskirjalla anoreksiasta yhteiskuntasuhteena. Hänen kiinnostuksensa kohteena on nuorten terveyskäyttäytymisen laadullinen tutkimus, soveltava nuorisotutkimus sekä nuorisotyön ja toiminnan kehittämistutkimus. Hänen aikaisemmat tutkimukset ovat käsitelleet nuorten tupakoimattomuuden edistämistä sekä hyvinvoinnin ja elintapojen ylisukupolvista sosiaalista periyymistä. Tällä hetkellä hän tutkii hoitoon heikosti kiinnittyneille nuorille suunnattua jalkautuvaa nuorisotyön toimintamallia A-klinikkasäätöön tutkimushankkeessa.

Mitä etsivän nuorisotyön työote tarkoittaa? Millaista ammatillisuutta vaaditaan, kun tavoitteena on nuoren kohtaaminen? Kuinka pitää ammatillisuudesta kiinni, kun työvälteenä on oma persoona ja kun työssä onnistuminen vaatii professiota ylläpitävien rakenteiden ja tilanteiden karsimista? Millainen toimija etsivä nuorisotyö on verkostoyhteistyössä? Mistä alalla keskustellaan?

Etsivän katse kertoo monipuolisesti etsivän nuorisotyön käytännöistä, joiden keskiössä on tuen tarpeessa olevan nuoren kanssa tehtävä kohtaamistyö. Alan kehittämisen kannalta tarkastellaan etsivän nuorisotyön suhdetta koulu- ja oppilaitosyhteistyöhön, perhetyöhön ja nuorisoterveyden kysymyksiin. Tarkastelujen lähtökohtana ovat etsivää nuorisotyötä tekevien haastattelut ja heidän omaa työtään koskevat pohdintansa.

Teos on etsivää nuorisotyötä tekevien näkökulmasta kirjoitettu puheenvuoro nuorisotyön tutkimukseen, kehittämiseen ja koulutukseen. Kirjan tarkoituksena on myös esitellä perustellusti näkemys, jonka mukaan nuorisolähtöisen ajattelutavan tulisi olla keskeisessä asemassa kaikkien nuorten kanssa työskentelevien työotteessa.

Etsivän katse sopii nuorisotyötä tekevien lisäksi hyvin etsivän nuorisotyön esimiestehtävissä toimiville, alan yhteistyökumppaneille ja alaa vielä opiskeleville. Teos on tarkoitettu myös kaikille niille, jotka haluavat ymmärtää, miten etsivä nuorisotyö ei niinkään ole työmenetelmä vaan asenne nuorta, nuoruutta ja nuoren elämäntilanteita kohtaan.